

Európsky parlament
Generálne riaditeľstvo pre vnútorné politiky
Riaditeľstvo pre štrukturálne politiky a politiku súdržnosti

Výskum pre výbor CULT (kultúra a vzdelávanie)

Európska stratégia viacjazyčnosti: prínosy a náklady.

(k dispozícii v angličtine)

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/573460/IPOL_STU\(2016\)573460_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/573460/IPOL_STU(2016)573460_EN.pdf)

Generálne riaditeľstvo pre vnútorné politiky
Sekcia politiky B: štrukturálna politika a politika súdržnosti
Kultúra a vzdelávanie

Výskum pre komisiu CULT – Európska stratégia pre viacjazyčnosť: prínosy a náklady.

Tento dokument si vyžiadala Komisia Európskeho parlamentu pre kultúru a vzdelávanie.

Autor(-i):

Michele Gazzola, Výskumná skupina pre jazyky a ekonomiku („REAL“), Katedra eukačných štúdií Humboldt-Universität zu Berlin a Inštitút pre etnické štúdie, Ľubľana, Slovinsko.

Zodpovedný administrátor:

Administrátor pre parlamentný výskum: Miklós Györffi
Projektová a publikačná pomoc: Jeanette Bell
Sekcia politiky B: Štrukturálna politika a politika súdržnosti Európsky parlament
B-1047 Brusel
E-mail: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

Jazykové verzie: originál EN

O redaktorovi:

Ak sa chcete obrátiť na tematické oddelenie alebo sa prihlásiť na odber mesačného bulletinu, napíšte na adresu:
poldep-cohesion@europarl.europa.eu

Rukopis dokončený v októbri 2016. © Európska únia, 2016

Pôvodná tlačová verzia: ISBN 978 – 92 – 823 – 9557 – 8 DOI: 10.2861/437739 QA-02 – 16 – 689-EN-C

Originál PDF ISBN 978 – 92 – 823 – 9558 – 5 doi: 10.2861/491411 QA-02 – 16 – 689-EN-N

Pôvodný dokument je k dispozícii na internetovej stránke:

<http://www.europarl.europa.eu/supporting-analyses>

**Preklad Francúzština by Pierre Dieumegard
za Európu – demokracia-Esperanto**

Tento preklad nevypracovali prekladatelia, ktorí sú kvalifikovaní a financovaní Európskou úniou. Môže (pravdepodobne) obsahovať chyby, ale obsahuje aj ďalšie vysvetlenia, ktoré uľahčujú pochopenie francúzskymi čitateľmi, najmä francúzštinou.

Jeho cieľom je umožniť väčšiemu počtu občanov a obyvateľov Európskej únie porozumieť dokumentom, ktoré vypracovala Európska únia (a ktoré sú financované z ich príspevkov).

Je to príklad potreby viacjazyčnosti v Európskej únii: bez prekladov je veľká časť obyvateľstva vylúčená z rozpravy.

Pre spoľahlivé preklady by bol medzinárodný esperantský jazyk veľmi užitočný pre jeho jednoduchosť, pravidelnosť a presnosť.

Na internete:

Európska federácia – Demokratio-Esperanto: <http://e-d-e.org/> alebo <http://demokratio.eu>

Európa – demokracia-Esperanto (Francúzsko): <http://e-d-e.en/> contact@e-d-e.fr

Vezmite prosím na vedomie:

Za názory vyjadrené v tomto dokumente zodpovedá výlučne autor a nemusia nevyhnutne predstavovať oficiálne stanovisko Európskeho parlamentu.

Reprodukcia a preklad na nekomerčné účely sú povolené za predpokladu, že je uvedený zdroj, vydavateľ je informovaný a vydavateľ dostal kópiu.

Zhrnutie:

Táto správa predstavuje rôzne výsledky výskumu jazykovej ekonómie, ktorý sa zaoberá výhodami a nevýhodami viacjazyčnosti v hospodárstve, spoločnosti a inštitúciách Európskej únie. Tieto výsledky poskytujú všeobecný, aj keď zjavne obmedzený obraz potrieb jazykovej politiky v súčasnom európskom viacjazyčnom prostredí. Z tohto hľadiska posudzujeme relevantnosť všeobecných cieľov a odporúčaní Európskej stratégie pre viacjazyčnosť (EMS). Okrem toho sumarizujeme dostupné dôkazy o opatreniach a opatreniach, ktoré Komisia prijala na vykonávanie THZ, a ak je to možné, predkladáme údaje o ich výhodách a nevýhodách.

Obsahová tabuľka

- 1 ŠTH a jazyková politika EÚ 9
  - 1.1 Ciele ŠTH 9
  - 1.2 Definícia nákladov, prínosov a relevantnosti THZ 13
- 2 Viacjazyčný európsky kontext 18
  - 2.1 Viacjazyčné hospodárstvo 19
    - 2.1.1 Jazykové zručnosti ako forma ľudského kapitálu 19
      - 2.1.1.1 Rozdiely príjmov 19
      - 2.1.1.2 Miera sociálnej výkonnosti 22
      - 2.1.1.3 Zamestnateľnosť 22
    - 2.1.2 Príspevok jazykov k HDP a obchodu 23
    - 2.1.3 Jazyková politika a inovácia 24
  - 2.2 Viacjazyčná spoločnosť 25
    - 2.2.1 Mobilita, začlenenie a formulácia „Matka jazyk + 2“ 26
    - 2.2.2 Integrácia migrantov 32
  - 2.3 Viacjazyčné inštitúcie 32
    - 2.3.1 Účinnosť a spravodlivosť jazykového režimu EÚ 32
    - 2.3.2 Európska viacjazyčnosť po brexite 36
- 3 Vykonávanie ŠTH 38
  - 3.1 Sociálna súdržnosť, medzikultúrny dialóg a európska integrácia 39
  - 3.2 Celoživotné jazykové vzdelávanie 40
  - 3.3 Zamestnateľnosť a konkurencieschopnosť 43
  - 3.4 Podpora jazykovej rozmanitosti prostredníctvom prekladu 45
  - 3.5 Vonkajší rozmer viacjazyčnosti 47
- 4 Závety 51
- 5 Odkazy 55
- 6 Prílohy 61
  - 6.1 Úrovně vzdelávania podľa ISCED/ISCED 2011 61
  - 6.2 Zhody medzi úrovňami ISCED 2011 a ISCED 1997 61
  - 6.3 Zručnosti v angličtine medzi občanmi EÚ vo veku 15 rokov a viac, 2012 62
  - 6.4 Miera vylúčenia jazykov v 25 krajinách EÚ, obyvatelia vo veku 25 – 64 rokov, 2013 63

Zoznam skratiek:

Prieskum AES o vzdelávaní dospelých = Prieskum o vzdelávaní dospelých
ADR Absolútna (lingvistická) miera odobratia volebného práva = absolútnamiera vylúčenia jazykových práv
Critic Karibik Výskumný ústav pre preklad a tlmočenie = karibský prekladateľský a interpretačný výskumný ústav
Spoločný referenčný rámec CEFR pre jazyky = spoločný referenčný rámec pre jazyky (európsky)
Intenzívne jazykové kurzy EILC Erasmus = Intenzívne jazykové kurzy programu Erasmus
EMCI European Masters in Conference Interpreting = European Master in Conference Interpretation (Európske magisterské štúdium konferenčného tlmočenia)
EMT European Master in Preklad = Európsky magisterský jazyk prekladu
Európsky patentový dohovor EPD = Európsky patentový dohovor
Európsky patentový úrad = Európsky patentový úrad
ESF Európsky sociálny fond = Európsky sociálny fond
Európska stratégia viacjazyčnosti EMS = Európska stratégia pre viacjazyčnosť
Európska dobrovoľnícka služba Európskej dobrovoľníckej služby = Európska dobrovoľnícka služba
Siedmy rámcový program pre výskum a technologický rozvoj = 7. rámcový program pre výskum a technologický rozvoj
Medzinárodné výročné stretnutie IAMLADPu o jazykových dojednaniach, Dokumentácia a publikácie = výročné medzinárodné stretnutie o jazykovom usporiadaní
IATE Interaktívna terminológia pre Európu = Interaktívna terminológia pre Európu
Práva duševného vlastníctva = práva duševného vlastníctva
ISCED International Standard Classification of Education = International Classification Type of Education (ISCED)
LILAMA lingvistická politika pre trh práce = jazyková politika pre trh práce
Webová platforma pre jazykový priemysel LindWeb: webová platforma pre jazykový priemysel
Program celoživotného vzdelávania v rámci celoživotného vzdelávania = Program celoživotného vzdelávania
LPP jazyková politika a plánovanie jazykovej politiky a plánovania
Online jazyková podpora OLS = Online jazyková podpora
MT@EC Strojový preklad pre orgány verejnej správy = strojový preklad pre verejnú správu
Pimlico Podpora, implementácia, mapovanie jazykových a medzikultúrnych komunikačných stratégií v organizáciách a spoločnostiach = propagácia, implementácia, mapovanie jazykových a medzikultúrnych komunikačných stratégií v organizáciách a podnikoch
RDR Relative (lingvistická) sadzba odobratia volebného práva =relatívna výhradnásadzba práv (lingvistická)
Malé a stredné podniky = malé a stredné podniky (MSP)
Voll Odborne orientované jazykové vzdelávanie = odborné jazykové vzdelávanie
VTS Visiting Translator Scheme = program hosťa prekladateľa.

Index tabuliek

Tabuľka 1: rozdiely v príjmoch vo Švajčiarsku (muži). Percentuálne výsledky 20
Tabuľka 2: ocenenia za jazykové znalosti v rôznych európskych krajinách. Percentuálne výsledky 21
Tabuľka 3: Sociálna miera návratnosti výučby cudzích jazykov vo Švajčiarsku (muži) 22

Tabuľka 4: Európski občania, ktorí sa deklarujú, že sú schopní viesť konverzáciu aspoň v dvoch jazykoch, ktoré nie sú ich materinským jazykom. Percentuálne výsledky 27

Tabuľka 5: miera vylúčenia jazykov v EÚ. Percentuálne výsledky 34

Tabuľka 6: miera jazykového vylúčenia v EÚ po brexite. Percentuálne výsledky. 37

Tabuľka 7: Zhrnutie činností Európskej komisie na vykonávanie ŠTH 49

Index ilustrácií

Obrázok 1: Hodnotiace kritériá a cyklus politik 15

Obrázok 2: percentuálny podiel žiakov, ktorí sa učia aspoň dva cudzie jazyky v EÚ, 2000 – 2010 (zdroj: Európska komisia, 2012c:39) 28

Ilustrácia 3: percentuálny podiel žiakov, ktorí sa učia angličtinu, francúzštinu a nemčinu na úrovni ISCED/ISCED 3 (všeobecné vyššie stredoškolské vzdelanie = stredná škola), 2005 – 2010, zdroj: Európska komisia (2012 c: 40) 30

Všeobecné zhrnutie

Súvislosti a ciele:

Európska stratégia viacjazyčnosti (EMS) má tri všeobecné sociálno-ekonomické ciele: podpora mobility pracovnej sily na jednotnom trhu, zamestnateľnosť a rast v Európe, posilnenie sociálnej súdržnosti, integrácia migrantov do medzikultúrneho dialógu a riadenie viacjazyčnej komunikácie účinným a inkluzívnym spôsobom v nadnárodnej demokracii. Podpora celoživotného jazykového vzdelávania a podpora prekladu a tlmočenia sú spôsoby, ako tieto ciele dosiahnuť. Táto správa poskytuje všeobecné posúdenie relevantnosti THZ. Skúmame vzťah medzi cieľmi stratégie a problémami, ktoré sa majú riešiť v rámci ŠTH.

Takéto posúdenie sa vykonáva na základe empirických a teoretických výsledkov akademickej literatúry v jazykovej ekonómii. Tieto výsledky poskytujú všeobecný, ale obmedzený obraz potrieb jazykovej politiky v súčasnom viacjazyčnom európskom prostredí. V tejto súvislosti posudzujeme relevantnosť celkových cieľov a odporúčaní ŠTH. Ak politika nie je relevantná, pravdepodobne nebude prínosom pre spoločnosť. Napokon sa v tejto správe rozoberajú opatrenia Komisie na vykonávanie THZ. V správe sú zhrnuté dôkazy, ktoré sú k dispozícii pre takéto opatrenia, a ak je to možné, uvádzame údaje o ich výhodách a nevýhodách. V tejto diskusii sa zdôrazňujú ciele, ktoré si môžu vyžadovať väčšiu podporu, a typ údajov a informácií potrebných na zlepšenie monitorovania vykonávania ŠTH.

Výsledky:

Prvým všeobecným cieľom ŠTH je podporovať mobilitu pracovnej sily na jednotnom trhu, zamestnateľnosť a rast v Európe. Empirický výskum v rôznych krajinách ukazuje, že znalosti cudzích jazykov prinášajú jednotlivcom ekonomické výhody z hľadiska pozitívnych rozdielov v príjmoch. Veľmi dobré jazykové zručnosti sú odmeňované jasnejšie ako obmedzené jazykové zručnosti. Angličtina má nespornú hospodársku hodnotu na európskom trhu práce, ale nie je jedinou jazykovou výhodou, do ktorej sa investuje; v niektorých súvislostiach môžu byť zručnosti v iných jazykoch lepšie odmenené ako angličtina. To poukazuje na význam výučby a učenia sa vo viac ako jednom cudzom jazyku na základe odporúčaní Európskej rady zhrnutých vo vzorci „materinský jazyk + dva cudzie jazyky“ ($MT + 2 = LM + 2$). Pozitívne miery sociálnej ziskovosti vo výučbe cudzích jazykov ukazujú, že jazykové vzdelávanie je cennou investíciou pre spoločnosť ako celok. Hoci význam cudzích jazykových zručností pre zamestnateľnosť je zdôraznený v rôznych dokumentoch EÚ, empirické dôkazy podporujúce toto tvrdenie sú stále predčasné. Niektoré štúdie ukazujú, že jazykové zručnosti prispievajú k hrubému domácomu produktu (HDP), ale žiaľ, žiadna z týchto štúdií sa netýka krajín EÚ. Znalosť jazyka (jazykov) hostiteľskej krajiny má pozitívny vplyv na pracovný príjem a zamestnateľnosť migrantov. Prítomnosť jedného alebo viacerých bežných jazykov výrazne zvyšuje obchodné toky medzi krajinami. Pokiaľ ide o vzťah medzi jazykovou a technologickou inováciou, ukázalo sa, že jazyková politika má vplyv na rozdelenie nákladov, ktoré vznikajú inovačným spoločnostiam pri ochrane práv duševného vlastníctva, najmä patentov.

Podpora jazykového vzdelávania na podporu mobility v rámci Európy a na podporu začlenenia v hostiteľskej krajine je cieľom ŠTH. Empirické dôkazy potvrdzujú tvrdenie, že jazykové vzdelávanie uľahčuje mobilitu. Hovoriť jazykom hostiteľskej krajiny zvyšuje migráciu do tejto krajiny takmer o päť. Okrem toho učenie sa úradného jazyka hostiteľskej krajiny môže uľahčiť začlenenie. Dobré a veľmi dobré znalosti cudzích jazykov však v EÚ

ešte nie sú normou. Iba štvrtina európskych občanov tvrdí, že môže hovoriť aspoň dvoma cudzími jazykmi. Tento percentuálny podiel zostal v rokoch 2001 až 2012 prakticky konštantný. Jednoduchosť v angličtine nie je univerzálna „základná znalosť“ v Európe: len 7 % európskych občanov deklaruje svoju schopnosť hovoriť anglicky ako cudzí jazyk na veľmi dobrej úrovni. Stredná a základná úroveň sú oveľa rozšírenejšie. Vo všeobecnosti jazyková politika založená na vzorci LM+ 2 alebo na podpore jediného dopravného jazyka nemôže vyriešiť napätie medzi mobilitou a začlenením, pretože primerane nerieši problém nepredvídateľnosti možností mobility jednotlivcov. Na podporu a uľahčenie mobility a začlenenia môžu byť potrebné ďalšie opatrenia na európskej a vnútroštátnej úrovni. Učenie sa jazyka pred odchodom do zahraničia a/alebo bezprostredne po príchode do hostiteľskej krajiny by malo byť dostupnejšie a lacnejšie. Malo by sa podporovať poskytovanie viacjazyčnejších verejných služieb a administratívnych formulárov vo viacerých jazykoch. To zdôrazňuje význam prekladu a tlmočenia pri riadení viacjazyčnej komunikácie v Európe.

Tretím všeobecným cieľom ŠTH je podpora viacjazyčnosti v inštitúciách EÚ. Viacjazyčnosť je najúčinnnejším jazykovým režimom na prenos informácií občanom EÚ. Percentuálny podiel ľudí, ktorí by boli vylúčení, keby bola angličtina jediným úradným jazykom v EÚ, by bol v rozsahu 45 % až 80 % v závislosti od použitých ukazovateľov a údajov. Trojjazyčná politika založená na angličtine, francúzštine a nemčine by vylúčila 26 – 50 % dospelých obyvateľov EÚ. Percentuálny podiel vylúčených osôb je v južnej a východnej Európe výrazne vyšší. Okrem toho je menej pravdepodobné, že ekonomicky a sociálne znevýhodnení jednotlivci budú hovoriť cudzími jazykmi, a preto hrozí, že budú postihnutí, ak EÚ prestane používať svoj materinský jazyk alebo jazyk základného vzdelávania. Z tohto hľadiska viacjazyčnosť prispieva k sociálnej súdržnosti. Treba poznamenať, že vylúčenie by viedlo nielen k všeobecnému zníženiu počtu jazykov; aj obmedzenie súčasných oblastí používania úradného jazyka má podobné účinky (napr. na webových stránkach Európskej komisie). Miera jazykového vylúčenia spojená s jednojazyčnou a/alebo trojjazyčnou politikou sa po vystúpení Spojeného kráľovstva z EÚ zvýši. To zdôrazňuje význam viacjazyčného prístupu k vonkajšej komunikácii EÚ.

Na záver treba uviesť, že tri ciele stanovené v ŠTH sú jednoznačne vhodné, pretože sú v súlade s problémami, ktorým má stratégia čeliť. Preto by ŠTH mali občanom EÚ a európskemu hospodárstvu priniesť rôzne výhody. Mohlo by sa urobiť viac, aby sa zmiernilo napätie medzi mobilitou a začlenením.

V druhej časti tejto správy sa analyzujú opatrenia prijaté Komisiou na vykonávanie THZ. Existujú tri typy takýchto opatrení. Prvým je zhromaždiť veľmi užitočné údaje o znalostiach cudzích jazykov žiakov a študentov (napr. prvý európsky prieskum jazykových zručností) a údaje o jazykových zručnostiach dospelých (napr. prieskum Eurobarometra a prieskum vzdelávania dospelých). Druhým súborom iniciatív je uverejňovanie dokumentov, webových stránok a správ zameraných na zvýšenie informovanosti o výhodách jazykovej rozmanitosti a jazykového vzdelávania v spoločnosti a hospodárstve. Nedostatok jasných ukazovateľov výsledkov nám však bráni posúdiť konečné účinky a rozsah týchto iniciatív. Tretí typ opatrení spočíva v priamej finančnej podpore jazykového vzdelávania prostredníctvom programu celoživotného vzdelávania a Európskeho sociálneho fondu. Z programu celoživotného vzdelávania sa financovali rôzne projekty, ktoré sa zaoberajú jazykovým vzdelávaním, ale nedostatok jasných ukazovateľov výsledkov neumožňuje posúdiť účinnosť a nákladovú efektívnosť týchto projektov. Európsky sociálny fond sa využíva na jazykovú prípravu zameranú na zlepšenie zamestnateľnosti a integrácie

prist'ahovalcov, ale nebol uverejnený žiadny presný výpočet, ktorý by kvantifikoval výšku finančných prostriedkov investovaných na tento účel a odhaduje dosiahnuté účinky. Na podporu vonkajšieho rozmeru viacjazyčnosti sa podniklo niekoľko iniciatív.

Informácie o nákladoch a účinnosti programov EÚ a opatrení na dosiahnutie súladu s MES nie sú vo všeobecnosti úplné. Ukazovatele na hodnotenie výsledkov jazykovej politiky by sa mali vymedziť jasnejšie. Väčšia pozornosť by sa mala venovať hodnoteniu konečných účinkov programov zameraných na zlepšenie jazykových zručností študentov a dospelých. Veľká pozornosť by sa mala venovať súdržnosti medzi ŠTH a ostatnými politikami EÚ, ktoré by mohli mať vplyv na jazykovú rozmanitosť a uplatňovanie vzorca LM+ 2, najmä vo vysokoškolskom vzdelávaní.

1 MES a jazyková politika EÚ

Kľúčové výsledky:

- „Zlatý vek“ viacjazyčnosti bol obdobie rokov 2007 – 2010. Po roku 2014 viacjazyčnosť nebola jednou z priorit Komisie.
- Súčasný nedostatok pozornosti viacjazyčnosti nie je opodstatnený.
- Európska stratégia viacjazyčnosti (ESMS) má tri hlavné sociálno-ekonomické ciele: 1) posilnenie sociálnej súdržnosti, integrácia migrantov a medzikultúrneho dialógu, 2) podpora mobility pracovnej sily na jednotnom trhu, zamestnateľnosť a rast v Európe, 3) efektívne a inkluzívne riadenie viacjazyčnej komunikácie v nadnárodnej demokracii.
- Podpora celoživotného jazykového vzdelávania a podpora prekladu a tlmočenia sú operačné ciele na dosiahnutie všeobecných cieľov.

1.1 Ciele ŠTH

Uznesenie Európskej rady o európskej stratégii pre viacjazyčnosť SEM (Rada Európskej únie 2008 b) je jedným z dokumentov uverejnených EÚ, ktoré sa zaoberajú všeobecnou európskou jazykovou politikou. THZ sa preto nemôže skúmať izolovane. Existujú dva druhy príslušných dokumentov, ktoré zodpovedajú účelom tohto dokumentu a ktoré sú:

oficiálne dokumenty vymedzujúce všeobecnú jazykovú politiku EÚ, ako sú uznesenia Rady, oznámenia Komisie alebo uznesenia Európskeho parlamentu. Tieto dokumenty sa týkajú štyroch oblastí. Prvou oblasťou je vzdelávanie, najmä jazykové vzdelávanie a výučba. Druhá oblasť sa týka úlohy a významu jazykov pre začlenenie, sociálnu súdržnosť, medzikultúrny dialóg, európske občianstvo a jazykovú demokraciu. Po tretie, rôzne dokumenty sa zaoberajú vplyvom jazykových zručností na mobilitu jednotlivcov, ich zamestnateľnosť a konkurencieschopnosť podnikov. Štvrtá oblasť politiky, ktorá sa po roku 2000 stala pomerne okrajovou, sa týka podpory menšinových jazykov.

správy alebo štúdie vypracované externými odborníkmi o viacerých aspektoch jazykovej politiky EÚ.

Okrem toho existujú rôzne úradné dokumenty, správy alebo štúdie, ktoré nepriamo alebo mimochodom odkazujú na jazyky alebo jazykovú politiku ako na aspekt iných tém, ako je integrácia dospelých migrantov a ich detí, vytvorenie európskeho patentu s centralizovaným účinkom a vysokoškolské vzdelávanie. Nebudeme brať do úvahy otázku týkajúcu sa jazykových problémov predložených v Európskom parlamente, rozhodnutia Súdneho dvora alebo európskeho ombudsmana o jazykových problémoch a dokumenty, ktoré sa zaoberajú vnútornými charakteristikami jazykovej politiky EÚ, ako sú ustanovenia vymedzujúce jeho jazykový režim (napr. nariadenie č. 1/58). Zoznam uverejnených dokumentov je dôležitý (pozri Gazzola 2016 v tlači pre prehľad). Napríklad v rokoch 1981 až 2015 inštitúcie a orgány EÚ uverejnili približne 100 dokumentov patriacich do skupiny a), zatiaľ čo v rokoch 1996 až 2015 EÚ uverejnila 70 publikácií skupiny (b). V tomto informačnom oznámení nie je možné ani relevantné poskytnúť zhrnutie týchto dokumentov. Napriek tomu je potrebné spomenúť niekoľko z nich, aby bolo možné sformulovať uznesenie Rady o ŠTH a predstaviť všeobecný rámec európskej jazykovej politiky.

Zlatý vek viacjazyčnosti bol pravdepodobne obdobie rokov 2007 – 2010. V tom čase mala Komisia plnohodnotného komisára pre viacjazyčnosť (pán Orban). Počas tohto obdobia boli uverejnené rôzne dôležité politické dokumenty vrátane THZ. Okrem iného by sme mali spomenúť oznámenie Komisie *snázvom Viacjazyčnosť: devíza pre Európu a spoločný záväzok* (Európska komisia 2008) *auznesenie Európskeho parlamentu z 24. marca 2009 o viacjazyčnosti* (Európsky parlament 2008). To, samozrejme, neznamená, že pred rokom 2007 sa nevenovala pozornosť jazykovej rozmanitosti. Pred rokom 2007 bola viacjazyčnosť výslovnou politickou oblasťou európskeho komisára pre vzdelávanie, kultúru a viacjazyčnosť (ktorú zastával pán Figel v rokoch 2004 až 2007) a dôležitou otázkou na programe komisárky pre vzdelávanie, kultúru, mládež, médiá a šport (ktorú mala pani Reding v rokoch 1999 až 2004). V rokoch 1999 až 2007 boli uverejnené rôzne dôležité politické dokumenty o výučbe jazykov, napríklad oznámenie Komisie o *podpore jazykového vzdelávania a jazykovej rozmanitosti. Akčný plán Komisie na roky 2004 – 2006 (2003)*, „*novárámcová stratégia pre viacjazyčnosť*“ Komisie (2005) *azávery Európskej rady*, ktorá sa konala v Barcelone v roku 2002, keď Rada odporučila, aby členské štáty okrem svojho materinského jazyka vyučovali žiakov aspoň dva cudzie jazyky (tento vzorec sa niekedy označuje ako „materský jazyk + 2“ alebo LM+ 2). Stojí za zmienku o organizácii *Európskeho roka jazykov* v roku 2001. Po roku 2010 sa však viacjazyčnosť opätovne začlenila do portfólia vzdelávania a kultúry (ktoré vlastnila pani Vassiliouová) a nakoniec zmizla v roku 2014, keď sa nastúpila do funkcie komisia vedená pánom Junckerom. Stručne povedané, desaťročie od roku 2000 do roku 2010 bolo obdobie, keď jazyková rozmanitosť a viacjazyčnosť boli oveľa viditeľnejšie ako dnes. To však neznamená, že viacjazyčnosť a jazyková politika sú v dnešnej Európe menej dôležité a relevantné ako v minulosti, práve naopak. Vráťim sa k tomuto bodu v záveroch.

SEM vyzýva členské štáty a Komisiu, aby podnikli tri druhy opatrení. Takéto opatrenia sa niekedy spomínajú v iných úradných dokumentoch. Prvým je **posilnenie jazykového vzdelávania** počas celého života (bod 2 SEM). To znamená investovať viac zdrojov do výučby jazykov na všetkých úrovniach vzdelávania (t. j. povinné, odborné a vysokoškolské vzdelávanie), zlepšiť možnosti jazykového vzdelávania vo formálnom, neformálnom a informálnom kontexte, podporiť odbornú prípravu učiteľov jazykov a zapojiť ich do medzinárodných výmen. V akademickej literatúre o jazykovej politike a plánovaní (LPP = PPL) je to definované ako plánovanie akvizície (pozri Hornberger 2006).

V bode 5 ŠTH Rada vyzýva Komisiu a členské štáty, aby **podporovali jazyky EÚ na celom svete**. Na tento účel Rada odporúča posilniť spoluprácu medzi kultúrnymi inštitúciami v členských štátoch a posilniť spoluprácu s organizáciami pôsobiacimi v oblasti jazykového vzdelávania a kultúrnej a jazykovej rozmanitosti. V LPP = PPL sa to nazýva *štátne plánovanie*.

Rada napokon zdôrazňuje **význam prekladateľského priemyslu** a nabáda na opatrenia na podporu prekladu textov a filmov, odbornej prípravy prekladateľov a rozvoja viacjazyčných terminologických databáz a jazykových technológií¹.

¹ Rôzne príklady programov alebo databáz, ako je program Kreatívna Európa, interaktívny terminológ pre Európu (IATE) a systém strojového prekladu pre verejnú správu, sa podrobne rozoberajú v oddiele 3.4.

Účelom tohto informačného dokumentu nie je diskutovať o troch opatreniach, ktoré boli práve predložené, alebo nie zásadne. Zameriavame sa skôr na **tri implicitné alebo explicitné všeobecné ciele THZ**. Podpora celoživotného jazykového vzdelávania a podpora prekladateľského priemyslu nie sú konečnými cieľmi ŠTH. Sú to predpoklady na dosiahnutie ďalších všeobecných sociálno-ekonomických cieľov, a to:

1. Posilnenie sociálnej súdržnosti, integrácie migrantov a medzikultúrneho dialógu (SEM, bod 1)
2. Podpora mobility pracovnej sily na jednotnom trhu, zamestnateľnosti a rastu v Európe (bod 3 iniciatívy SEM);
3. efektívne a inkluzívne riadiť viacjazyčnú komunikáciu v nadnárodnej demokracii (konečné odporúčania pre Komisiu).

ŠTH by sa mal posudzovať vzhľadom na tieto tri všeobecné ciele.

Prvým cieľom ŠTH je podpora viacjazyčnosti s cieľom „posilniť sociálnu súdržnosť, medzikultúrny dialóg a európsku integráciu“. Tieto pojmy neboli formálne vymedzené ani v THZ, ani v oznámení Komisie s názvom *Viacjazyčnosť: devíza pre Európu a spoločný záväzok* (Európska komisia 2008 e). V tomto článku preto prijímame nasledujúce pracovné definície².

Sociálne začlenenie možno definovať ako proces, ktorým ľudia s bydliskom na danom území bez ohľadu na svoje sociálno-kultúrne zázemie môžu naplno využiť svoj životný potenciál. Politiky podporujúce rovnaký prístup k verejným službám a opatrenia umožňujúce občanom zúčastňovať sa na rozhodovacích procesoch, ktoré ovplyvňujú ich život, sú príkladmi úsilia o zlepšenie sociálneho začlenenia. *Sociálna súdržnosť* je susedná koncepcia, ktorú možno definovať ako charakteristickú vlastnosť spoločnosti, v ktorej majú všetky skupiny pocit spolupatričnosti, účasti, začlenenia, uznania a legitimity. Rada Európy definuje *medzikultúrny dialóg* ako „otvorenú a ohľaduplnú výmenu názorov medzi jednotlivcami a skupinami patriacimi do rôznych kultúr, čo vedie k hlbšiemu pochopeniu celkového vnímania druhej“³. Hoci neexistuje formálna definícia *európskej integrácie*, môžeme tento pojem interpretovať ako dynamický proces, ktorým sa EÚ postupne rozvíja ako politická entita. Poukazuje na čiastočnú vzájomnú závislosť, ktorá sa postupne rozšírila z hospodárstva na politické sféry.

Tieto definície sú príliš široké a príliš vágne na to, aby sa vykladali ako konkrétne politické ciele a mali by sa lepšie špecifikovať (k tomuto aspektu sa vrátíme v záveroch). V tomto článku sa preto zameriavame na osobitný výklad týchto pojmov, ktoré sa objavujú v ŠTH a iných oficiálnych vyhláseniach o viacjazyčnosti, ako sú *závery Rady z 22. mája 2008 o viacjazyčnosti* (Rada Európskej únie 2008a) a *uznesenie Európskeho parlamentu z 24. marca 2009 o viacjazyčnosti* (Európsky parlament 2008).

Posilnenie sociálnej súdržnosti, medzikultúrneho dialógu a európskej integrácie môže znamenať rôzne veci. Po prvé, jazyková integrácia dospelých migrantov a ich detí je určite jedným z výslovných cieľov ŠTH (pozri aj *Zelenú knihu o migrácii*, ktorú uverejnila Európska komisia 2008b). To neznamená, že integrácia by nemala migrantom umožňovať, aby si zachovali jazyk(-y) svojej krajiny pôvodu. Po druhé, získanie cudzích jazykových

2 Definície sociálneho začlenenia a súdržnosti upravuje oddelenie Organizácie Spojených národov pre sociálnu politiku a rozvoj <http://undesadspd.org/socialintegration/definition.aspx>.

3 pozri http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/concept_EN.asp#P30_3374

zručností by malo byť možné a prístupné pre každého v spoločnosti. Inými slovami, jazykové zručnosti by nemali byť výsadou elity. Znalosť cudzích jazykov a jazyková integrácia by mali pomôcť zabrániť vzniku „paralelných komunit“ rozdelených (alebo dokonca segregovaných) jazykovými bariérami v rámci danej spoločnosti. Platí to nielen pre migrantov, ale aj pre občanov EÚ, ktorí sa sťahujú do zahraničia. Jazykové zručnosti uľahčujú medzikultúrny dialóg, pretože zvyšujú schopnosť občanov EÚ porozumieť kultúre iných Európanov (a migrantov), a tým prispievajú k európskej integrácii.

Druhým všeobecným cieľom ŠTH je „podporovať mobilitu pracovnej sily na jednotnom trhu, zamestnateľnosť a rast v Európe“. Mobilita je pojem, ktorý sa vzťahuje na rôzne javy: imigrácia (*cudzinci* vstupujú do krajiny), *emigrácia* (štátni príslušníci opúšťajú krajinu), *návratová migrácia* (štátni príslušníci sa vracajú do krajiny) a *kyvadlová migrácia* (štátni príslušníci sa pohybujú oboma smermi medzi krajinami)" (Vandenbrande 2006:9). Tento cieľ je tiež veľmi všeobecný, ale je pomerne jednoduchšie definovať a merať ako prvý. Treba poznamenať, že v diskusii EÚ o viacjazyčnosti za posledných 15 rokov prevládala druhý všeobecný cieľ. Od začiatku 21. storočia sa prejavy EÚ o výučbe cudzích jazykov čoraz viac spájajú s dosahovaním všeobecných sociálno-ekonomických cieľov EÚ vymedzených *lisabonskej agende 2000–2010 a v programe Európa 2020* (Krzyzanowski a Wodak 2011)⁴.

To neznamená, že kultúrne alebo kognitívne aspekty jazykového vzdelávania boli zanedbávané. Rozsah jazykovej politiky EÚ sa skôr rozšíril. Znalosť cudzích jazykov sa čoraz viac vníma ako forma ľudského kapitálu, ktorýmôže priniesť ekonomické výhody jednotlivcom, podnikom a hospodárstvu ako celku. V komisii Komisie "*Viacjazyčnosť: prínos pre Európu a spoločný záväzok*" (Európska komisia 2008 e), napríklad jazykové zručnosti sú prezentované ako druh kapacity, ktorá prispieva k hospodárskej prosperite, aktíva, ktoré zvyšujú konkurencieschopnosť európskych podnikov, a formy ľudského kapitálu, ktorá môže pozitívne ovplyvniť zamestnateľnosť občanov. V oznámení Komisie „*Nový strategický rámec pre viacjazyčnosť*“ (Európska komisia 2005) je zlepšenie znalostí cudzích jazykov v Európe výslovne spojené s jedným z hlavných cieľov európskeho projektu, konkrétne s dosiahnutím úplnej hospodárskej integrácie. V tomto dokumente Komisia tvrdí, že "na to, aby bol jednotný trh účinný, Únia potrebuje mobilnejšiu pracovnú silu. Zručnosti vo viacerých jazykoch zvyšujú príležitosti na trhu práce".

V *záveroch Rady o jazykových zručnostiach na zlepšenie mobility* (Rada Európskej únie 2010) sa jazykové kompetencie opisujú ako "kľúčová zložka konkurencieschopnej znalostnej ekonomiky. Znalosť cudzích jazykov je životne dôležitou kompetenciou pre všetkých občanov EÚ, ktorá im umožňuje využívať hospodárske aj sociálne výhody voľného pohybu v rámci Únie." V nedávnom oznámení Komisie "*Prehodnotenie vzdelávania: investovanie do zručností na zlepšenie sociálno-ekonomických výsledkov*" (Európska komisia 2012 f, Európska komisia 2012 d), jazykové zručnosti sa opisujú ako „dôležitejšie pre zvyšovanie úrovne zamestnateľnosti a mobility mladých ľudí“; okrem toho "nízke jazykové zručnosti sú hlavnou prekážkou voľného pohybu pracovníkov. Podniky potrebujú aj jazykové znalosti potrebné na to, aby mohli pôsobiť na globálnom trhu. Existujú rozumné ekonomické dôvody pre takéto vyhlásenia. Podrobnejšie sa o tom bude diskutovať v ďalšej časti.

Tretí cieľ ŠTH sa týka riadenia viacjazyčnej komunikácie v inštitúciách EÚ. Rada

4 Lisabonská agenda bola plánom, ktorý vypracovala Európska komisia, aby sa EÚ stala „najkonkurencieschopnejšou a najdynamickejšou znalostnou ekonomikou na svete, ktorá je schopná trvalo udržateľného hospodárskeho rastu s lepšími a väčšími pracovnými miestami a väčšou sociálnou súdržnosťou do roku 2010“. Stratégia Európa 2020 je 10-ročná stratégia „inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu“ s lepšou koordináciou vnútroštátnych a európskych politik.

vyzýva Komisiu, aby venovala osobitnú pozornosť poskytovaniu informácií vo všetkých úradných jazykoch a podpore viacjazyčnosti na webových stránkach Komisie. Toto odporúčanie je v súlade s uvedeným odporúčaním Európskeho parlamentu (2008), v ktorom Parlament zdôrazňuje "potrebu uznania rovnosti medzi úradnými jazykmi EÚ vo všetkých aspektoch verejnej činnosti", a závermi Rady z roku 2008 (2008a), v ktorých sa zdôrazňuje, že "by sa mala zachovať jazyková rozmanitosť Európy a v plnej miere rešpektovať rovnosť medzi jazykmi. Inštitúcie EÚ by mali zohrávať kľúčovú úlohu pri dosahovaní týchto cieľov." Dôraz v ŠTH na hodnotu prekladu a tlmočenia a na význam jazykového priemyslu čiastočne súvisí s podporou Rady pre viacjazyčnosť v inštitúciách EÚ. EÚ je v skutočnosti najväčším zamestnávateľom prekladateľov a tlmočníkov na svete.

1.2 Vymedzenie nákladov, prínosov a relevantnosti THZ

Vo všeobecnosti sa verejná politika definuje ako "séria zámerne koherentných rozhodnutí alebo činností prijatých alebo vykonávaných rôznymi verejnými a niekedy súkromnými subjektmi, ktorých zdroje, inštitucionálne väzby a záujmy sa líšia, s cieľom cielene riešiť problém, ktorý je politicky definovaný ako kolektívny. Táto skupina rozhodnutí a činností vedie k formalizovaným opatreniam viac-menej obmedzujúceho charakteru, ktorých cieľom je často zmeniť správanie sociálnych skupín (jednotlivcov), o ktorých sa predpokladá, že sú príčinou kolektívneho problému, ktorý sa má vyriešiť (cieľové skupiny), alebo sú schopné ho vyriešiť (cieľové skupiny) v záujme sociálnej skupiny, ktorá trpí negatívnymi účinkami daného problému (koneční príjemcovia)" (Knoepfel a kol. 2007:24).

Jazykové politiky možno charakterizovať ako osobitný typ verejnej politiky, ktorá sa v konečnom dôsledku snaží zmeniť jazykové správanie danej cieľovej populácie (viac Grin 2003, Gazzola 2014 má na diskusiu). Konkrétnejšie, jazyková politika je súbor opatrení – všeobecne prijatých štátom, regionálnymi a miestnymi orgánmi – s cieľom explicitne alebo implicitne ovplyvňovať korpus, postavenie a získanie jedného alebo viacerých jazykov. Ako sa uvádza v predchádzajúcej časti, niektoré opatrenia alebo činnosti navrhnuté v ŠTH možno považovať za formu plánovania postavenia a nadobúdania. Napríklad podpora celoživotného jazykového vzdelávania sa zameriava na zmenu správania jednotlivcov zvýšením ich jazykových zručností.

Keďže celoživotné jazykové vzdelávanie a preklad sú implicitne prezentované ako prostriedok na dosiahnutie iných všeobecných sociálno-ekonomických cieľov EÚ, hodnotenie prínosov a nevýhod (alebo „prínosov“ a „nákladov“) ŠTH, ako aj jeho distribučných účinkov by sa malo vykonávať v súlade s týmito všeobecnými cieľmi. Pred diskusiou o tom, ako možno charakterizovať výhody a nevýhody THZ, je potrebné pripomenúť niektoré dôležité definície.

Navrhovanie a vykonávanie verejných politík sa často prezentuje ako cyklus (alebo „cyklus politiky“), ktorého fázy možno zhrnúť takto⁵:

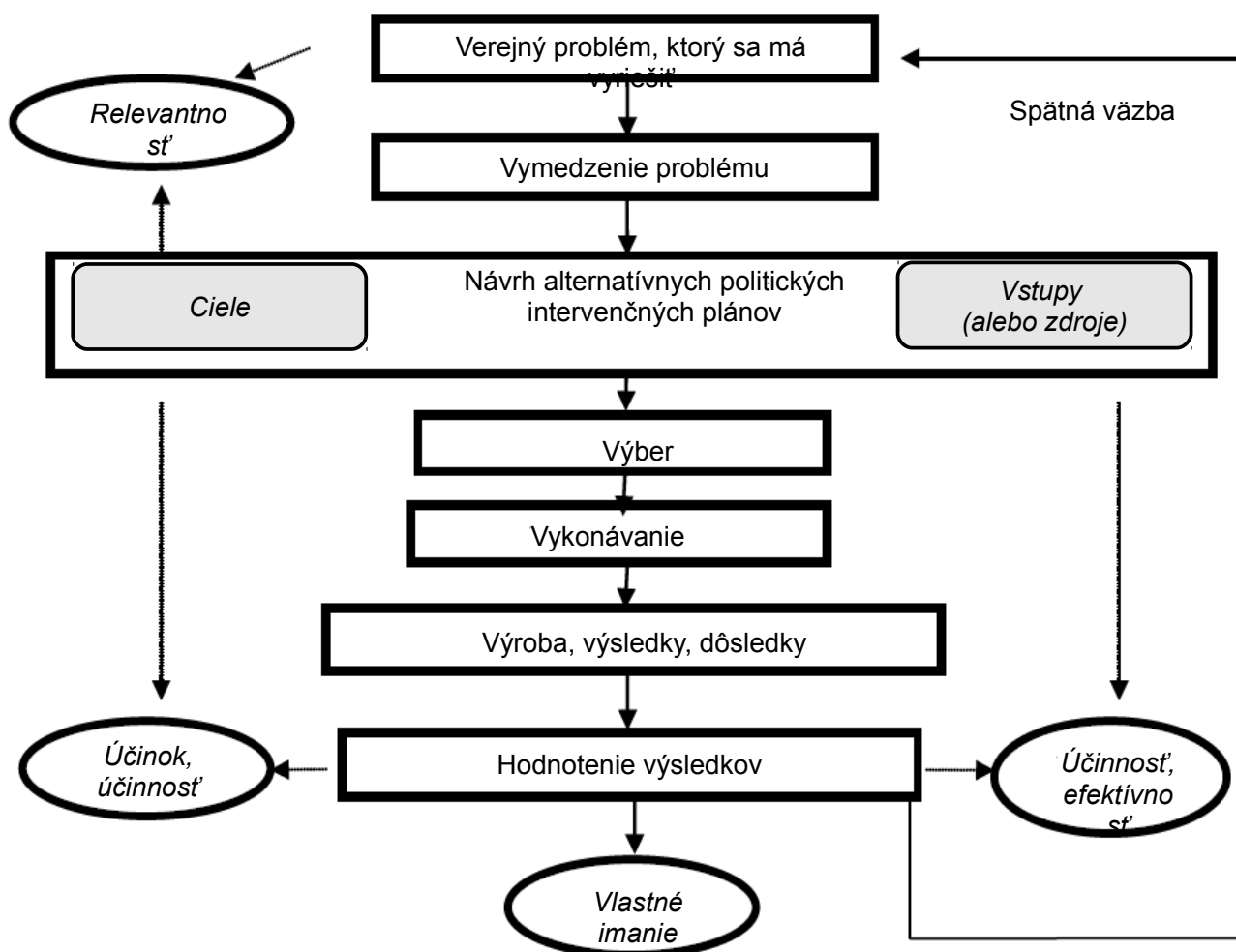
- a. vznik a vnímanie verejného problému, ktorý sa má vyriešiť (napr. nedostatok primeraných jazykových zručností na trhu práce, jazykové bariéry, ktoré bránia mobilite),
- b. pochopenie a vymedzenie problému,
- c. formulovanie a porovnanie možných riešení alebo alternatívnych akčných plánov (napr. alternatívne spôsoby podpory jazykovej prípravy dospelých),
- D. výber riešenia,

5 pozri Gazzola (2014 a: 53 – 54, citujúc Knoepfel a kol. 2007) na diskusiu.

- e. vykonávanie,
- F. Výrobky a výsledky
- g. Hodnotenie výsledkov
- h.(i) – (opätovné) objavenie sa a vnímanie problému.

Hodnotenie verejnej politiky sa vykonáva na základe rôznych kritérií. Najdôležitejšími kritériami sú: *relevantnosť*, *účinnosť*, *efektívnosť* (často sa interpretuje ako nákladová efektívnosť v aplikovanom výskume) a *rovnosť*. **Relevantnosť** sa vzťahuje na posúdenie primeranosti explicitných cieľov politiky vo vzťahu k problémom, ktoré sa majú riešiť. Posúdenie **účinnosti** politiky znamená objasnenie rozsahu, v akom sa ciele dosiahli. Posúdenie účinnosti si vyžaduje hĺbkové preskúmanie cieľov, ktoré sa majú dosiahnuť, analýzu príčinných vzťahov spájajúcich politiku s jej konečnými cieľmi a meranie výsledkov politiky (pozri ďalej). Hodnotenie **efektívnosti** (= účinnosť v zmysle nákladovej efektívnosti) rôznych politík znamená prepojenie mobilizovaných zdrojov s dosiahnutými výsledkami. Hodnotenie rovnosti v rámci politickej **analýzy** zahŕňa identifikáciu toho, kto prehrá, kto vyhrá a (ak je to možné) koľko a ako sa náklady na alternatívne politiky delia medzi jednotlivcov a skupiny.

Preto v technickej koncepcii „spravodlivosti“ v politickej analýze (napr. Just, HUETH a Schmitz 2004) neexistuje žiadny špecifický etický obsah a spravodlivosť jazykových politík sa preto môže zväziť z hľadiska distributívneho vplyvu alternatívnych jazykových politík na príslušných aktérov. Na obrázku 1 sú zhrnuté hlavné fázy politického cyklu. Oválne bubliny predstavujú hodnotiace kritériá.

Zdroj: Gazzola (2014a 53 – 54)

Ilustrácia 1: Hodnotiace kritériá a cyklus politik

Vstupy (alebo zdroje) politiky sú definované ako všetky finančné, ľudské, materiálne, organizačné a regulačné zdroje mobilizované na realizáciu intervencie. **Náklady** sa vypočítajú na základe mobilizovaných zdrojov. **Výsledky** politiky sú priamymi účinkami politiky, t. j. tým, čo sa financuje a dosahuje prostredníctvom zdrojov vyčlenených na túto politiku. Inými slovami, výsledky sú všetko, čo sa získa výmenou za verejné výdavky (niektoré konkrétne príklady sú uvedené nasledujúcich oddieloch). Výsledky (alebo **výstupy** alebo **dôsledky**) sú konečnými účinkami politiky z hľadiska premenných, ktoré si človek želá ovplyvniť (napr. podpora zamestnateľnosti prostredníctvom jazykového vzdelávania). V analýze nákladov a prínosov sa prínosy (alebo prínosy) politiky musia merať v peňažnom vyjadrení. Identifikácia a výpočet prínosov jazykových politik je však náročnou úlohou z dôvodu metodických a epistemologických ťažkostí spôsobených komplexnou povahou jazyka, ktorá sa ani zďaleka nevyrieši (pre diskusiu pozri Grin 2003). Treba poznamenať, že výhody jazykovej politiky sa neobmedzujú len na **trhovou** hodnotu jazykov, ale aj na ich **nedobrou alebo symbolickú hodnotu** (pozri na diskusiu Grin a Vaillancourt 1997). Jazykové znalosti získané v rámci odbornej prípravy sa môžu využiť napríklad na pracovisku a priniesť jednotlivcom ekonomické výhody. Môžu však zlepšiť aj medzikultúrny dialóg medzi ľuďmi rôzneho národného prostredia. Pri hodnotení jazykových politik sú **prínosy** alebo **prínosy** vymedzené ako pozitívne vplyvy politiky na aktérov, ktorých sa priamo dotýka samotná politika. V niektorých prípadoch sa takéto

výhody môžu kvantifikovať v peňažnom vyjadrení, ako napríklad zvýšené rozdiely v príjmoch pre dvojazyčných pracovníkov, ktorí ukončili jazykovú prípravu, zatiaľ čo v iných prípadoch sa musia použiť iné nepeňažné merné jednotky. Pri hodnotení jazykových politík sú preto potrebné zjednodušenia (napr. „počet nezamestnaných ľudí, ktorí si nájdú prácu z dôvodu jazykových zručností získaných počas odbornej prípravy“ a „percento občanov EÚ, ktorí rozumejú úradným jazykom EÚ“). Niektoré príklady budú uvedené v nasledujúcich oddieloch.

Štandardný model hodnotenia uvedený na obrázku 1 sa však na THZ uplatňuje len do určitej miery. SEM v skutočnosti stanovuje veľmi všeobecné ciele vo veľmi odlišných oblastiach politiky, ako je trh práce, sociálne začlenenie a občianstvo. S cieľom posúdiť výhody a nevýhody ŠTH v jedinej oblasti zamerania by tvorcovia politiky mali podrobnejšie špecifikovať ciele a objasniť logický reťazec spájajúci investované zdroje s očakávanými výsledkami. Bolo by to, samozrejme, príliš špecifické pre uznesenie (Komisie), ale nie pre samostatné realizačné plány. Okrem toho by sa prínosy mali vymedziť a identifikovať prostredníctvom súboru ukazovateľov výsledkov, a čo je ešte dôležitejšie, mali by sa poskytovať primerané a spoľahlivé údaje. Podľa našich vedomostí tieto informácie nie sú k dispozícii a to, čo je k dispozícii, stačí len pre niekoľko aspektov THZ. Jedným z možných spôsobov, ako prekonať tieto prekážky, je zúžiť rozsah analýzy a rozlišovať medzi posúdením relevantnosti všeobecných cieľov THZ a posúdením účinkov opatrení prijatých Komisiou na vykonávanie THZ.

Táto správa sa skladá z dvoch častí. V prvej časti sa uvádza celkové posúdenie relevantnosti THZ. Skúmame vzťah medzi cieľmi stratégie a problémami, ktoré sa majú riešiť v rámci ŠTH. Takéto posúdenie sa vykonáva na základe empirických a teoretických výsledkov akademickej literatúry v jazykovej ekonomii. V tejto správe sa uvádzajú rôzne výsledky výskumu o výhodách a nevýhodách viacjazyčnosti v hospodárstve, spoločnosti a inštitúciách EÚ. Tieto výsledky poskytujú všeobecný, aj keď obmedzený obraz potrieb jazykovej politiky v súčasnom viacjazyčnom európskom prostredí. V tejto súvislosti posudzujeme význam celkových cieľov a odporúčaní ŠTH, t. j. posúdenie toho, či sa v ŠTH navrhujú ciele a opatrenia, ktoré sú relevantné pre riešenie niektorých najdôležitejších jazykových problémov v súčasnom viacjazyčnom európskom prostredí. Ak politika nie je relevantná, pravdepodobne nebude prínosom pre spoločnosť.

V druhej časti správy sa zameriavame na opatrenia Komisie na vykonávanie ŠTH. Zhrnieme dostupné dôkazy pre takéto opatrenia a ak je to možné, prezentujeme údaje o ich výhodách a nevýhodách pomocou jednoduchého rámca uvedeného na obrázku 1. V tejto diskusii sa zdôrazňujú ciele, ktoré si môžu vyžadovať ďalšiu podporu, a typ údajov a informácií potrebných na zlepšenie monitorovania vykonávania ŠTH.

2 Viacjazyčný európsky kontext

Kľúčové výsledky:

- Znalosť cudzích jazykov vo všeobecnosti prináša jednotlivcom ekonomické výhody, pokiaľ ide o pozitívne rozdiely v príjmoch. Veľmi dobré jazykové zručnosti sú odmeňované oveľa viac než len obmedzené jazykové znalosti. Angličtina má nespornú hospodársku hodnotu na európskom trhu práce, ale nie je jediným aktívom na investovanie; v niektorých súvislostiach možno lepšie odmeniť zručnosti v iných jazykoch. To zdôrazňuje význam vyučovania viac ako jedného cudzieho jazyka vo vzdelávacích systémoch európskych krajín.
- Pozitívne miery sociálnej ziskovosti vo výučbe cudzích jazykov ukazujú, že jazykové vzdelávanie je cennou investíciou pre spoločnosť ako celok.
- Hoci význam cudzích jazykových zručností pre zamestnateľnosť je zdôraznený v rôznych dokumentoch EÚ, empirické dôkazy na podporu tohto tvrdenia sú stále nedostatočné. Znalosť jazyka (jazykov) hostiteľskej krajiny má však pozitívny vplyv na pracovný príjem a zamestnateľnosť migrantov.
- Niektoré štúdie ukazujú, že jazykové zručnosti prispievajú k hrubému domácejmu produktu (HDP), ale žiaľ, žiadna z týchto štúdií sa netýka Európskej únie.
- Spoločný úradný alebo hovorený jazyk výrazne zvyšuje obchodné toky medzi krajinami.
- Jazyková politika môže mať vplyv na rozdelenie nákladov, ktoré vznikajú európskym inovačným spoločnostiam na ochranu práv duševného vlastníctva prostredníctvom patentov. To môže vyvolať obavy o spravodlivosť, pokiaľ ide o návrh európskeho patentu s centralizovaným účinkom.
- Jazykové vzdelávanie uľahčuje mobilitu. Hovoriť jazykom krajiny zvyšuje pravdepodobnosť migrácie do tejto krajiny približne päťkrát.
- Formulácia „Materský jazyk plus dva cudzie jazyky“ alebo podpora jedného dopravného jazyka nepostačujú na podporu mobility v rámci Európy, ako aj integrácie do spoločnosti hostiteľskej krajiny.
- Iba štvrtina európskych občanov tvrdí, že môže hovoriť aspoň dvoma cudzími jazykmi. Tento percentuálny podiel zostal v rokoch 2001 až 2012 prakticky konštantný. Prevažná väčšina Európanov má základnú alebo strednú úroveň v cudzích jazykoch. Očakáva sa, že úroveň jazykovej spôsobilosti sa v blízkej budúcnosti zlepší, ale len do určitej miery.
- Len 7 % občanov EÚ deklaruje svoju schopnosť hovoriť anglicky ako cudzí jazyk na veľmi dobrej úrovni. Stredná a základná úroveň sú oveľa bežnejšie. Napriek obrovským investíciám do výučby angličtiny vo vzdelávacom systéme sa v blízkej budúcnosti neočakáva dvojajazyčnosť. Znalosť angličtiny nie je univerzálnou „základnou kompetenciou“ v Európe.
- Sú potrebné ďalšie opatrenia na zmiernenie napätia medzi mobilitou a začlenením, t. j. možnosť účinného učenia sa jazyka pred odchodom do zahraničia a/alebo bezprostredne po príchode do hostiteľskej krajiny by mala byť jednoduchšia a menej nákladná.
- Ak by inštitúcie EÚ prijali jednojazyčnú politiku založenú výlučne na angličtine alebo trojjazyčnom režime na základe angličtiny, francúzštiny a nemčiny, vylúčili by vysoké percento občanov EÚ z komunikácie s EÚ. Percentuálny podiel vylúčených osôb by bol

v južnej a východnej Európe veľmi vysoký.

- Viacjazyčnosť je stále najúčinnnejším jazykovým režimom spomedzi alternatív, ktoré sa zvyčajne skúmajú v literatúre.
- Ekonomicky a sociálne znevýhodnení ľudia majú tendenciu menej hovoriť cudzími jazykmi, a preto je pravdepodobnejšie, že budú nepriaznivo ovplyvnené, ak EÚ prestane používať svoj materinský jazyk alebo jazyk základného vzdelávania. Viacjazyčnosť prispieva k sociálnej súdržnosti.
- Nepochádza len k všeobecnému zníženiu počtu jazykov, ktoré by viedlo k vylúčeniu. Podobné účinky by malo dokonca aj zníženie súčasných oblastí používania úradného jazyka.
- Miera jazykového vylúčenia spojená s jednojazyčnou alebo trojjazyčnou politikou sa zvýši po „brexite“. To zdôrazňuje význam viacjazyčného prístupu pre vonkajšiu komunikáciu EÚ.

Tri všeobecné ciele uvedené v predchádzajúcej časti sa týkajú troch vzájomne závislých aspektov európskeho viacjazyčného prostredia, a to hospodárstva, spoločnosti a inštitúcií EÚ. Cieľom tejto časti, bez toho, aby chcela byť vyčerpávajúca, je prezentovať niektoré relevantné výsledky akademického výskumu v ekonómii, ktorý sa zaoberá týmito témami. Toto je východiskový bod pre oddiel 4, v ktorom sa o opatreniach EÚ na vykonávanie ŠTH diskutuje v kontexte empirických dôkazov uvedených ďalej v texte.

2.1 Viacjazyčné hospodárstvo

Vzťah medzi jazykovými a ekonomickými premennými je centrom rastúceho súboru akademických publikácií o viacjazyčnosti (podrobnú bibliografiu nájdete v Gazzole a kol. 2016, pozri aj prieskumy Grin 2003 a Zhang a Grenier 2013). Niektoré otázky, ktorými sa zaoberá táto práca, sú relevantné pre THZ, pretože často pripomínajú ekonomické argumenty podporujúce viacjazyčnosť. Preto je užitočné spomenúť niektoré z najdôležitejších výsledkov v tejto oblasti.

2.1.1 Jazykové znalosti ako forma ľudského kapitálu

Prvá línia výskumu sa zameriava na odhad čistých účinkov znalostí druhého alebo cudzieho jazyka na príjmy jednotlivcov a ich profesijný status. To znamená posúdiť, či znalosť jazyka, ktorý nie je sociálno-ekonomicky dominantný v krajine alebo regióne (napr. španielčina vo Francúzsku), prináša jednotlivcom ekonomické výhody. Druhá línia výskumu sa zameriava na vzťah medzi príjmom prisťahovalcov a ich jazykovými znalosťami v prevládajúcom miestnom jazyku (napr. nemčina pre Turkov v Nemecku). V tejto časti uvádzame niektoré výsledky z prvej študijnej skupiny. Oddiel 2.2 sa zaoberá vplyvom jazykových zručností na príjmy migrantov.

2.1.1.1 Rozdiely v príjmoch

Jazykové zručnosti možno vnímať ako formu ľudského kapitálu, ktorý prináša jednotlivcom ekonomické výhody, pretože môžu ovplyvniť ich produktivitu, a tým zvýšiť ich efektívnosť na pracovisku (napr. rýchlejšie nákupy alebo predaje a vytváranie nových sietí). Takéto dávky sa vo všeobecnosti odhadujú na základe výpočtu čistého rozdielu príjmov jednotlivcov, ktorí poznajú daný jazyk ako druhý alebo cudzí jazyk, pričomna druhej strane sú všetky veci rovnaké (t. j. zachovanie všetkých ostatných relevantných premenných konštantných). Odhady rozdielov v príjmoch sú vo všeobecnosti výsledkom ekonometrickej analýzy veľkých súborov údajov. To umožňuje kontrolu iných relevantných

sociálno-ekonomických premenných, ako sú pracovné skúsenosti, dosiahnuté vzdelanie a rodinný stav respondentov.

Málo štúdií sa zaoberá rozdielmi v príjmoch spojenými so znalosťami cudzích jazykov v Európe. Hlavným dôvodom je nedostatok primeraných a spoľahlivých údajov. V tejto časti sa uvádzajú niektoré výsledky pre rôzne európske krajiny (nie nevyhnutne v EÚ). V tabuľke 1 sa uvádza rozdiel v čistom príjme viacjazyčných jednotlivcov v troch rôznych jazykových regiónoch Švajčiarska. Výsledky sú oddelené jazykom a úrovňou jazykovej spôsobilosti, ktorú uviedli respondenti. Napríklad vo francúzsky hovoriacej časti krajiny človek s veľmi dobrými nemeckými zručnosťami zarába v priemere o 23,2 % viac ako niekto bez tejto zručnosti, pričom na druhej strane je všetko rovnaké. Rozdiely v príjmoch spojené so základnými alebo dobrými úrovňami zručností sú nižšie.

Jazyk	Jazyková oblasť	Úroveň majstrovstva		
		Základné	Dobré	Výborná
Nemčina	Francúzsky hovoriaci	10	12,4	23,2
	Italónový telefón	N.S.	N.S.	27,6
Francúzština	Nemecky hovoriaci	N.S.	15,1	15,5
	Italónový telefón	N.S.	14,1	23,4
Angličtina	Francúzsky hovoriaci	N.S.	N.S.	N.S.
	Nemecky hovoriaci	N.S.	19,4	25,1
	Italónový telefón	7	N.S.	29,3
n.s. = nevýznamné		zdroj: Grin (1999, kapitola 8)		

Tabuľka 1: rozdiely v príjmoch vo Švajčiarsku (muži). Percentuálne výsledky

Di Paolo a Tansel (2015) ukazujú, že na tureckom trhu práce prináša znalosť ruštiny a angličtiny ako cudzích jazykov v priemere pozitívny rozdiel v príjmoch pre jednotlivcov (20 % a 10,7 %). Tieto rozdiely sa zvyšujú s úrovňou zručností. Znalosť francúzštiny a nemčiny je tiež pozitívna, ale v menšej miere (8,4 % a 8,2 %). Dobrá znalosť angličtiny v Nemecku prináša pozitívny rozdiel v príjmoch vo výške približne 12 % v súvislostiach, v ktorých sa takéto zručnosti využívajú (Stöhr, 2015); znalosť iných cudzích jazykov je odmenená v niekoľkých špecializovaných profesiách. Podľa Williamsových odhadov sa používanie druhého jazyka pri práci vyžaduje pozitívny rozdielom v príjmoch medzi 3 % a 5 % v rôznych západoeurópskych krajinách (Williams, 2001). Angličtina je najrozšírenejším jazykom v 14 západoeurópskych krajinách študovaných autorom, ale v niektorých krajinách je používanie nemčiny, francúzštiny a taliančiny tiež odmeňované. Ginsburga Prieto (2011) študujú účinky cudzích jazykových zručností (a ich používanie v práci) na príjmy jednotlivcov v Rakúsku, Dánsku, Fínsku, Francúzsku, Nemecku, Grécku, Taliansku, Portugalsku a Španielsku. Výsledky sú uvedené v tabuľke 2. Úroveň kontroly nie je špecifikovaná. Výsledky ukazujú, že znalosti anglického jazyka sú na trhu práce pozitívne odmeňované vo všetkých skúmaných krajinách. V niektorých krajinách je znalosť

francúzštiny a nemčiny tiež pozitívne odmenená a niekedy dokonca viac než len znalosť angličtiny.

Krajina	Jazyk		
	Angličtina	Francúzština	Nemčina
Rakúsko	11	N.S.	/
Dánsko	21	N.S.	—11
Fínsko	23	N.S.	N.S.
Francúzsko	29	/	46
Nemecko	26	N.S.	/
Grécko	15	24	N.S.
Taliansko	18	21	28
Portugalsko	31	34	N.S.
Španielsko	39	49	N.S.
n.s. = nevýznamné	zdroj: Ginsburg a Prieto (2011:612)		

Tabuľka 2: ocenenia za jazykové znalosti v rôznych európskych krajinách. Percentuálne výsledky

Štúdie uvedené v tejto časti sa v mnohých ohľadoch líšia. Súbory údajov sa líšia tak z hľadiska ich kvality, ako aj z hľadiska skúmaného obdobia. Autori prijali rôzne stratégie odhadu, čo môže vysvetliť, prečo sa rozsah získaných výsledkov značne líši. Okrem toho v niektorých článkoch autor (autori) študujú vplyv jazykových znalostí na príjmy jednotlivcov, zatiaľ čo v iných dokumentoch je študovanou premennou použitie jazyka v práci. Napokon nie je vždy možné skúmať vplyv rôznych úrovní jazykovej spôsobilosti na príjem. Napriek týmto nedostatkom sa **všetky štúdie približujú k rovnakým záverom**. Po prvé, **rozdiely v príjmoch spojené s jazykovými znalosťami nie sú zanedbateľné**. To naznačuje, že učenie sa cudzích jazykov môže byť dobrou investíciou pre jednotlivcov. Po druhé, **veľmi dobré jazykové zručnosti sú výraznejšie ako obmedzené jazykové zručnosti**. Tento výsledok má zjavné dôsledky pre politiku vzdelávania. Po tretie, **angličtina má nespornú hospodársku hodnotu na európskom trhu práce, ale nie je jedinou jazykovou výhodou, do ktorej investuje**; v niektorých súvislostiach môžu byť zručnosti v iných jazykoch lepšie odmenené ako angličtina. To zdôrazňuje význam vyučovania viac ako jedného cudzieho jazyka vo vzdelávacích systémoch európskych krajín v súlade so vzorcom LM + 2.

Spomínané empirické štúdie sa zvyčajne zameriavajú len na západoeurópske krajiny a zameriavajú sa na široko používané jazyky, pretože je k dispozícii viac údajov. V dôsledku toho autori vypočítajú odhady príjmových diferenciálov zodpovedajúcich jazykom, ktoré ľudia už poznajú (zvyčajne preto, že sa ich naučili v škole), ale **málo je známe o ekonomickej hodnote jazykov, ktoré sú (ešte) málo hovorené**.

2.1.1.2 Sociálne miery návratu

Učenie sa jazykov môže byť cennou investíciou nielen pre jednotlivcov, ale aj pre spoločnosť ako celok. Namiesto toho, aby sme hľadali rozdiely v príjmoch pre jednotlivcov, teraz študujeme celkovú úroveň. Na základe odhadov individuálnych rozdielov v príjmoch je možné vypočítať sociálnu mieru návratnosti výučby cudzích

jazykov, t. j. percento návratnosti jedného eura investovaného do jazykovej výučby pre spoločnosť ako celok. V tabuľke 3 sa uvádza sociálna miera návratnosti za výučbu jazykov vo Švajčiarsku, jednej z mála krajín, v ktorých sú k dispozícii údaje.

Jazyk	jazyková oblasť		
	Francúzsky hovoriaci	Nemecky hovoriaci	Italónový telefón
Nemčina	6,5 %	neuvádza sa	21,5 %
Francúzština	neuvádza sa	10 %	11,7 %
Angličtina	4,7 %	12,6 %	neuvádza sa
neuplatňuje sa = nie je k dispozícii		zdroj: Grin (1999: kapitola 9)	

Tabuľka 3: Sociálna miera návratnosti výučby cudzích jazykov vo Švajčiarsku (muži)

Napríklad návratnosť investovania jedného eura z verejných prostriedkov do nemeckého vzdelávania v taliansko hovoriacej časti Švajčiarska je 21,5 %, čo je pomerne vysoké v porovnaní s priemernou návratnosťou bezrizikového finančného kapitálu a dlhodobými nákladmi na požičanie peňazí na trhu. Bohužiaľ, nemáme údaje o iných európskych krajinách. Tieto údaje však naznačujú, že výučba jazykov môže byť pre spoločnosť cennou investíciou, a to nielen z kultúrnych, ale aj z hospodárskeho hľadiska.

2.1.1.3 Zamestnateľnosť

Hoci význam cudzích jazykových zručností pre zamestnateľnosť je zdôraznený v rôznych dokumentoch EÚ a v ŠTH, na podporu tohto tvrdenia je stále málo empirických dôkazov. Rámecpredbežných dôkazov poskytnutých Spoločným výskumným centrom Komisie (pozri Araújo a kol. 2015). Niekoľko článkov v akademickej literatúre sa výslovne zaoberá otázkou vplyvu jazykových zručností na zamestnanosť a tieto príspevky vo všeobecnosti skúmajú vzťah medzi zručnosťami v miestnom prevládajúcom jazyku a pracovnými príležitosťami pre prisťahovalcov (pozri prehľad Gazzola a kol. 2016).

V uvedenej štúdii Araújo et al. (2015) autori zistili pozitívny a štatisticky významný vplyv znalosti angličtiny na zamestnateľnosť v Nemecku, Grécku, Taliansku, Lotyšsku, Litve, Luxembursku, Holandsku, Portugalsku a Slovinsku. Vplyv sa meria pravdepodobnosťou zamestnania, a nie nezamestnanosti pre osobu, ktorá pozná angličtinu na rozdiel od niekoho bez tejto zručnosti, všetky ostatné veci sa rovnajú. Na Cypre, v Španielsku, Fínsku a na Malte má znalosť angličtiny (t. j. veľmi dobré jazykové znalosti) pozitívny vplyv na zamestnateľnosť. Znalosť francúzštiny má pozitívny vplyv na zamestnateľnosť na Malte, Nemecku, Dánsku a ruštine v Bulharsku, Lotyšsku, Litve a Poľsku. Autori však neposkytujú žiadny odhad rozsahu týchto účinkov. Nedávna štúdia, ktorú vypracovalo Generálne riaditeľstvo Európskej komisie pre zamestnanosť, lepšie poukázala na jazykové zručnosti, ktoré sú najviac žiadané na trhu práce, pričom sa zamerala na online oznámenia o voľných pracovných miestach (Beadle a kol. 2015). Z výsledkov vyplýva, že značné percento zamestnávateľov si vyžaduje pokročilú úroveň znalostí cudzích jazykov.

Vo Švajčiarsku je menej pravdepodobné, že sa vyhodí člen viacjazyčnej pracovnej sily, t. j. francúzsky hovoriaci obyvatelia, ktorí poznajú nemčinu alebo angličtinu, a rodení nemecky hovoriaci, ktorí poznajú francúzštinu alebo angličtinu. V priemere, keď sa cena práce zvýši o 5 % (t. j. pracovná sila je drahšia), jednojazyčná zamestnaná pracovná sila sa zníži o 8,7 %, zatiaľ čo počet viacjazyčných pracovných síl sa zníži len o 3,7 % (Grin a

kol. 2009).

2.1.2 Príspevok jazykov k HDP a obchodu

Niekoľko článkov sa zaoberá príspevkom jazykov k celkovej pridanej hodnote, ktorú vytvára hospodárstvo, t. j. k hrubému domácomu produktu (HDP). **Znalosť jazykov môže prispieť k vytvoreniu pridanej hodnoty, pretože môže zefektívniť procesy nákupu, výroby a predaja.** Vo Švajčiarsku predstavujú cudzie alebo druhé jazykové znalosti (obmedzené na angličtinu, francúzštinu a nemčinu) približne 10 % HDP Švajčiarska, pričom angličtina predstavuje polovicu tohto percenta (Grin, Sfreddo a Vaillancourt 2010). Odhady pre Quebec sú približne 3 % provinčného HDP.

Žiaľ, údaje za krajiny EÚ neexistujú. Niektoré štúdie sa však uskutočnili na regionálnej úrovni. Napríklad z nedávnej správy baskickej vlády v Španielsku vyplýva, že hospodársky vplyv rôznych činností súvisiacich s baskickým jazykom možno odhadnúť na 4,2 % regionálneho HDP autonómneho spoločenstva (Gobierno vasco 2016). Pozri aj Bane Mullarkey Ltd. (2009) pre Galway Gaeltacht v Írsku.

Štúdia ELAN (CILT 2006) skúma vplyv nedostatku znalostí cudzích jazykov na vývoz európskych spoločností so zameraním na vzorku malých a stredných podnikov (MSP). Podobná štúdia sa uskutočnila pre Katalánsko v Španielsku (Hagen 2010). McCormick (2013) tvrdí, že medzi HDP krajiny a priemernou úrovňou znalosti anglického obyvateľstva existuje všeobecne pozitívny vzťah. Úroveň jazykových zručností sa meria anglickým indexom odbornosti (EPI), ukazovateľom navrhnutým medzinárodnou vzdelávacou spoločnosťou Education First a popularizovaným v médiách. Výsledky spoločnosti McCormick sú však založené na jednoduchej štatistickej korelačnej analýze a nepreukazujú žiadne skutočné kauzálne účinky medzi OOP a HDP. Okrem toho použité údaje môžu trpieť zaujatosťou pri samovoľnom výbere.

Dôsledok spoločného jazyka v obchode bol skúmaný v rôznych článkoch (pozri okrem iného Méritz 2008, FIDRMUC a FIDRMUC 2015, Egger a Toubal 2016, Egger a Lassman 2016). **Štruktúra výmen môže byť ovplyvnená jazykom tromi rôznymi spôsobmi.** Krajiny môžu zdieľať úradný jazyk, čo vo všeobecnosti naznačuje prítomnosť geopolitických väzieb (napr. spoločnej koloniálnej histórie). Môžu zdieľať materinský jazyk v tom zmysle, že ľudia žijúci v dvoch rôznych krajinách hovoria rovnakým jazykom ako ich materinský jazyk. To možno považovať za ukazovateľ kultúrnej afinity. Napokon, krajiny môžu používať spoločný hovorený jazyk, zvyčajne jazyk, ktorý sa učí ako cudzí jazyk, čo umožňuje komunikáciu medzi ľuďmi rôznych materinských jazykov. Z výsledkov vyplýva, že **spoločný jazyk (úradný alebo hovorený) v priemere zvyšuje obchodné toky o 44 %** (Egger a Lassmann 2012). Účinok spoločného hovoreného jazyka je silnejší ako účinok spoločného materinského jazyka, ale oba sú výrazne pozitívne (Egger a Lassman 2016). FIDRMUC a FIDRMUC (2015) ukazujú, že rozsiahla znalosť jazykov v EÚ je dôležitým faktorom pre zahraničný obchod, pričom angličtina zohráva obzvlášť dôležitú úlohu.

2.1.3 Jazyková politika a inovácie

Vplyv jazykov na priemyselnú inováciu je stále nedostatočne preskúmaný. Priemyselnými inováciami chceme znamenať technologické inovácie chránené právami duševného vlastníctva, ako sú patenty, ochranné známky a priemyselné projekty. Hoci niektoré štúdie sa zaoberajú otázkou prepojenia medzi viacjazyčnosťou a tvorivosťou – a teda otázkou inovácie prostredníctvom tvorivosti – (Marsh and Hill 2009), **články, v ktorých sa diskutuje o vzťahu medzi jazykovou rozmanitosťou a priemyselnou inováciou, sa**

zameriavajú na vplyv jazykových politík na inováciu (na rozdiel od samotných jazykov).

Odvetvia intenzívne využívajúce PDV sú definované ako nadpriemerné práva duševného vlastníctva na zamestnanca (vrátane autorských práv). V EÚ prispievajú odvetvia intenzívne využívajúce PDV 26 % zamestnanosti a 39 % HDP; samotné priemyselné odvetvia s intenzívnym využívaním patentov predstavujú 13,9 % HDP EÚ a 10,3 % celkovej zamestnanosti (EPO-OHIM 2013). Európsky patentový úrad (EPÚ = EPÚ) so sídlom v Mníchove (Nemecko) je regionálny orgán vydávajúci patenty, ktorého úlohou je vyhľadávať a skúmať európske patentové prihlášky v mene 38 zmluvných štátov Európskeho patentového dohovoru (EPD). Úradnými jazykmi EPÚ sú angličtina, francúzština a nemčina. EPÚ udeľuje európsky patent, t. j. „svetlo“ národných patentov, ktoré potom musia byť potvrdené v štátoch určených majiteľom patentu. Postupy validácie zahŕňajú platbu poplatkov za validáciu a obnovenie a v niektorých prípadoch preklad celého patentu (alebo jeho časti, zvyčajne nárokov) do jedného z úradných jazykov príslušnej krajiny. Väčšina článkov týkajúcich sa jazykov a európskeho patentového systému poskytuje odhad takýchto nákladov na preklad po udelení povolenia a diskutuje o ich vplyve na patentové prihlášky a o počte krajín, v ktorých sú európske patenty overené (pozri Van Pottelsberghe a Mejer 2010, Van Pottelsberghe a François 2009, Harhoff, Hoisl et al. 2009). Z výsledkov vyplýva, že **zniženie nákladov na preklad po vydaní bude mať pravdepodobne pozitívny vplyv na počet zaregistrovaných žiadostí**. Gazzola (2014a, 2015) skúmarozdiely v nákladoch európskych prihlasovateľov na preklad pred vydaním patentu s EPÚ. Z výsledkov vyplýva, že **celkové náklady na prístup k patentovým konaniam pre európskych prihlasovateľov, ktorých prvým jazykom nie je angličtina, francúzština alebo nemčina, sú aspoň o 27 % vyššie ako náklady, ktoré znášajú angličtina, francúzština alebo nemeckí žiadatelia**.

EPÚ nie je súčasťou inštitúcií alebo orgánov EÚ a THZ sa nezaobera otázkou práv duševného vlastníctva. Technologické inovácie sú však rôznymi spôsobmi spojené s jazykovou politikou EÚ. V roku 2012 zástupcovia EÚ dosiahli dohodu o vytvorení európskeho jednotného patentu – alebo „**európskeho patentu s jednotným účinkom**“. Jednotný patent je európsky patent udelený EPÚ podľa pravidiel a postupov CEB (Európsky patentový dohovor), ktorý má na žiadosť majiteľa patentu jednotný účinok na územieúčastníkov jednotného patentového systému. EÚ v súčasnosti ratifikuje dohodu o zriadení európskeho patentového súdu. Okrem toho ešte stále nie je jasné, aký bude výsledok referenda o ratifikačnom procese, ktoré sa konalo 23. júna 2016 v Spojenom kráľovstve. Stačí uviesť, že platné nariadenia stanovujú, že jednotný patent sa udelí v jednom jazyku medzi angličtinou, francúzštinou a nemčinou a že sa nebude vyžadovať preklad nárokov do ďalších dvoch jazykov (Rada Európskej únie 2012). Dodáva však, že na to, aby sapatent stal platným, by sanemalvykonaťžadny dodatočný preklad⁶. **Jazykový režim jednotného patentu preto zníži náklady na preklad po vydaní, ale nezvráti existujúce rozdiely medzi európskymi žiadateľmi v porovnaní s nákladmi na preklad, ktoré existujú pred udelením**. Náklady na preklad patentovej prihlášky do jedného z

6 Počas prechodného obdobia 12 rokov úplný preklad patentových špecifikácií do angličtiny, ak jazykom konania pred EPÚ je francúzština alebo nemčina, alebo do jedného z úradných jazykov členských štátov, ktorý je úradným jazykom Únie, jazykom konania pred EPÚ je angličtina. Taliansko a Španielsko sa rozhodli odstúpiť od jednotného patentu, pretože považujú režim prekladov za diskriminačný. V septembri 2015sa Taliansko nakoniec rozhodlo začať postupy na pripojenie sa k navrhovanému jednotnému patentu. Toto rozhodnutie bolo prijaté v nadväznosti na rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie, ktorým sa zamietajú žaloby Španielska proti nariadeniam, ktorými sa vykonáva posilnená spolupráca v oblasti vytvorenia jednotnej patentovej ochrany (rozsudok vo veci C-146/13 Španielsko/Parlament a Rada a vec C-147/13 Španielsko/Rada).

pracovných jazykov EPÚ by sa v skutočnosti mali uhrádzať len v rámci pevne stanoveného stropu a len v prípade určitých kategórií prihlasovateľov. Strojový preklad môže pomôcť znížiť náklady na patentové informácie, ale len do určitej miery. Vplyv jednotného patentu na inovačné činnosti zatiaľ nemožno odhadnúť (pre diskusiu o očakávaných nákladoch a prínosoch európskeho patentu s jednotným účinkom pozri Danguy a Van Pottelsberghe de la Potterie 2011). Treba však poznamenať, že **voľby týkajúce sa počtu pracovných jazykov inštitúcií, orgánov alebo agentúr EÚ a súvisiaceho režimu prekladov môžu mať vplyv na rozdelenie nákladov, ktoré vznikajú európskym inovačným spoločnostiam na ochranu ich práv duševného vlastníctva. To môže viesť k problémom s vlastným kapitálom.** Vo všeobecnej jazykovej politike EÚ by sa to nemalo prehliadať.

2.2 Viacjazyčná spoločnosť

V bode 3 programu SEM Rada vyzýva členské štáty, aby investovali do výučby cudzích jazykov s cieľom podporiť mobilitu pracovnej sily na jednotnom trhu. Toto odporúčanie má silné hospodárske dôvody. Neoklasická hospodárska teória naznačuje, že mobilita výrobných faktorov (práca a kapitál) zlepšuje hospodársku efektívnosť. Hoci mobilita pracovnej sily môže znížiť rozdiely v mierach nezamestnanosti v jednotlivých regiónoch, rovná sa marginálnej produktivite práce, čím sa zlepší efektívnosť príspevku. Mobilita pracovnej sily **v EÚ však zostáva obmedzeným javom.** Podľa oficiálnych údajov "približne 2 % občanov v produktívnom veku v jednom z 27 členských štátov EÚ v súčasnosti žije a pracuje v inom členskom štáte. Pre porovnanie, podiel občanov tretích krajín s pobytom v EÚ je takmer dvakrát vyšší" (Európska komisia 2007 3). Najnovšie údaje nevykazujú žiadne významné zmeny. K¹ januáru 2015 žilo v jednom z členských štátov EÚ 15,3 milióna ľudí s občianstvom iného členského štátu EÚ (čo je približne 3 % celkového počtu obyvateľov EÚ)⁷. Existujú rôzne faktory, ktoré odrádzajú medzinárodnú mobilitu spolu s potrebou učiť sa nový jazyk. Okrem iného musíme spomenúť osobné dôvody, ako sú strach zo straty rodinných väzieb, administratívne a inštitucionálne prekážky, ako sú rozdiely v daňových systémoch a ťažkosti pri vzájomnom uznávaní odborných kvalifikácií (pozri Vandenbrande 2006: 24 pre prehľad).

Podpora vzdelávania cudzích jazykov nie je dôležitá len na uľahčenie mobility; môže tiež prispieť k integrácii mobilných ľudí do spoločnosti hostiteľskej krajiny. Poskytovatelia základných služieb (zdravotníctvo, škola, miestne orgány a súdy) „potrebujú čoraz viac komunikovať s ľuďmi, ktorí hovoria inými jazykmi, zatiaľ čo ich zamestnanci nie sú vyškolení na prácu v iných ako materinských jazykoch a nemajú medzikultúrne zručnosti“ (Európska komisia 2008c:21). Jednou z výziev, ktorým v súčasnosti čelia európske krajiny, je v skutočnosti podporovať mobilitu ľudí (napr. pracovníkov, študentov a výskumných pracovníkov) a zároveň poskytnúť priestor jazykovým potrebám nových prisťahovalcov, aby sa zabránilo vylúčeniu a vzniku samostatných komunit (Grin a kol. 2014). **Otázkou preto je, či vzorec LM + 2 môže prispieť k dosiahnutiu dvoch zdanlivo protichodných sociálno-ekonomických cieľov EÚ, konkrétne podporiť mobilitu v rámci EÚ a uľahčiť začlenenie a sociálnu súdržnosť.** Poskytnutie podrobnej diskusie o tejto otázke by prekročilo hranice tohto dokumentu⁸. Napriek tomu je užitočné zdôrazniť niektoré ústredné body a predložiť niektoré údaje.

7 Pozri http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics&oldid=292846

8 Štúdia rôznych stratégií na zosúladenie začlenenia a mobility je v súčasnosti predmetom projektu spolufinancovaného z MIME „Mobilita a začlenenie do viacjazyčnej Európy“ (2014 – 2018). Pozri www.mime-project.org

2.2.1 Mobilita, začlenenie a formulácia „Materský jazyk + 2“

Empirické dôkazy podporujú tvrdenie, že jazykové vzdelávanie uľahčuje mobilitu. **Hovoriť jazykom krajiny zvyšuje pravdepodobnosť migrácie do tejto krajiny takmer päťkrát** (Aparicio Fenoll a Kuehn 2016). Učenie sa jazykov počas povinného vzdelávania znižuje náklady jednotlivcov, najmä mladých ľudí, na migráciu. Rozvoj zručností v úradnom jazyku hostiteľskej krajiny uľahčuje začlenenie nových osôb (pozri nasledujúci oddiel). **Na dosiahnutie tohto cieľa však v súčasnosti nepostačujú ani vzorec LM+ 2, ani podpora jediného dopravného jazyka, a je nepravdepodobné, že by v dohľadnej budúcnosti postačovali.** Po prvé, iba menšina Európanov hovorí cudzími jazykmi. Po druhé, je potrebné ďalej zlepšovať účinnosť vzdelávacích systémov pri výučbe cudzích jazykov. Po tretie, a čo je zásadnejšie, ani vzorec LM+ 2, ani podpora jediného dopravného jazyka nie sú dostatočné na riešenie problému nepredvídateľnosti príležitostí pohybovať sa jednotlivcami. Táto časť sa následne zaoberá týmito otázkami.

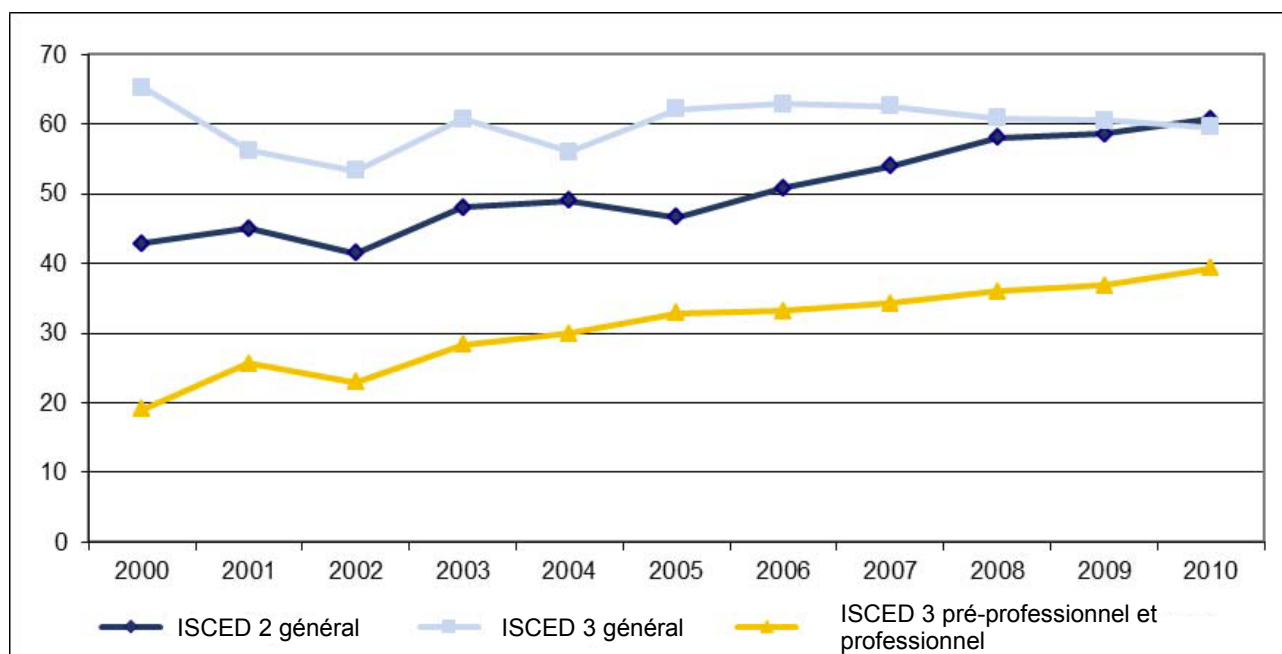
V tabuľke 4 sa uvádza percentuálny podiel občanov EÚ vo veku najmenej 15 rokov, ktorí tvrdia, že sú schopní viesť konverzáciu aspoň v dvoch jazykoch, ktoré nie sú ich materinským jazykom. Údaje boli uverejnené v rokoch 200 ods. 1, 2006 a 2012 v rôznych vlnách prieskumu Eurobarometra. V dôsledku viacerých rozšírení sa počet členských štátov zmenil. S cieľom umožniť medzičasové porovnanie sa v tabuľke 4 uvádzajú výsledky za roky 2006 a 2012, ktoré sa vzťahujú na Európsku úniu s počtom 15 a 25.

Ztabuľky 4 vyplýva, že **len štvrtina európskych občanov uvádza, že je schopná hovoriť aspoň dvoma jazykmi, a toto percento zostalo v rokoch 2001 až 2012 prakticky konštantné. Nie je to prekvapujúce,** pretože reformy vzdelávania trvajú desaťročia, kým preukážu svoj vplyv. Okrem toho sú údaje z rôznych vln prieskumu Eurobarometra porovnateľné len do určitej miery (pozri Ó Riagáin 2015) a v odhadoch musíme pripustiť určitú mieru chybovosti.

EÚ	Vlna prieskumu Eurobarometra		
	2001	2006	2012
EÚ 15	26	26	25
EÚ-25	neuvádza sa	28	26
EÚ-27	neuvádza sa	neuvádza sa	25
neuplatňuje sa = nie je k dispozícii	zdroj: tabuľka zostavená autorom		

Tabuľka 4: Európski občania, ktorí sa deklarujú, že sú schopní viesť konverzáciu aspoň v dvoch jazykoch, ktoré nie sú ich materinským jazykom. Percentuálne výsledky

Situácia sa v budúcnosti zlepší, ale nezmení sa radikálne. Údaje z tretej vlny prieskumu Eurobarometra (Európska komisia 2012a) ukazujú, že u mladých ľudí, najmä vo veku 15 – 24 rokov, je väčšia pravdepodobnosť, že budú mať znalosti v dvoch cudzích jazykoch (37 %) ako u mladých ľudí nad 55 rokov (17 %). Percentuálny podiel žiakov, ktorí sa učia aspoň dva cudzie jazyky, sa zvyšuje. Podiel žiakov na začiatku stredoškolského vzdelávania (úroveň ISCED 3) v EÚ, ktorí sa učia aspoň dva cudzie jazyky, zostáva relatívne konštantný, ako je znázornené na obrázku 2.

Ilustrácia 2: percentuálny podiel žiakov, ktorí sa učia aspoň dva cudzie jazyky v EÚ, 2000 – 2010 (zdroj: Európska komisia, 2012c:39)

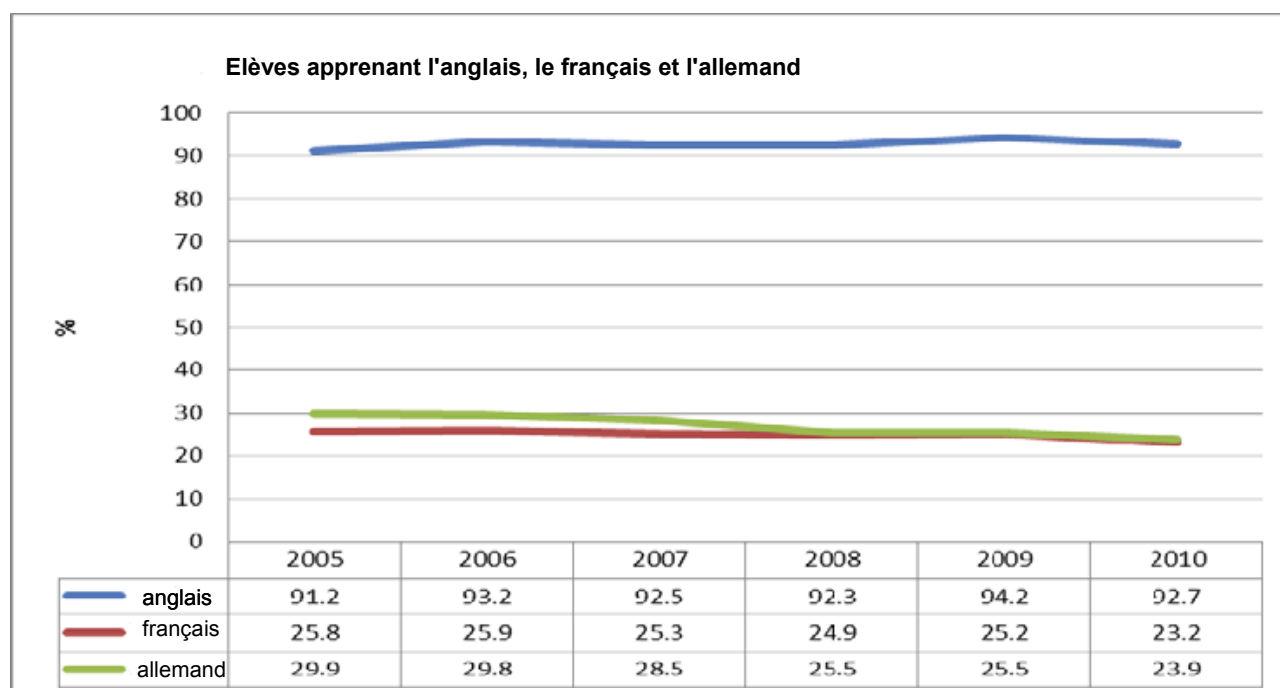
Najnovšie údaje potvrdzujú, že podiel študentov, ktorí sa učia dva alebo viac cudzích jazykov na všeobecnej úrovni ISCED 3 v EÚ-28, zostal v rokoch 2009 až 2014 prakticky konštantný (Eurostat 2016). Pripomína sa, že ISCED = ISCED je medzinárodná štandardná klasifikácia vzdelávania (pozri prílohu 6.1 a prílohu 6.2).

Štúdium jazykov v povinnom vzdelávaní samo osebe však nezaručuje , že väčšina žiakov sa ich dobre učí. Je dobre známe, že jazykové zručnosti nie sú dichotomickou premennou (napr.: Ja viem/neviem), ale skôr komplexné kontinuum, a že každá zručnosť je predmetom zastaranosti, ak nie je dostatočne použitý. Za určitých okolností môže postačovať základná úroveň znalostí (t. j. možnosť objednať si jedlo v zahraničí), ale v mnohých iných súvislostiach je potrebná dobrá alebo dokonca veľmi dobrá úroveň jazykových zručností (a odmenená na trhu práce, pozri oddiel 2.1.1). Z údajov Eurobarometra 2012 vyplýva, že úroveň kontroly sa medzi občanmi značne líši. **Prevažná väčšina respondentov uvádza, že majú základnú alebo strednú úroveň jazykovej spôsobilosti.** Napríklad z tých, ktorí hovoria, že majú aspoň trochu angličtiny, len 20 % považuje ich úroveň za „veľmi dobrú“. **Očakáva sa, že úroveň jazykovej spôsobilosti sa v blízkej budúcnosti nezlepší.** Výsledky prvého európskeho prieskumu o jazykových kompetenciách (Európska komisia 2012b) ukázali, že "výsledok výučby cudzích jazykov v Európe je slabý: iba štyria z desiatich študentov dosiahnu úroveň „nezávislého používateľa“ v prvom cudzom jazyku, čo zodpovedá schopnosti mať jednoduchú konverzáciu. Štvrtinadosiahla túto úroveň v druhom cudzom jazyku. Príliš veľa žiakov – 14 % v prvom jazyku a 20 % v druhom jazyku – nedosahuje úroveň "základného používateľa", čo znamená, že nemôžu používať veľmi jednoduchý jazyk, a to ani s pomocou" (Európska komisia 2012 d:1). Na záver k tomuto bodu empirické dôkazy ukazujú, že **vzorec LM+ 2 stále nie je realitou pre väčšinu Európanov.** Hoci sa v posledných dvoch desaťročiach dosiahol značný a povzbudivý pokrok vo vzdelávacích systémoch, **stále existuje veľký priestor na dosiahnutie pokroku.**

Hoci väčšina Európanov (alebo aspoň mladšia generácia) ovládala aspoň dva cudzie

jazyky plynule, **LM+ 2 pravdepodobne nie je najlepšou jazykovou politikou na podporu mobility a začlenenia v rovnakom čase, pokiaľ ju nesprevádzajú iné opatrenia jazykovej politiky**. Jadro problému je nasledovné: Nikto nemôže predpovedať, aké jazykové zručnosti budú potrebné v ich budúcom živote, a neexistuje žiadna záruka, že cudzie jazyky, ktoré žiaci vyučujú počas povinnej školskej dochádzky, sú presne to, čo budú potrebovať, keď sa rozhodnú presťahovať sa do zahraničia v dospelom živote. Okrem toho sa ľudia môžu vo svojom živote niekoľkokrát pohybovať v rôznych časových intervaloch (napr. niekoľko mesiacov alebo rokov) a v rôznych krajinách. Rozsah jazykových zručností požadovaných pre jednotlivca preto nie je vopred známy.

Jednou z možných odpovedí jednotlivcov (alebo rodín študentov) na riešenie tohto problému je investovať do učenia sa široko hovoreného jazyka, ktorý možno použiť ako dopravný jazyk v rôznych krajinách. V Európe túto úlohu zohráva väčšinou, ale nie výlučne angličtina. Angličtina je v skutočnosti cudzím jazykom najčastejšie používaným európskymi občanmi. Údaje však ukazujú, že angličtina ešte nedosiahla štatút základnej kompetencie v Európe. Podľa údajov uverejnených v roku 2012 v prieskume Eurobarometra 38 % Európanov EÚ-27 hovorí anglicky ako cudzí jazyk a dosiahnutá úroveň kompetencií je zvyčajne stredná alebo nízka. **Len 7 % občanov EÚ deklaruje svoju schopnosť hovoriť anglicky ako cudzí jazyk na veľmi dobrej úrovni. Stredná a základná úroveň sú bežnejšie (17 % a 12 %)**. Inými slovami, percentuálny podiel občanov EÚ, ktorí hovoria anglicky alebo hovoria plynule, nepresahuje 21 % obyvateľstva. V tejto súvislosti existujú medzi krajinami EÚ veľké rozdiely (pozri prílohu 6.3). Situácia sa v budúcnosti zmení, ale len do určitej miery. V roku 2014 sa takmer 80 % detí v základnom vzdelávaní v EÚ-28 učilo angličtinu ako cudzí jazyk (Eurostat 2016). Z grafu 3 vyplýva, že viac ako 90 % študentov sa učí angličtinu vo vyššom stredoškolskom vzdelávaní ISCED/ISCED 3.

Obrázok 3: percentuálny podiel žiakov, ktorí sa učia angličtinu, francúzštinu a nemčinu na úrovni ISCED/ISCED 3 (všeobecné vyššie stredoškolské vzdelanie = stredná škola), 2005 – 2010, zdroj: Európska komisia (2012 c: 40)

V roku 2014 bol tento percentuálny podiel 94,1 % (Eurostat 2016). To však neznamená, že väčšina študentov študujúcich angličtinu opustila, aby sa stala kompetentnou. Z výsledkov prvého európskeho prieskumu o jazykových zručnostiach (Európska komisia 2012 b) vyplýva, že len 28 % študentov študujúcich angličtinu v poslednom ročníku nižšieho stredoškolského vzdelávania (= vysoká škola, ISCED/ISCED 2) alebo v druhom ročníku vyššieho stredoškolského vzdelávania (= stredná škola, ISCED/ISCED 3) dosahuje úroveň B2 spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky (CEFR). **Napriek obrovským investíciám do výučby angličtiny vo vzdelávacom systéme sa v blízkej budúcnosti neočakáva dvojjazyčnosť.** V dôsledku toho ešte stále neexistuje spoločný jazyk, ktorý by sa všeobecne používal na dobrej úrovni alebo prevažná väčšina európskych občanov.

Ako sa uvádza na začiatku tohto oddielu, znalosť úradného jazyka krajiny zvyšuje pravdepodobnosť migrácie do tejto krajiny. Jazykové politiky zamerané na propagáciu angličtiny ako obvyčajného dopravného jazyka v Európe preto v zásade skôr podporujú mobilitu do anglicky hovoriacich krajín ako do iných Európanov. Dôsledky tejto asymetrie pre európsky trh práce ešte neboli podrobne preskúmané⁹.

Treba však poznamenať, že začlenenie by nebolo nevyhnutne jednoduchšie, ak by všetci Európania mali spoločný druhý jazyk. Je dobre známe, že komunikácia sa nevzťahuje len na prenos informácií. Angličtina môže byť užitočná pre prístup k programom vysokoškolského vzdelávania vo veľkých mestách ako Miláno alebo Berlín a možno pre hľadanie práce v bankách alebo IT spoločnostiach so sídlom v týchto mestách. To však pravdepodobne nestačí na úplné začlenenie do spoločností, v ktorých sú talianske a nemecké jazyky stále dominantnými miestnymi jazykmi. Pokiaľ možno jazykové znalosti v danom okamihu považovať za súbor ľudského kapitálu, jazyky sa používajú v rôznych konkrétnych situáciách a v niektorých kontextoch sú niektoré jazyky užitočnejšie a/alebo vhodnejšie ako iné. Aj keď osoba deklaruje znalosť určitého cudzieho jazyka, neznamená to, že často používa (alebo je nadšená) tento jazyk aktívne alebo pasívne. Napríklad ľudia žijúci vo veľkých mestách na kontinente môžu mať v priemere dobrú znalosť angličtiny, ale nie sú nevyhnutne ochotní prejsť na angličtinu vždy, keď je prítomný zahraničný kolega alebo priateľ. Táto voľba by sa prinajmenšom a priori nemala interpretovať ako šovinistický nacionalizmus. Uprednostňovanie interakcií v prevládajúcom miestnom jazyku môže byť spôsobené legitímnymi dôvodmi, ako je potreba cítiť sa „doma“ alebo túžba vyhnúť sa jazykovej neistote alebo ju minimalizovať. Mobilita znamená, že interakcie s cudzincami v práci aj v súkromnom živote sa stávajú častejšími. To zase zvyšuje počet a frekvenciu situácií, v ktorých by bolo potrebné použiť dopravnú reč. Ale ľudia nie sú nevyhnutne ochotní prijať túto zmenu. Jedným z možných negatívnych účinkov (alebo „nákladov“ vo veľmi všeobecnom zmysle) by mohol byť vznik „paralelných spoločností“, v ktorých miestne obyvateľstvo a cudzinci (alebo cudzinci) žijú v samostatných komunitách a sieťach. V niektorých prípadoch, najmä vo vysokoškolskom vzdelávaní, sa to už deje¹⁰.

Preto ani LM + 2 ani angličtina nemôžu byť spôsobom, ako vyriešiť napätie medzi mobilitou a začlenením. Môžu byť, samozrejme, súčasťou riešenia, ale mali by sa zaviesť aj iné formy jazykovej politiky. Napríklad **učenie sa jazykov „na požiadanie“ by malo byť jednoduchšie a predovšetkým lacnejšie.** Učením sa jazykov „na požiadanie“ máme na mysli možnosť naučiť sa jazyk pred odchodom do zahraničia a/alebo bezprostredne po príchode do hostiteľskej krajiny. Užitočným príkladom je online jazyková podpora (OLS),

⁹ Všeobecná diskusia na túto tému na celosvetovej úrovni sa nachádza v dokumente Van Parijs (2000).

¹⁰ Vidíme napríklad vznik siete interakcie medzi národnými a medzinárodnými študentmi, ktorí študujú v angličtine mimo Spojeného kráľovstva alebo Írska (Priegnitz 2014).

ktorú Európska komisia vytvorila pre študentov programu Erasmus¹¹. **Jednou z výziev pre EÚ v nadchádzajúcich rokoch je navrhnúť jazykové politiky, ktoré umožnia na jednej strane využívať výhody mobility a na druhej strane znížiť negatívne účinky mobility na začlenenie** (Grin a kol. 2014). Vrátime sa k tomuto bodu v oddiele 3, aby sme ukázali, ako Komisia rieši túto otázku.

2.2.2 Integrácia migrantov

Otázka jazykových zručností migrantov sa v Európe stala veľmi diskutovanou otázkou. Mnohé krajiny EÚ vyžadujú od neeurópskych občanov, aby získali alebo otestovali svoje jazykové znalosti v úradnom jazyku hostiteľskej krajiny, aby získali povolenie na pobyt alebo občianstvo (pozri Pulinx, Van Avermaet a Extramiana 2014). Znalosť miestneho jazyka sa často považuje za podmienku sociálnej a ekonomickej integrácie. Empirické dôkazy majú tendenciu podporiť tento názor, hoci mnohí poukazujú na to, že jazyková spôsobilosť je nevyhnutnou (ale nie dostatočnou) podmienkou integrácie. **Vo všeobecnosti má znalosť jazyka (alebo jazykov) hostiteľskej krajiny pozitívny vplyv na príjem migrantov z práce v rozmedzí od 5 % do 35 %** (pozri Adserà a Pytlíková, 2016; prehľad pozri aj Chiswick a Miller, 2014, napr. 27 % v Španielsku (Budria a Swedberg 2012), 7,3 % v Nemecku (Dustmann 1994) a 21 % až 23 % v Spojenom kráľovstve (Dustmann a Fabbri 2003). Znalosť úradného jazyka má **pozitívny vplyv na zamestnateľnosť prisťahovalcov** (pozri Aldashev et al. 2009 pre Nemecko, Leslie a Lindley 2001 pre Spojené kráľovstvo, a Rendon 2007 pre Katalánsko). V rôznych krajinách EÚ sú migranti z krajín mimo EÚ, ktorí vykazujú dobré alebo veľmi dobré zručnosti v úradnom jazyku hostiteľskej krajiny, s väčšou pravdepodobnosťou zamestnaní ako tí, ktorí neoznamujú žiadnu znalosť miestneho jazyka alebo len vhodnú úroveň (Gazzola 2016 prichádza). Súvisiaca otázka sa týka vplyvu nedostatočných jazykových zručností na výsledky migrujúcich detí v oblasti vzdelávania. **Študenti s prisťahovaleckým pôvodom dosahujú stále horšie výsledky ako národní študenti**. Nedostatočná znalosť vyučovacieho jazyka sa často uvádza ako jeden z dôvodov (hoci nie nevyhnutne najdôležitejší) pre tento výsledok (Európska komisia 2008b). Fenomén migrácie sa v posledných rokoch zvýšil. V roku 2009 napríklad 9,3 % 15-ročných patrilo k prisťahovaleckým rodinám v EÚ a približne polovica študentov prisťahovaleckého pôvodu hovorí jazykom odlišným od jazyka výučby doma (Európska komisia 2012d 13).

2.3 Viacjazyčné inštitúcie

Tretím všeobecným cieľom vymedzeným v ŠTH je podporovať účinný a inkluzívny spôsob riadenia viacjazyčnej komunikácie v nadnárodnej demokracii. Inštitucionálna jazyková politika EÚ (alebo „jazykový režim“) je založená na formálnej rovnosti medzi 24 úradnými a pracovnými jazykmi¹². Táto voľba viedla k intenzívnej diskusii o jej nákladoch, výhodách a nevýhodách. Jazykový režim EÚ študovali rôzni autori a akademici a túto literatúru tu nie

11 Napríklad na dosiahnutie úrovne znalosti angličtiny, ktorá sa rovná úrovni B2 CEFR, priemerný študent potrebuje približne 500 – 600 hodín riadeného učenia sa od začiatku. To znamená venovať 20 hodín týždenne jazykovému vzdelávaniu takmer 30 týždňov (alebo 7,5 mesiaca) (zdvoj <https://support.cambridgeenglish.org/hc/en-gb/articles/202838506-Guided-learning-hours>). Je zrejmé, že existuje niekoľko faktorov, ktoré môžu ovplyvniť čas potrebný na dosiahnutie danej úrovne jazykových zručností (napr. vek, individuálny talent, afinita medzi cieľovým jazykom a materinským jazykom študenta atď.). Tento jednoduchý príklad však ukazuje, že podpora intenzívneho jazykového vzdelávania pred odchodom zo zahraničia (napr. tri mesiace) a bezprostredne po presťahovaní (napr. 4,5 mesiaca alebo dokonca menej, ak život v zahraničí urýchľuje proces vzdelávania) by mohla mať pozitívny vplyv na začlenenie nových prisťahovalcov z dlhodobého hľadiska.

12 Opis jazykového režimu EÚ pozri okrem iného Phillipson (2003), Ammon (2015:730 – 833), Hanf a kol. (2010:81 – 162), Van des Jeught(2015).

je možné prezentovať. Je však užitočné uviesť niektoré údaje založené na oficiálnych údajoch. Dostupnosť údajov o európskych jazykových zručnostiach v prieskumoch Eurobarometra (2001, 2006 a 2012) a v dvoch vlnách prieskumu AES o vzdelávaní dospelých, ktorý uverejnil Eurostat v rokoch 2011 a 2013, umožnila výskumným pracovníkom uverejňovať rôzne empirické články o účinnosti jazykového režimu EÚ.

2.3.1 Účinnosť a spravodlivosť jazykového režimu EÚ

V literatúre sa účinnosť jazykového režimu EÚ, aspoň pokiaľ ide o jeho externú komunikáciu, zvyčajne meria ukazovateľom nazývaným miera jazykového vylúčenia (= chýbajúce jazykové vylúčenie = DR), ukazovateľom, ktorý zaviedli Ginsburgh a Weber (2005). Mieravylúčenia je vymedzená ako percento občanov alebo osôb s pobytom, ktorí nehovoria žiadnym úradným jazykom ako ich materinským jazykom alebo ako cudzí jazyk. Tento percentuálny podiel zodpovedá podielu občanov (alebo osôb s trvalým pobytom), ktorí nemôžu obsahovať oficiálne dokumenty EÚ – napr. nariadenia, obsah plenárnych zasadnutí Európskeho parlamentu zasielaných prostredníctvom internetu a webové stránky inštitúcií EÚ -, pokiaľ nenájdu iné riešenia, ako napríklad zaplatenie prekladateľa alebo tlmočníka alebo požiadanie priateľa alebo príbuzného o pomoc. Čím nižšia je mieravylúčenia, tým väčšia je účinnosť jazykového režimu. Je zrejmé, že miera vylúčenia je približným ukazovateľom potenciálnej účasti občanov na činnostiach EÚ, pretože je založená na zjednodušenom pohľade na jazyk ako prostriedok prenosu informácií. Hoci je dobre známe, že hodnota pripísaná jazykom ďaleko presahuje ich obyčajnú komunikačnú hodnotu, miera vylúčenia má nespornú výhodu, že je kvantifikovateľná a porovnateľná. To poskytuje empirický základ pre verejnú diskusiu o jazykovom režime EÚ.

Autori používajú rôzne typy miery jazykového vylúčenia. Najjednoduchšou definíciou je percento občanov, ktorí nehovoria úradným jazykom. Tento ukazovateľ sa nazýva **absolútna mieravylúčenia z cla(ARS = TAED) a poskytuje prvú aproximáciu** percentuálneho podielu obyvateľstva potenciálne vylúčeného z komunikácie s inštitúciami EÚ. Niekedy je absolútna mieravylúčenia definovaná ako percento obyvateľstva, ktoré buď nehovorí žiadnym úradným jazykom, alebo nehovorí len jedným z nich na základnej úrovni. Na odkaz na túto alternatívnu definíciu používame skratku ADR. Bolo by však riskantné porovnať rodených hovoriacich jazykov s ľuďmi, ktorí vykazujú len spravodlivú alebo strednú úroveň jazykových znalostí. V dôsledku toho akademickí pracovníci vypracovali iné definície mieryvylúčenia práv, ktoré zohľadňujú rozdiely v jazykovej spôsobilosti. RDR = **relatívnamiera odobratia volebného práva**, napríklad, je definovaná ako percento občanov, ktorí nie sú ani rodení hovoriaci aspoň jedným úradným jazykom, ani nehovoria na príslušnej úrovni¹³. Relatívna mieravylúčenia odráža myšlienku, že úroveň znalosti základného alebo stredného cudzieho jazyka nepostačuje na to, aby sa bez prílišného úsilia zúčastňovala na činnostiach EÚ a postavila vás na rovnakú úroveň ako rodení hovoriaci.

Autori zvyčajne porovnávajú štyri alternatívne jazykové režimy. Prvým je status quo (rovnosť medzi úradnými jazykmi). Druhou možnosťou je jazykový režim, ktorý zahŕňa len

---

13 Prieskum Eurobarometra vyzval účastníkov, aby posúdili svoju kapacitu pomocou jednoduchého rozsahu na troch úrovniach – veľmi dobrej, dobrej a základnej - ale tieto úrovne neboli formálne vymedzené. Naopak, jazykové zručnosti AES sa posudzujú pomocou deskriptorov, t. j. vhodné ("Môžem pochopiť a používať najbežnejšie denné výrazy). Používam jazyk vo vzťahu k známym veciam a situáciám,,"), dobrý ("Môžem pochopiť základy jasného jazyka a vytvárať jednoduché texty. Dokážem opísať skúsenosti a udalosti a komunikovať pomerne plynule,,"), a kompetentný ("Pochopím širokú škálu náročných textov a flexibilne používam jazyk. Som takmer úplne plynulý jazyk).

šesť najväčších úradných jazykov v EÚ, pokiaľ ide o rodených hovoriacich, t. j. angličtinu, francúzštinu, nemčinu, taliančinu, poľštinu a španielčinu. Treťou alternatívou je trojjazyčný jazykový režim založený na angličtine, francúzštine a nemčine, zatiaľ čo poslednou možnosťou je len anglická jazyková politika. Treba poznamenať, že v praxi sa tieto štyri jazykové režimy už používajú. **Hoci úradné dokumenty je potrebné preložiť do všetkých úradných jazykov EÚ, mnohé právne nezáväznú dokumenty (napr. rôzne webové stránky Komisie) sú k dispozícii len v obmedzenom počte jazykov.** V roku 2014 napríklad 14 z 33 generálnych riaditeľstiev (GR) Komisie uverejnilo svoju domovskú stránku len v angličtine, 8 generálnych riaditeľstiev v angličtine, francúzštine a nemčine, jedno GR v 11 jazykoch a 10 generálnych riaditeľstiev v 24 alebo 23 úradných jazykoch (Gazzola 2014b: 249 – 250). V tabuľke 5 sú uvedené odhadymiere jazykového vylúčenia vyplývajúce zo štyroch jazykových režimov, ktoré boli práve opísané. Údaje pochádzajú z piatich rôznych štúdií. Ak je to možné, v tabuľke 5 sa uvádzajú tri definície miery vylúčenia: ADR, ADR2 a RDR. Relatívna miera vylúčenia poskytuje najbežnejšie odhady jazykového vylúčenia, pretože predpokladá, že obyvatelia majú vysokú potrebu jazykovej spôsobilosti na pochopenie dokumentov EÚ a účasť na záležitostiach EÚ bez väčších ťažkostí.

Štúdia	Jazykový režim										
	iba angličtina			3 jazyky			6 jazykov			úplná viacjazyčnosť	
	ALT ERN ATÍV NE RIE ŠEN IE SPO ROV	ADR2	RDR	ALT ERN ATÍV NE RIE ŠEN IE SPO ROV	ADR2	RDR	ALT ERN ATÍV NE RIE ŠEN IE SPO ROV	ADR2	RDR	ALT ERN ATÍV NE RIE ŠEN IE SPO ROV	RDR
1. Ginsburga, Weber (2005), EÚ-15	43	—	—	19	—	—	4				
2. Firdmuc, Ginsburg a Weber (2010), EÚ27		62,6	—	—	37,8	—	—	16,4	—	—	—
3. Gazzola a Grin (2013), EÚ-27	50	62	79	—	—	—	—	—	—	0	0
4. Gazzola (2014), EÚ24	49	—	81	28	—	55	12	—	26	0	4
5. Gazzola (2016), EÚ-25	45	65	79	26	39	49	8	14	19	0	4
Čisté výsledky. Nedochádza k dvojitému započítaniu, t. j. osoba, ktorá pozná angličtinu a francúzštinu, sa počíta len raz.											
Zdroj: Gazzola (2016)											

Tabuľka 5: mieravylúčenia jazykov v EÚ. Percentuálne výsledky

Prvá štúdia spoločností Ginsburg a Weber (2005) využíva údaje Eurobarometra (2001) a hodnotí ADR v EÚ-15. V tejto štúdii jazykový režim založený na šiestich jazykoch zahŕňa holandčinu namiesto poľštiny. Využitie údajov z druhej vlny prieskumu Eurobarometra

(2006) o jazykových zručnostiach občanov EÚ vo veku najmenej 15 rokov, FIDRMUC, Ginsburgh a Weber (odhad ADR 2 na rok 2010 pre EÚ-27. Gazzola a Grin (2013) odhadujú rôzne miery vylúčenia pre EÚ-27 na základe údajov z vlny Eurobarometra z roku 2012. Gazzola (2014b) študuje mieru jazykového vylúčenia dospelých obyvateľov (vrátane osôb s trvalým pobytom zahraničného pôvodu) v 24 krajinách EÚ s použitím údajov z prvej vlny ESA/EAA (2011). V AES/EAA sú dospelí vymedzení ako osoby vo veku 25 – 64 rokov. Z dôvodu nedostatku údajov vylučujeme Chorvátsko, Maltu, Luxembursko, Írsko a Holandsko. A napokon, Gazzola (2016) odhaduje mieru vylúčenia dospelých obyvateľov v 25 krajinách EÚ (Chorvátsko, Rumunsko a Holandsko sú vylúčené z dôvodu nedostatku spoľahlivých a primeraných údajov) s použitím druhej vlny ESA (2013). Napríklad výsledky štúdie 5 by sa mali interpretovať takto: 45 % obyvateľov v 25 skúmaných krajinách nepozná angličtinu, 65 % respondentov buď nevie angličtinu, alebo to hovorí len na spravodlivej úrovni; 79 % buď nehovorí po anglicky alebo ho pozná na spravodlivej alebo strednej úrovni (alebo naopak, iba 21 % respondentov je buď rodenými hovoriacimi angličtinou, alebo sa kvalifikuje ako cudzí jazyk). Ak by napríklad angličtina, francúzština a nemčina boli jedinými úradnými jazykmi v EÚ, percentuálny podiel obyvateľov medzi 26 % a 49 % v 25 študovaných krajinách by bol jazykovo vylúčený v závislosti od použitého ukazovateľa. ADR vyplývajúca z plne viacjazyčného režimu by bola nulová, zatiaľ čo RDR by bola 4 %. Je to spôsobené prítomnosťou rôznych menšín, ktoré nemajú veľmi dobré jazykové znalosti v úradnom jazyku krajiny, v ktorej majú bydlisko (napr. rusky hovoriaca menšina v pobaltských krajinách alebo arabsky hovoriaca menšina vo Francúzsku).

Hoci päť štúdií využíva rôzne súbory údajov a skúma rôzne skupiny krajín, odhady sú dosť podobné a výsledky sa približujú k rovnakým záverom. Jednojazyčná jazyková politika založená na celoanglickom alebo trojjazyčnom jazykovom režime, ktorá by zahŕňala angličtinu, francúzštinu a nemčinu, by vylúčila veľké percento občanov EÚ z komunikácie s EÚ. Používanie šiestich jazykov by znížilo mieru jazykového vylúčenia, ale len do určitej miery. **Viacjazyčnosť je najúčinnnejším jazykovým režimom spomedzi štyroch skúmaných alternatív.**

Je dôležité poznamenať, že výsledky uvedené v tabuľke 5 sú priemerné hodnoty pre EÚ ako celok alebo pre veľkú podskupinu. **Medzi krajinami existujú veľké rozdiely** vzhľadom na mieru vylúčenia vyplývajúcu z jednojazyčného jazykového režimu alebo jazykovej politiky založenej na troch alebo šiestich jazykoch. Samozrejme, miera vylúčenia je veľmi nízka v krajinách, ktoré majú spoločný jazyk s EÚ, zatiaľ čo v iných krajinách je vyššia (a niekedy oveľa vyššia) (pozri prílohu 6.4).

Okrem toho z výskumu vyplýva, že **sociálne a hospodársky znevýhodnení jednotlivci majú tendenciu menej hovoriť cudzími jazykmi, a preto je pravdepodobnejšie, že budú negatívne ovplyvnené, ak EÚ prestane používať svoj materinský jazyk alebo prvý jazyk vzdelávania** (Gazzola 2014b, 2016). Napríklad v 25 krajinách skúmaných v piatej štúdii uvedenej v tabuľke 5 17 % obyvateľov, ktorí úspešne ukončili terciárne vzdelanie, nemá znalosti angličtiny v porovnaní so 47 % tých, ktorí ukončili len stredoškolské vzdelanie. Približne 21 % respondentov s prácou nemá znalosť angličtiny, francúzštiny alebo nemčiny, či už ako cudzieho alebo materinského jazyka, ale 41 % nezamestnaných. Vo Francúzsku asi tri štvrtiny ľudí v prvých 10 % príjmov hovoria trochu po anglicky, zatiaľ čo len tretina ľudí v nižších 10 % príjmov tak robí. V Taliansku ľudia v decile s vyšším príjmom dvakrát častejšie hovoria anglicky ako cudzí jazyk ako ľudia v

decile s nižším príjmom.

Výrazné zníženie počtu úradných jazykov EÚ by preto malo dva negatívne dôsledky. Po prvé, vytvorilo by to značné nerovnosti medzi občanmi s bydliskom v krajine, ktorej materinský jazyk alebo základný jazyk vzdelávania je úradným jazykom EÚ, a väčšinou občanov žijúcich v krajinách, ktoré nemajú spoločný úradný jazyk s EÚ. Po druhé, upustenie od viacjazyčnosti by malo regresívny účinok, pretože by bolo obzvlášť škodlivé pre znevýhodnené skupiny sociálnych skupín, ktoré sú najmenej vzdelané, pre osoby s nižším príjmom a pre nezamestnaných. Treba zdôrazniť, že vylúčenie by viedlo nielen k všeobecnému zníženiu počtu jazykov. **Podobné účinky by malo aj zníženie počtu oblastí používania úradných jazykov.**

Hoci nie je možné dať peňažnú hodnotu výhodám vyplývajúcim z viacjazyčného jazykového režimu, analýza miery vylúčenia objasňuje výhody viacjazyčnosti z hľadiska účinnosti komunikácie EÚ a jej distribučných dôsledkov. Treba pripomenúť, že inštitúcie EÚ vynakladajú približne 1,1 miliardy EUR na jazykové služby. To predstavuje menej ako 1 % rozpočtu inštitúcií EÚ a menej ako 0,009 % európskeho HDP (Gazzola a Grin 2013).

2.3.2 Európska viacjazyčnosť po brexite

Po referende z 23. júna 2016 sa Spojené kráľovstvo rozhodlo vystúpiť z Európskej únie. Rokovania o formalizácii vystúpenia Spojeného kráľovstva z EÚ by mohli trvať až dva roky a nevieme, ako bude vyzeráť budúcnosť EÚ. Okrem toho nie je možné predpovedať, či sa Škótsko, kde väčšina hlasovala za zotrvanie v EÚ, rozhodne oddeliť od Spojeného kráľovstva. Akýkoľvek pokus o opis jazykového režimu EÚ po brexite je preto nevyhnutne hypotetický. Vzhľadom na nedostatok lepších údajov vypočítame ADR a RDR vylúčením Spojeného kráľovstva zo všetkých krajín. Po odchode zo Spojeného kráľovstva bude angličtina materinským jazykom len malej menšiny obyvateľstva novej EÚ-27 (najmä Írov a Britov žijúcich na pevnine). Aký vplyv by mohla mať táto zmena na jazykový režim Európskej únie? Niektorí ľudia môžu byť pookúšení povedať, že brexit rieši otázku spravodlivosti a efektívnosti v komunikácii EÚ. Angličtina by sa stala jediným úradným jazykom Únie, čím by sa znížili náklady na preklad a každý by sa postavil na rovnakú úroveň komunikácie medzi európskymi inštitúciami a občanmi. Údaje však predstavujú iný obraz. **Brexit pravdepodobne zvýši význam viacjazyčného jazykového režimu.** V tabuľke 6 sú uvedené absolútna a relatívna miera vylúčenia spojená s režimom jednojazyčného jazyka (vo všetkých jazykoch) a trojjazyčným jazykovým režimom (angličtina, francúzština a nemčina) po brexite. Používame dva rôzne súbory údajov, t. j. vlnu Eurobarometra z roku 2012 a druhú vlnu prieskumu vzdelávania dospelých (2013).

Výsledky sa približujú k rovnakému záveru. „Univerzálna“ jazyková politika by vylúčila viac ako 50 % obyvateľstva EÚ bez Spojeného kráľovstva a sťažila by komunikáciu 90 % občanov, najmä tých, ktorí majú nízku úroveň vzdelania a relatívne nízku úroveň príjmov. V skutočnosti len 10 % obyvateľstva uvádza, že hovorí anglicky ako materinský jazyk alebo veľmi dobre ako cudzí jazyk. To znamená, že len 10 % Európanov by bez prílišného úsilia malo prístup k dokumentom EÚ. Používanie troch jazykov by tiež spôsobilo veľké vylúčenie. Tretina európskych občanov by bola úplne vylúčená z komunikácie s EÚ a viac ako polovica by mala ťažkosti s prístupom k dokumentom EÚ.

Súbor krajín a údajov	Jazykový režim			
	všetci angličtina		Anglicky-francúzsky-nemecký	
	ALTERNATÍVNE RIEŠENIE SPOROV	RDR	ALTERNATÍVNE RIEŠENIE SPOROV	RDR
EÚ-26° (Eurobarometer 2012)	56	90	36	58
EÚ-24* (prieskum o vzdelávaní dospelých 2013)	51	90	30	56
° EÚ-26 = EÚ-28 mínus Spojené kráľovstvo a Chorvátsko z dôvodu nedostatku údajov. Európski občania vo veku 15 rokov a viac, počet pozorovaní 26751				
* EÚ-24 = EÚ-28 mínus Spojené kráľovstvo, Chorvátsko, Rumunsko a Holandsko z dôvodu nedostatku primeraných údajov. Osoby s pobytom v EÚ vo veku 25 až 65 rokov, počet pozorovaní 166 311				
Zdroj: tabuľka zostavená autorom				

Tabuľka 6: miera jazykového vylúčenia v EÚ po brexite. Percentuálne výsledky.

Porovnajte sadzby vylúčenia cla v tabuľke 6 a sadzby uvedené v tabuľke 5. **Po brexite sa zvýši miera jazykového vylúčenia spojená s jednojazyčnou a/alebo trojjazyčnou politikou.** To zdôrazňuje význam viacjazyčného prístupu pre vonkajšiu komunikáciu EÚ.

3 Vykonávanie ŠTH

Kľúčové výsledky:

- Niekoľko správ sa zaoberá vykonávaním ŠTH na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni a dostupné údaje nepostačujú na komplexné posúdenie ŠTH.
- Prvý európsky prieskum jazykových zručností je jedným z najdôležitejších úspechov ŠTH.
- Z programu celoživotného vzdelávania sa financovali rôzne projekty na podporu jazykového vzdelávania, ale nedostatok jasných ukazovateľov výsledkov neumožňuje posúdiť konečné účinky týchto projektov v porovnaní s jazykovými zručnosťami účastníkov.
- Online jazyková podpora (OLS), ktorú Európska komisia poskytuje študentom programu Erasmus, je sľubným nástrojom na podporu jazykového vzdelávania a sebahodnotenia jazykových zručností.
- Európsky sociálny fond sa využíva na jazykovú prípravu zameranú na zlepšenie zamestnateľnosti a integrácie prisťahovalcov, ale chýbajú nám údaje o výške finančných prostriedkov investovaných na tento účel a o dosiahnutých sociálno-ekonomických účinkoch.
- Medzi rôzne opatrenia, ktoré Komisia vykonala v reakcii na odporúčania ŠTH, patrilo uverejňovanie dokumentov, webových stránok a správ zameraných na zvyšovanie informovanosti o prínosoch jazykovej rozmanitosti a jazykového vzdelávania v spoločnosti a hospodárstve.
- Väčšina opatrení, ktoré Komisia prijala v oblasti prekladu a tlmočenia, je cieleňá a relevantná. „Systém strojového prekladu pre verejnú správu = MT@ED“, ktorý vyvinula Európska komisia, je užitočným nástrojom pre užitočnú cezhraničnú komunikáciu medzi verejnými inštitúciami.
- Bolo prijatých niekoľko iniciatív na podporu vonkajšieho rozmeru viacjazyčnosti.

V tejto časti správy sumarizujeme opatrenia, ktoré Komisia prijala na vykonávanie ŠTH. Podľa našich vedomostí je *správa o vykonávaní uznesenia Rady z 21. novembra 2008 o európskej stratégii viacjazyčnosti – odteraz správa o vykonávaní* - (Európska komisia 2011f) jediným oficiálnym dokumentom, ktorý sa osobitne zaoberá vykonávaním ŠTH Komisiou. Na úrovni EÚ neexistuje žiadny dokument, ktorý by sumarizoval opatrenia prijaté členskými štátmi (ak existujú). Ďalšie dôkazy, ktoré môžu byť relevantné pre posúdenie THZ, poskytujú dva pracovné dokumenty uverejnené Komisiou v rokoch 2008 a 2011 (Európska komisia 2008d, 2011 a). Napokon by sa mala spomenúť správa "*Viacjazyčnosť: medzi cieľmi politiky a ich vykonávaním*" a jej prílohami, ktoré v roku 2008 uverejnil Európsky parlament (Cullen a kol., 2008a, 2008b). Táto správa obsahuje užitočné informácie o implementácii akčného plánu 2004 – 2006 (Európska komisia 2003). Jej význam pre posúdenie ŠTH je však obmedzený.

V tomto oddiele sú zhrnuté dostupné dôkazy o vykonávaní THZ na základe *správy o vykonávaní*, aktualizujú sa jeho výsledky s dodatočnými zdrojmi¹⁴ a ak je to možné,

14 Ďalšie informácie o implementácii sú uvedené v nedávnej štúdii spoločností Saville a Gutierrez Eugenio (2016). Táto štúdia však bola uverejnená presne v rovnakom čase ako naša štúdia. Preto nebolo možné v plnej miere zohľadniť jeho obsah.

poskytuje sa celkové posúdenie iniciatív Komisie z hľadiska koncepcií vysvetlených v oddiele 1.2 a výsledkov uvedených v oddiele 2. Iniciatívy sa predkladajú v súlade s poradím odporúčaní ŠTH. Zhrnutie je uvedené v tabuľke 7 na konci tohto oddielu.

3.1 Sociálna súdržnosť, medzikultúrny dialóg a európska integrácia

K prvej prioritě ŠTH (t. j. „podpora viacjazyčnosti s cieľom posilniť sociálnu súdržnosť, medzikultúrny dialóg a európsku integráciu“) sa v správe o vykonávaní spomínajú dva typy iniciatív. Prvá z nich pozostáva z **rôznych publikácií vrátane webových stránok¹⁵, manuálov a správ o** týchto otázkach. Niektoré z týchto publikácií sa zaoberajú jazykovými potrebami detí migrantov a menšín. V roku 2009 Komisia uverejnila výskum Eurydice o integrácii detí prisťahovalcov do škôl (Európska komisia 2009). V tejto správe sa uvádzajú opatrenia, ktoré prijali na podporu komunikácie s rodinami prisťahovalcov a na výučbu pôvodných jazykov prisťahovaleckým deťom. Téma sa v posledných rokoch rozrástla, čo viedlo k zverejneniu rôznych správ (napr. ICF Consulting Services 2015).

Druhá iniciatíva sa začala v roku 2009, keď Komisia zriadila **platformu občianskej spoločnosti na podporu viacjazyčnosti pre medzikultúrny dialóg**. V roku 2011 platforma vypracovala správu obsahujúcu rôzne odporúčania. Jedným z výsledkov práce na platforme bol projekt Poliglotti4.eu (2011 – 2013). Na internetovej stránke projektu sa okrem iného zhromažďujú informácie o hlavných motivačných a inhibičných faktoroch viacjazyčnosti, rôzne katalógy osvedčených postupov pri riadení viacjazyčnej komunikácie, katalóg nástrojov viacjazyčnosti a rôzne príklady osvedčených postupov na vykonávanie politiky viacjazyčnosti miestnymi a regionálnymi orgánmi. Posledná správa projektu ¹⁶Poliglotti4.eu bola uverejnená v roku 2012. Obsahuje informácie o výsledkoch a dôsledkoch projektu. Výsledok týchto opatrení sa meria z hľadiska informácií uverejnených na webovej stránke (napr. zoznam kníh o viacjazyčnosti a niektoré príklady osvedčených postupov), zatiaľ čo dôsledky sa posudzujú z hľadiska počtu návštev webovej stránky za mesiac. V júni 2012 bola platforma oficiálne obnovená s cieľom ďalej podporovať viacjazyčnosť v rámci EÚ, ale koncom roka 2015 sa Európska komisia rozhodla nepredložiť nový mandát.

Cieľom oboch súborov opatrení je zvýšiť informovanosť o výhodách jazykového vzdelávania a jazykovej rozmanitosti vo všeobecnosti, **je však ťažké posúdiť ich konečný vplyv na podporu sociálnej súdržnosti, medzikultúrneho dialógu a európskej integrácie bez jasných ukazovateľov a údajov**. Iniciatívy Komisie v tejto oblasti sú relevantné (pozri oddiel 2.2), ale nedostatok explicitných hodnotiacich správ Komisie nám neumožňuje dospieť k jasnému záveru.

3.2 Celoživotné jazykové vzdelávanie

Druhá priorita ŠTH sa týka celoživotného jazykového vzdelávania. Treba pripomenúť, že vzdelávanie nie je v kompetencii EÚ a že rozsah opatrení v tejto oblasti sa obmedzuje na uľahčenie koordinácie medzi vzdelávaním a poskytovaním priamej finančnej podpory projektom týkajúcim sa jazykového vzdelávania.

Od roku 2008 sa v tejto oblasti prijalo niekoľko dôležitých opatrení. V roku 2008 Komisia spustila plán **prieskumu s cieľom otestovať úroveň odbornosti študentov v**

15 Niektoré z týchto zverejnených webových stránok už nie sú online.

16 pozri http://poliglotti4.eu/php/about/index.php?doc_id=73&lg=en

rôznych cudzích jazykoch. Prvý európsky prieskum o jazykových zručnostiach bol uverejnený v roku 2012 (Európska komisia 2012b). V prieskume sa vo viacerých európskych krajinách testovali úrovne kompetencií v rôznych cudzích jazykoch (najmä v angličtine a niekedy aj vo francúzštine) na reprezentatívnej vzorke 53 000 žiakov v poslednom ročníku nižšieho stredoškolského vzdelávania (= stredná škola, 3. stupeň) alebo v druhom ročníku vyššieho stredoškolského vzdelávania (= stredná škola, stupeň 1e). **Dôležitým úspechom je vypracovanie transeurópskeho prieskumu s použitím štandardizovaných kritérií na testovanie jazykových zručností žiakov,** pretože poskytuje spoločný základ pre monitorovanie pokroku dosiahnutého pri dosahovaní barcelonských cieľov (t. j. LM + 2).

EÚ financovala rôzne projekty zamerané na celoživotné vzdelávanie, najmä prostredníctvom programu celoživotného vzdelávania (LPP- 2007 – 2013). Správa o vykonávaní obsahuje niekoľko údajov o výške finančných prostriedkov vynaložených na činnosti súvisiace s jazykom. LPP má rozpočet takmer 7 miliárd EUR a financovala širokú škálu výmen, študijných návštev a sieťových činností. Od roku 2007 do roku 2011, ktorý je posledným rokom, za ktorý sú k dispozícii údaje v správe o vykonávaní, Komisia vynaložila približne 50 miliónov EUR ročne na činnosti súvisiace s jazykmi. Predpokladajme, že celkový rozpočet LPP sa rozdelí aj na sedem rokov trvania programu (toto prináša 1 miliardu EUR ročne). Za tohto predpokladu sa **približne 5 % rozpočtu programu celoživotného vzdelávania vynaložilo na činnosti súvisiace s jazykmi.** To zodpovedá prínosu opatrení v oblasti jazykovej politiky vykonávaných Komisiou (pozri ilustráciu 1), ale k dispozícii je málo presných údajov o výsledkoch a dôsledkoch takýchto opatrení. Bez takýchto údajov nie je možné posúdiť skutočný vplyv LPP.

V správe o vykonávaní sa uvádza, že od roku 2007 do roku 2010 bolo z kľúčovej činnosti 2 „Jazyky“ vybraných 87 multilaterálnych projektov, 17 sietí a 8 sprievodných opatrení (táto činnosť bola financovaná aj z programu celoživotného vzdelávania). Kľúčová činnosť 2 "uznávala význam jazykovej rozmanitosti a jazykového vzdelávania s cieľom zabezpečiť, aby európski občania mali lepšie profesionálne a osobné príležitosti počas celého života. Cieľom tejto kľúčovej činnosti bolo zvýšiť informovanosť o tomto význame nielen medzi študentmi a vzdelávacími pracovníkmi, ale aj v širšej spoločnosti" (Saville a Gutierrez Eugenio 2016:22). Celková výška poskytnutých finančných prostriedkov bola 39 miliónov EUR (Európska komisia 2011a). Od roku 2011 do roku 2013 sa v rámci kľúčovej akcie 2 financovalo 10 multilaterálnych sietí, 8 sprievodných opatrení a 62 multilaterálnych projektov¹⁷.

Okrem toho sa vynaložilo ďalších 35 miliónov EUR na decentralizované akcie programu celoživotného vzdelávania súvisiace s jazykmi. Takéto akcie riadili národné agentúry programu celoživotného vzdelávania. Od roku 2007 do roku 2010 boli financované rôzne projekty v oblasti jazykov vrátane centralizovaných akcií programu celoživotného vzdelávania vrátane programov *Comenius*, *Grundtvig*, *Leonardo* a *Erasmus*. Celkovo bolo financovaných 62 projektov v celkovej výške takmer 17 miliónov EUR. Rozsah financovaných činností je široký. Patria sem mnohostranné projekty na podporu jazykovej citlivosti a prístupu k zdrojom jazykového vzdelávania, vývoj a šírenie materiálov na výučbu a testovanie jazykov, ako aj jazykové kurzy a opatrenia v oblasti mobility. V správe o vykonávaní sa však neuvádzajú podrobné údaje o zdrojoch investovaných do osobitných

¹⁷ Pozri <http://www.sepie.es/doc/comunicacion/publicaciones/Keyactivity2.pdf> citované v (Saville a Gutierrez Eugenio 2016: 22).

opatrení pre jazyky financované z programov *Comenius*, *Grundtvig*, *Leonardo* a *Erasmus*, s výnimkou 1,57 milióna vynaložených v akademickom roku 2008/2009 na intenzívne jazykové kurzy pre študentov programu Erasmus v 22 krajinách. Z iných zdrojov vieme, že program *Erasmus* - ktorý bol súčasťou programu celoživotného vzdelávania v rokoch 2007 až 2013 – podporoval rôzne jazykovo orientované iniciatívy vo vysokoškolskom vzdelávaní, ako sú *intenzívne jazykové kurzy Erasmus (EILC)*, t. j. šesť týždňov intenzívneho vyučovania úradného jazyka hostiteľskej krajiny (Európska komisia 2011a). Viac ako 5000 študentov sa zúčastnilo na EILC v rokoch 2009 – 2010. Nie sú však k dispozícii žiadne údaje o nákladoch EILC a dôsledky tejto iniciatívy ešte neboli zverejnené. **Nedostatok presných údajov o výsledkoch dosiahnutých iniciatívami, ako je EILC, je medzerou vspráve o vykonávaní.** V súlade s oficiálnou správou Komisie sa "v posledných troch rokoch programu celoživotného vzdelávania (LLP) 2011 – 2013 investovalo 27,8 milióna EUR do mnohostranných projektov, sietí a sprievodných opatrení na podporu jazykového vzdelávania. V tom istom období sa na *intenzívnych jazykových kurzoch programu Erasmus* zúčastnilo približne 21000 študentov alebo zamestnancov" (Európska komisia 2015:4). Aj v tomto prípade nemáme informácie o výsledkoch týchto kurzov týkajúcich sa jazykových zručností, ktoré účastníci získali na konci programu.

Program *Leonardo Vinci* bol súčasťou programu celoživotného vzdelávania v rokoch 2007 až 2013. Program podporil jazykové sprievodné opatrenia na uľahčenie transeurópskych stáží v spoločnostiach (Európska komisia 2011a). Jazyková príprava pre stážistov a učňov bola poskytnutá prostredníctvom odborného jazykového vzdelávania (VOLL), ale **neboli zverejnené žiadne údaje o nákladoch a prínosoch VOLL**. Niektoré údaje poskytla Európska komisia (2011a), hoci v rokoch 2007 až 2010 sa v rámci programu Leonardo podporilo 71 inovačných projektov na podporu moderného učenia sa cudzích jazykov. V *správě ovykonávaní sa neuvádzajú žiadne údaje o výsledkoch týchto projektov o jazykovej spôsobilosti vypracované účastníkmi*. Rozpočet bol viac ako 17,7 milióna EUR. Treba poznamenať, že v programe celoživotného vzdelávania programu celoživotného vzdelávania by sa mohla vyplatiť paušálna suma do výšky 500 EUR na účastníka na pokrytie jazykovej, kultúrnej a pedagogickej prípravy na skúsenosti v zahraničí (Európska komisia 2008d).

Činnosti programu celoživotného vzdelávania pokračujú v rámci nového programu *Erasmus+* (na roky 2014 – 2020). Podľa oficiálnych dostupných údajov sa v rokoch 2014 až 2016 z programu *Erasmus+* financovalo 38 103 projektov. Udelené granty sa pohybujú od niekoľkých tisíc EUR do 3,7 milióna EUR¹⁸. Jednoduchý pohľad na názvy financovaných projektov ukazuje, že mnohé z nich odkazujú priamo na jazykové vzdelávanie, viacjazyčnosť a výučbu jazykov. V tomto informačnom dokumente však nie je možné poskytnúť spoľahlivý odhad zdrojov vynaložených na činnosti súvisiace s jazykom, pretože financované činnosti sú často len jedným z aspektov veľmi rozsiahlych projektov zahŕňajúcich mobilitu vysokoškolských študentov a zamestnancov. Niektoré údaje sú uvedené v nedávnej publikácii Komisie: vďaka programu Erasmus+ „takmer 220 000 študentov posúdilo svoju jazykovú úroveň a viac ako 65 000 študentov absolvovalo online jazykové kurzy s cieľom zabezpečiť, aby mali lepšiu hodnotu štúdia a stáží v zahraničí“ (Európska komisia 2015:4). V roku 2016 bude 66 000 študentov odbornej prípravy a viac ako 7000 dobrovoľníkov európskej služby (Mládež-EVS = Európska dobrovoľnícka služba) využívať jazykové hodnotenie a online jazykovú podporu. S použitím terminológie uvedenej v oddiele 1.2 je počet účastníkov jedným z výsledkov opatrení v oblasti jazykovej politiky, ktoré Komisia prijala na vykonávanie ŠTH. V súčasnosti **chýbajú údaje o**

18 Pozri abstrakt projektov Erasmus+:

<http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/eplusprojects-compendium/>

dôsledkoch politiky, t. j. o úrovni jazykových zručností, ktoré študenti nakoniec dosiahli, a o výsledných účinkoch na úspech ich štúdia a stáží v zahraničí.

Jedným z najzaujímavejších dôsledkov programu Erasmus+ bolo vytvorenie platformy online jazykovej podpory (OLS) (<http://erasmusplusols.eu>). OLS "poskytuje účastníkom dlhodobej mobility v rámci programu Erasmus+ (kľúčová akcia 1) príležitosť posúdiť ich zručnosti v cudzích jazykoch, ktoré budú využívať na štúdium, prácu alebo dobrovoľnícku činnosť v zahraničí. Okrem toho môžu vybraní účastníci absolvovať online jazykový kurz s cieľom zlepšiť svoju kompetenciu." OLS bol veľmi populárny (pozri Saville a Gutierrez Eugenio 2016: 24 pre všeobecnú prezentáciu) a môže byť zaujímavým nástrojom na zníženie nákladov na výučbu jazykov (pozri oddiel 2.2.1).

V správe o vykonávaní sa napokon uvádza uverejnenie príručky o výučbe jazykov v ranom veku (Európska komisia 2011c) a niektorých spoločných usmernení na validáciu jazykových zručností získaných v rámci neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa¹⁹.

Stručne povedané, **SEM vyzýva Komisiu a členské štáty, aby posilnili celoživotné jazykové vzdelávanie, a navrhuje sledovať osem priorít. Niektoré z nich, ako je uvedené vyššie, boli úplne alebo čiastočne realizované.** Bol navrhnutý európsky ukazovateľ jazykovej spôsobilosti (SEM^{bod 2e}) a výsledky piatich testov boli uverejnené. Je to dôležitý úspech, pretože ukazovateľ poskytuje štandardizované informácie o účinnosti vzdelávacích systémov. Okrem toho sa z programu celoživotného vzdelávania financovali rôzne činnosti zamerané na podporu príležitostí mobility pre študentov a učiteľov (SEM bod 2h). To im môže pomôcť zlepšiť si jazykové zručnosti. **Dostupné údaje sa však týkajú najmä vstupov**, teda mobilizovaných zdrojov, **a niekedy aj výsledkov politiky**, teda počtu podporovaných projektov a počtu účastníkov (vymedzenie pojmov pozri v oddiele 1.2). **Nemáme však žiadne údaje o dôsledkoch konkrétnych opatrení vykonávaných Komisiou alebo inými organizáciami financovanými z programu celoživotného vzdelávania**, a teda o ich vplyve na cieľovú populáciu jazykovej politiky. V správe o vykonávaní sa napríklad nezverejňuje dostatok údajov na posúdenie toho, či študenti a učители skutočne zlepšili svoje jazykové zručnosti v dôsledku svojej účasti na projektoch financovaných z programu celoživotného vzdelávania. Komisia by mala zlepšiť počet a kvalitu ukazovateľov potrebných na posúdenie výsledkov projektov financovaných EÚ z hľadiska jazykových zručností účastníkov. Inými slovami, informačný systém by sa mal zlepšiť. To nemusí nevyhnutne znamenať zber údajov pre každý jednotlivý projekt, ale aspoň niektoré projekty by sa mali dôkladnejšie monitorovať. Bez takýchto údajov nie je možné posúdiť prínosy podpory EÚ pre jazykové vzdelávanie a účinnosť a účinnosť/efektívnosť prijatých jazykových politík.

Pokiaľ ide o pokrok pri dosahovaní cieľov Barcelony (t. j. vzorec LM + 2, pozri bod 2a SEM), svedectvá sú zmiešané. Priemerný počet cudzích jazykov vyučovaných na nižšej úrovni stredoškolského vzdelávania (ISCED/ISCED 2 = francúzsky vysoká škola) mierne vzrástol z 1,4 v roku 2004 na 1,5 v roku 2011 (ICF GHK 2014; Európska komisia 2012f), ale priemerný počet jazykov vyučovaných na vyššej strednej úrovni (= francúzština stredná škola) zostal konštantný na úrovni 1,6. Percentuálny podiel študentov, ktorí sa učia aspoň dva cudzie jazyky na všeobecnej úrovni ISCED/ISCED 3, zostal prakticky

¹⁹ Revidované vydanie európskych usmernení pre validáciu neformálneho a neformálneho vzdelávania bolo uverejnené koncom roka 2015 a je k dispozícii na adrese <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/4054>.

konštantný (Eurostat 2016). Finančná kríza a následné úsporné opatrenia prijaté vo viacerých krajinách môžu pomôcť vysvetliť tento trend.

Viac informácií je potrebných na posúdenie opatrení, ktoré prijali na odbornú prípravu učiteľov jazykov (bod 2.f) a na podporu využívania digitálnych komunikačných technológií a diaľkového vzdelávania [bod 2 písm. d)]. Boli by potrebné presnejšie údaje na monitorovanie rozmanitosti jazykov vyučovaných v Európe vrátane uznávaných jazykov, ktoré sa menej používajú (bod 2.c), a na posúdenie pokroku (ak existuje) v prístupoch založených na vzájomnom porozumení súvisiacich jazykov (bod 2 písm. d). Oficiálne údaje však ukazujú, že v roku 2014 sa 94 % študentov vyššieho sekundárneho vzdelávania (= francúzskej strednej školy) naučilo angličtinu, ale len 23 % francúzštinu, 19 % nemčinu, 19 % španielčinu, 3 % taliančinu a 3 % ruštinu (Eurostat 2016). S cieľom prispieť k dosiahnutiu výsledkov ŠTH, najmä pokiaľ ide o politiku LM+ 2, **by EÚ mohla zvýšiť finančnú podporu na výučbu jazykov iných ako angličtina**. Pokiaľ je vzdelávanie v kompetencii tých, ktorí sú v súlade so zásadou subsidiarity, EÚ by mohla využiť finančnú podporu na podporu jazykových výmen s neanglisky hovoriacimi krajinami pre študentov na úrovni ISCED/ISCED 3.

3.3 Zamestnateľnosť a konkurencieschopnosť

SEM vyzýva Komisiu a podporuje viacjazyčnosť s cieľom zvýšiť konkurencieschopnosť podnikov a mobilitu a zamestnateľnosť občanov. Ako sa uvádza v oddiele 2.1 tohto kontextu, tieto ciele sú primerané. V súčasnosti je málo známych o vplyve programov financovaných EÚ v tejto oblasti. V súlade so správou o vykonávaní sa "štrukturálne finančné prostriedky použili na financovanie odbornej prípravy cudzích jazykov, ktorej cieľom je okrem iného zvýšiť zamestnateľnosť, umožniť pracovníkom pochopiť bezpečnostné pravidlá, rozvíjať odvetvie cestovného ruchu alebo zlepšovať zručnosti štátnych zamestnancov. Na podporu integrácie prisťahovalcov a ich rodín sa financuje aj odborná príprava v jazyku hostiteľskej krajiny. Je to v súlade s odporúčaniami Rady (pozri bod 3.c THZ). **V správe o vykonávaní sa, žiaľ, neuvádzajú presné údaje o výške finančných prostriedkov investovaných na tento účel, ani sa v nej neuvádzajú dosiahnuté účinky.**

Niektoré údaje možno nájsť v samostatnom dokumente, ktorý v roku 2011 uverejnila Komisia (Európska komisia 2011a). V rokoch 2007 až 2013 Európsky sociálny fond (ESF = ESF) vyčlenil 11 miliárd EUR ročne pre všetkých s cieľom zlepšiť zručnosti a pracovné príležitosti ľudí. Jazyková príprava je jedným z prostriedkov na dosiahnutie tohto cieľa, **ale nepoznáme presnú sumu peňazí vynaložených na to**. Od roku 2007 do roku 2011 sa jazykové vzdelávanie propagovalo v 244 prioritách 48 operačných programov z 21 (z celkového počtu 117 operačných programov z 27). Väčšina financovaných projektov bola súčasťou širších politík na podporu jazykového vzdelávania, pričom hlavným cieľom boli etnické menšiny, migranti, (dlhodobí) nezamestnaní, osoby, ktoré predčasne ukončili školskú dochádzku, školitelia a pedagógovia. Niektoré príklady za obdobie 2000 – 2006 sú opísané v správe, ktorú uverejnila Komisia (pozri Európska komisia 2008d).

Viditeľným výsledkom iniciatív Komisie v oblasti zamestnateľnosti a konkurencieschopnosti je podpora určitých tematických skupín o význame jazykových zručností v hospodárstve a uverejňovanie rôznych správ alebo štúdií zameraných na zvyšovanie povedomia o možnom prínose jazykov k zamestnateľnosti a konkurencieschopnosti podnikov. V tejto časti uvádzame takéto iniciatívy a ak je to možné,

diskutujeme o ich následných opatreniach.

- V správe *Languages for Jobs = Languages for Jobs* (Európska komisia 2011d), ktorú uverejnila expertná pracovná skupina, sa uvádzajú rôzne príklady „osvedčených postupov“ s cieľom lepšie zosúladiť jazykové zručnosti ľudí vstupujúcich na trh práce s očakávaniami zamestnávateľov.
- V roku 2009 Komisia zriadila *obchodnú platformu pre viacjazyčnosť*. Platforma okrem iného diskutovala o tom, ako zvýšiť informovanosť o význame jazykov v podnikaní a rozvíjať služby a nástroje na pomoc podnikom a jednotlivcom pri zlepšovaní ich profesionálneho výkonu prostredníctvom jazykovej politiky. Správa bola uverejnená v roku 2011²⁰. Platforma tiež zverejnila brožúru „Jazyky robia naše podnikanie“. Jedným z výsledkov platformy je sieť CELAN na podporu jazykových stratégií pre konkurencieschopnosť a zamestnateľnosť (2011 – 2013). Cieľom CELAN-u je poskytovať jazykové služby podnikateľským subjektom, napr. výskum jazykových potrieb európskych spoločností/MSP v rôznych odvetviach a analýzu služieb a nástrojov súvisiacich s existujúcimi jazykmi. Najdôležitejším výsledkom siete CELAN je vývoj online aplikácie s názvom „Aplikácia na analýzu jazykových potrieb“ = „Aplikácia analýzy potrieb jazykov“. Táto aplikácia poskytuje spoločnostiam interaktívny systém na „definovanie ich jazykových potrieb, ich porovnanie s aktuálnymi postupmi a získavanie informácií a prístup k rôznym jazykovým zdrojom dostupným v jazykovej komunite a na trhu“²¹. Neexistuje však žiadne hodnotenie ex post opatrení prijatých v nadväznosti na odporúčania platformy. Údaje o skutočnom používaní aplikácie na analýzu jazykových potrieb by pomohli posúdiť jej vplyv.
- V roku 2011 Komisia uverejnila *správu o stratégiách riadenia jazykov a najlepších postupoch v európskych MSP: projekt Pimlico* (Hagen 2011), kde Pimlico znamená „Podpora, vykonávanie, mapovanie jazykových a medzikultúrnych komunikačných stratégií v organizáciách a spoločnostiach“. Projekt Pimlico identifikuje a opisuje rôzne modely osvedčených postupov v 40 európskych MSP, ktoré „boli vybrané pre ich významný komerčný rast prostredníctvom formulovania a využívania stratégií riadenia jazykov“. Jedným z výsledkov projektu je preskúmanie rôznych organizácií a sietí jazykovej podpory v EÚ pôsobiacich na nadnárodnej, národnej, regionálnej a miestnej úrovni. Na posúdenie účinnosti/účinnosti projektu je potrebné zhromaždiť a uverejniť údaje o skutočnom využívaní týchto informácií spoločnosťami.
- V rokoch 2009 až 2011 sa z programu celoživotného vzdelávania financovala sieť LILAMA (kde LILAMA znamená *jazykovú politiku pre trh práce*). Sieť je vzdelávacou platformou na výmenu a šírenie usmernení, najlepších postupov a politických odporúčaní, ktoré prispievajú k navrhovaniu a vykonávaniu jazykových politík orientovaných na trh práce²².
- V roku 2011 Komisia uverejnila *štúdiu Mapping Best Multilingual Business Practices in the EU* (Európska komisia 2011b) a *jazykovú príručku pre európske podniky, ktorá účinne komunikuje v rámci vašich medzinárodných výmen* (Európska komisia 2011b). Chýbajú údaje na posúdenie skutočného použitia tejto príručky.

Hoci tieto štúdie a správy dokázali zvýšiť informovanosť o význame jazykových zručností v hospodárstve, nie je ľahké posúdiť ich skutočný vplyv na zúčastnené subjekty.

3.4 Podpora jazykovej rozmanitosti prostredníctvom prekladu

Štvrtý bod THZ sa týka prekladu. Rada vyzýva Komisiu, aby poskytla informácie o národných a európskych plánoch pomoci na preklad kultúrnych produktov, ako sú knihy alebo filmy (najmä prostredníctvom titulkov). Vyzýva tiež Komisiu, aby posilnila programy na odbornú prípravu prekladateľov, podporu viacjazyčných terminologických databáz a podporu rozvoja jazykových technológií. V tejto časti vidíme a aktualizujeme najdôležitejšie iniciatívy v tejto oblasti. **Opatrenia vykonané v tejto oblasti súvo všeobecnosti** dobre vysvetlené **vspráve o vykonávaní**. Väčšina z nich je cieleňá arelevantná, najmä pokiaľ ide o vykonávanie viacjazyčnej politiky na úrovni inštitúcií EÚ (pozri oddiel 2.3).

20 Pozri http://ec.europa.eu/languages/library/documents/business_en.pdf

21 Pozri <http://www.celan-platform.eu/index.html>

22 Pozri <http://www.lilama.org/>

Komisia s pomocou programu celoživotného vzdelávania (program celoživotného vzdelávania) zriadila projekt európskeho magisterského štúdia prekladateľstva (EMT = MET) v partnerstve medzi Európskou komisiou a inštitúciami vysokoškolského vzdelávania, ktoré ponúkajú prekladateľské programy na magisterskej úrovni s cieľom zlepšiť kvalitu odbornej prípravy prekladateľov a získať vysokokvalifikovaných ľudí na prácu prekladateľov v EÚ. Univerzity zapojené do MET tvoria sieť s názvom sieť EMT (= sieť MET), ktorá je fórom, kde sa stretávajú univerzity členov MET a vymieňajú si najlepšie postupy v oblasti výučby prekladov. Sieť má 63 členov. Komisia okrem toho organizuje ďalšie programy a činnosti zamerané na podporu prekladu ako povolania, najmä program *pozvaných prekladateľov* a *návštevyprogramov GR* pre preklad. Prvý program umožňuje prekladateľom Komisie stráviť niekoľko týždňov na univerzitnom vyučovaní prekladu a poradiť lingvistom o kariérnych príležitostiach v EÚ, zatiaľ čo druhý program organizuje návštevy GR pre preklad pre študentov a iných, ktorí majú profesionálny záujem o preklad. Komisia okrem toho organizuje prekladateľskú súťaž *Juvenes Translatores* s cieľom zvýšiť informovanosť študentov stredných škôl o význame prekladu²³. Komisia a Parlament sa aktívne podieľali na vytvorení európskeho magisterského štúdia konferenčného tlmočenia (EMCI).

Komisia sprístupňuje prekladateľom a **terminológom rôzne nástroje**, referenčné materiály a databázy, napr. *interaktívna terminológia pre Európu* (IATE = *Interaktívna terminológia pre Európu* = TIAE). Údaje o účinnom využívaní IATE externými používateľmi by pomohli posúdiť vplyv tejto iniciatívy.

Komisia spustila *webovú platformu pre jazykový priemysel* (LIND-Web), ktorá obsahuje fakty a údaje o jazykovom priemysle EÚ. Smernicou o informáciách verejného sektora (2003/98/ES) sa stanovuje konkrétny mechanizmus na podporu opakovaného použitia jazykových zdrojov vytvorených inštitúciami a orgánmi EÚ členskými štátmi, ako sú prekladové archívy a dokumenty preložené do rôznych jazykov EÚ (Európska komisia 2011a). Prekladateľské kancelárie sa nachádzajú v 24 zastúpeniach Komisie, ktoré pôsobia ako prepojenie so zainteresovanými stranami v národných jazykoch. **Údaje o službách, ktoré tieto kancelárie v súčasnosti poskytujú, by boli užitočné pri posudzovaní vplyvu ŠTH.**

Od roku 2007 do roku 2011 *program Kultúra* pomohol financovať preklad 1548 kníh s celkovým rozpočtom 8,4 milióna EUR (Európska komisia 2011a). Štúdiá o používaní titulkov na podporu výučby cudzích jazykov a zlepšenie znalosti cudzích jazykov bola uverejnená v roku 2011 (Media Consulting Group 2011). Podľa nedávnej správy sa v roku 2015 z rámcového programu Komisie na podporu kultúrnych a audiovizuálnych sektorov *Kreatívna Európa* financovalo preklad viac ako 500 kníh (romány, správy, hry, poézia, komiksy a fikcia pre deti) z 35 európskych jazykov s rozpočtom takmer 4 milióny EUR (Európska komisia 2015: 5).

Európska komisia pracuje od roku 2010 na novom systéme strojového prekladu pre orgány verejnej správy s *názvom MT@E C*. Tento systém "umožňuje všetkým inštitúciám a agentúram EÚ (nielen prekladateľom, ale aj riadnym zamestnancom), ako aj vnútroštátnym orgánom verejnej správy v EÚ získať pomerne presné automatické preklady v celkovom počte 552 jazykových párov, ktoré sa vzťahujú na všetky úradné jazyky EÚ. Tento nový systém je kľúčovým vývojom, pretože umožňuje viacjazyčnosť vo verejných službách" (Saville a Gutierrez Eugenio 2016:36).

Komisia uverejnila rôzne **štúdie** o význame prekladu v spoločnosti a v hospodárstve. Okrem iného musíme spomenúť štúdiu o prekladateľskom priemysle (Rinsche a Portera-

23 Pozri http://ec.europa.eu/dgs/translation/programmes/index_en.htm

Zanotti 2009), správu o prekladateľskej profesii (Pym a kol. 2012), article o úlohe prekladu v európskej spoločnosti (Euréval 2010) a štúdiu zameranú na vplyv nových technológií a nových obchodných modelov v celosvetovom prekladateľskom priemysle (Tkitl a Debussche 2014). V roku 2010 Komisia uverejnila štúdiu o vplyve informačných a komunikačných technológií (IKT = IKT) a nových médií na jazykové vzdelávanie (Stevens 2010).

Komisia podporila rôzne **vedecké projekty** v oblasti ľudskej jazykovej technológie. Napríklad jednou z ^{priorít} 7. rámcového programu pre výskum a technologický rozvoj (2007 – 2013) boli „jazykové technológie“ zahŕňajúce mnohé výskumné skupiny a disciplíny vrátane spracovania prirodzeného jazyka, hlasovej technológie, extrakčných informácií a strojového prekladu. V rokoch 2009 – 2010 bolo spustených celkovo 25 projektov v oblasti jazykových technológií s celkovým financovaním EÚ vo výške 56 miliónov EUR (Európska komisia 2011a). Portfólio jazykových technológií zahŕňa projekty z programu pre konkurencieschopnosť a inovácie (2007 – 2013). Projekty v oblasti jazykových technológií, a najmä strojového prekladu, sa môžu financovať aj z programu *Horizont 2020* (2014 – 2020), nového rámcového programu pre výskum a inováciu.

Komisia sa aktívne podieľa na **činnostiach medzinárodnej spolupráce** v oblasti prekladu a tlmočenia, napríklad na výročnom stretnutí o jazykovej úprave, dokumentácii a publikáciách (IAMLADP), fóre a sieti vedúcich predstaviteľov medzinárodných organizácií, ktorí zamestnávajú poskytovateľov jazykových konferencií a služieb. Okrem toho Európska komisia uzavrela medzinárodné dohody s rôznymi štátnymi agentúrami zapojenými do viacjazyčného prekladu a terminológie, ako je Prekladateľský úrad, verejné práce a vládne služby Kanady, Karibský výskumný inštitút pre preklad a tlmočenie (Európska komisia 2011a), Herzenská štátna vzdelávacia univerzita v Petrohrade a Moskovská jazyková univerzita sa zúčastňujú programu návštevneho prekladateľa. V oblasti výkladu má Komisia rôzne programy medzinárodnej spolupráce s Čínou, Vietnamom, Macaom a Ruskom.

3.5 Vonkajší rozmer viacjazyčnosti

Piaty bod ŠTH sa týka „vonkajšieho rozmeru viacjazyčnosti“, čo znamená podporu európskych jazykov v zahraničí a zlepšenie spolupráce s národnými a medzinárodnými organizáciami pôsobiacimi v oblasti jazykového vzdelávania a jazykovej a kultúrnej rozmanitosti. V *správe o vykonávaní* sa uvádzajú dve iniciatívy.

Prvý sa týka **Indie**. V roku 2008 Komisia zorganizovala v Naí Dillí konferenciu o viacjazyčnosti a medzikultúrnom dialógu. V roku 2009 podpísala s indickou vládou spoločné vyhlásenie o viacjazyčnosti. V roku 2011 sa v rámci politického dialógu medzi EÚ a Indiou zorganizovalo stretnutie vyšších úradníkov. Druhá iniciatíva sa týka **Číny**. V roku 2009 čínska vláda a Komisia podpísali spoločné vyhlásenie o viacjazyčnosti. V roku 2011 sa konala konferencia o viacjazyčnosti a jazykovom vzdelávaní.

Nie sú k dispozícii žiadne informácie o následných opatreniach (ak existujú) týchto vyhlásení. Je to trochu sklamaním, pretože EÚ sa často uvádza ako príklad, ktorý treba študovať (a niekedy aj ako model, ktorý sa má napodobniť) vo viacjazyčných krajinách s viacerými úradnými jazykmi, ako je India alebo Južná Afrika. Vzhľadom na to, že viacjazyčnosť vo svete je skôr normou než výnimkou, EÚ by mala hľadať modely, ktoré by mohli poskytnúť konkrétne svedectvo o tom, ako konkrétne riadiť viacjazyčnosť a jazykovú rozmanitosť. Ako uvádza Kraus, keď európski politici hľadajú takéto modely, "ich záujem sa často zaujíma o prípad Spojených štátov. Ak chceme vypracovať dobrý prístup k

analýze perspektív EÚ ako rozmanitého politického spoločenstva, možno by sme sa mali zamerať na skúsenosti demokratickej federácie, ktorej politiku v podstate charakterizuje prelínanie multikulturalizmu a mnohonárodného faktora. Porovnávací rámec na hodnotenie budúcej európskej politiky by sa potom mierne posunul na sever zo Spojených štátov do Kanady" (Kraus 2008: 97: 97). Ďalším zaujímavým prípadom je Švajčiarsko (pozri Lacey 2013).

A napokon, EÚ by mala venovať väčšiu pozornosť rozvoju spolupráce s viacjazyčnými krajinami pri výmene skúseností a postupov. Mohol by sa podporiť komparatívny výskum v oblasti viacjazyčnosti a jazykovej politiky. Zriadenie **európskeho predsedu alebo výskumného centra pre viacjazyčnosť a jazykovú politiku by mohlo pomôcť podporiť skutočnú európsku víziu viacjazyčnosti** vo svete, a nie jednoducho podporovať európske jazyky ako také. Bolo by to v súlade s podporou EÚ pre veľké výskumné projekty v oblasti viacjazyčnosti a v šiestom a siedmom rámcovom programe v oblasti výskumu a technického rozvoja²⁴, ako aj s odporúčaniami samotnej Komisie z roku 2005 v dokumente *Nová rámcová stratégia pre viacjazyčnosť*. V dokumente sa uvádza, že „Komisia bude prostredníctvom programu celoživotného vzdelávania podporovať štúdie o stave viacjazyčnosti vo vysokoškolskom vzdelávaní a vytváranie predsedov v študijných odboroch týkajúcich sa viacjazyčnosti a interkultúrnosti“ (Európska komisia 2005:8).

V tabuľke 7 sú zhrnuté hlavné výsledky činností, ktoré Európska komisia vykonala pri implementácii THZ, a uvádza sa všeobecná poznámka k ich výsledkom.

Pole	Hlavné výsledky	Dôsledky a poznámky
Sociálna súdržnosť, medzikultúrny dialóg a európska integrácia	1. Rôzne publikácie 2. Vytvorenie platformy občianskej spoločnosti pre viacjazyčnosť a medzikultúrny dialóg	(1 a 2) Možno pozitívny vplyv na citlivosť na prínosy jazykového vzdelávania a jazykovej rozmanitosti, ale nedostatok jasných údajov a ukazovateľov nám neumožňuje dospieť k definitívnemu záveru.
Celoživotné vzdelávanie	1. Zber údajov (prvý európsky prieskum o jazykových zručnostiach) 2. Priame financovanie rôznych projektov zameraných na celoživotné vzdelávanie (5 % rozpočtu programu celoživotného vzdelávania použitého na tento účel) 3. Značný počet účastníkov týchto projektov	(1) Dôležitý úspech. Dostupnosť nových údajov na referenčné porovnanie účinnosti vzdelávacích systémov 2 a 3) Pravdepodobne pozitívne účinky, ale na posúdenie účinnosti a prínosov implementácie ŠTH je potrebných viac údajov o výsledkoch programov (napr. úroveň jazykových zručností, ktoré môžu študenti dosiahnuť)

24 Pozri projekt LINEE (Languages in a Network of European Excellence = Languages in a European Network of Excellence), DYLAN (Jazyková dynamika a riadenie rozmanitosti), Eldia (Európska jazyková rozmanitosť pre všetkých) a MIME (Mobilita a začlenenie do viacjazyčnej Európy = mobilita a začlenenie do viacjazyčnej Európy)

Zamestnateľnosť konkurencieschopnosť	a	1. Rôzne publikácie 2. Priame financovanie na podporu výučby cudzích jazykov	(1) Možno pozitívny vplyv na citlivosť na výhody cudzích jazykov pre podniky. Na posúdenie skutočného vplyvu týchto publikácií by bolo potrebných viac údajov a ukazovateľov. (2) Pravdepodobne pozitívne účinky, ale k dispozícii je málo údajov o konečných výsledkoch takéhoto priameho financovania. Väčšina týchto iniciatív je cieleňá a relevantná.
Podpora jazykovej rozmanitosti prostredníctvom prekladu		1. Európsky magister prekladateľstva 2. Nové nástroje a databázy pre prekladateľov 3. Podpora prekladu kníh 4. Rôzne štúdie 5. Niekoľko aktivít v oblasti medzinárodnej spolupráce	(1 a 2) obmedzený vplyv a žiadne následné opatrenia.
Vonkajší viacjazyčnosti	rozmer	1. Spoločné vyhlásenie o viacjazyčnosti s Indiou 2. Spoločné vyhlásenie o viacjazyčnosti s Čínou	
Zdroj: tabuľka zostavená autorom			

Tabuľka 7: Zhrnutie činností Európskej komisie na vykonávanie ŠTH

4 Závěry

Kľúčové výsledky:

- Všeobecné ciele THZ sú relevantné, pretože sú v súlade s problémami, ktoré má THZ riešiť. Niektoré nové opatrenia možno navrhnuť na zmiernenie napätia medzi mobilitou a začlenením, napr. na posilnenie jazykového vzdelávania na požiadanie a na poskytovanie viacjazyčnejších verejných služieb vrátane administratívnych foriem. Dobrým príkladom sú online jazyková podpora (OLS) a strojový preklad pre verejnú správu (MT@EC), ktoré vypracovala Európska komisia.
- Hodnotenie tohto významu sa môže vykonať na základe obmedzených empirických dôkazov. Chýbajú nám primerané a spoľahlivé údaje na štúdium vplyvu jazykových zručností na hospodársky blahobyt jednotlivcov a na konkurencieschopnosť podnikov. Lepšie údaje o príjmoch európskych obyvateľov by sa mohli zhromažďovať v prieskume vzdelávania dospelých. Súpotrebné kvantitatívnejšie údaje o používaní jazykov v hospodárskej činnosti európskych spoločností (t. j. v procesoch nákupu, výroby a predaja).
- Pokiaľ ide o hodnotenie opatrení a činností, ktoré vykonáva Komisia na vykonávanie ŠTH, berieme na vedomie zmiešané svedectvá. Informácie o nákladoch a účinnosti programov EÚ a opatrení prijatých na dosiahnutie súladu s MES nie sú úplné. Ukazovatele, ktoré sa majú použiť na posúdenie výsledkov jazykovej politiky, by sa mali vymedziť jasnejšie.
- Osobitná pozornosť by sa mala venovať konečným účinkom programov zameraných na zlepšenie jazykových zručností študentov a dospelých. Metódy hodnotenia možno upraviť na základe existujúcich usmernení, ktoré už uverejnila Komisia.
- Stimuly môžu byť aj účinným spôsobom podpory viacjazyčnosti, najmä vo vysokoškolskom vzdelávaní.
- Mal by existovať súlad medzi ŠTH a ostatnými politikami EÚ, ktoré majú nepriamy vplyv na jazykovú rozmanitosť a uplatňovanie vzorca LM + 2. Niekedy v určitých oblastiach politiky prevláda monolingvizmus a/alebo de facto trojjazyčnosť.
- Externá komunikácia Európskej komisie by mohla byť viacjazyčná, najmä pokiaľ ide o jej webové stránky.

Ako sa uvádza v oddiele 1, posilnenie jazykového vzdelávania a podpora prekladateľského sektora možno považovať za spôsoby dosiahnutia iných sociálno-ekonomických cieľov, ako je podpora mobility, uľahčenie začlenenia migrantov EÚ a mobilných občanov, zlepšenie zamestnatelnosti a zabezpečenie rovnosti medzi úradnými jazykmi EÚ (body 1 a 3 ŠTH a záverečné odporúčania).

Empirické dôkazy uvedené v oddiele 2 ukazujú, že znalosti cudzích jazykov môžu mať pozitívny vplyv na príjmy jednotlivcov a blaho spoločnosti a že primeraným cieľom je investovanie do výučby viac ako jedného cudzieho jazyka. Takéto prínosy je možné merať. Okrem toho, znalosť cudzích jazykov môže uľahčiť mobilitu a začlenenie. Dôkazy o vplyve jazykových zručností na zamestnatelnosť sa ešte len musia preukázať, ale existuje pozitívny vzťah medzi jazykovými znalosťami a profesijným postavením. Jazykové znalosti môžu prispieť k ekonomickej integrácii migrantov zvýšením ich príjmov a pracovných príležitostí. Zo štúdie o miere jazykového vylúčenia vyplýva, že rovnaké zaobchádzanie s

úradnými jazykmi EÚ je potrebné na zabezpečenie efektívnosti a spravodlivosti v prístupe k dokumentom uverejneným EÚ.

Podpora jazykového vzdelávania na podporu mobility v rámci EÚ a na podporu začlenenia v hostiteľskej krajine je jedným z cieľov ŠTH, ale ani vzorec LM + 2, ani podpora jediného dopravníka nepostačujú na vyriešenie napätia medzi mobilitou a inklúziou. Niektoré inovačné opatrenia by sa mohli vypracovať na vnútroštátnej úrovni a na úrovni EÚ. **Učenie sa úradného jazyka (jazykov) hostiteľskej krajiny pred odchodom do zahraničia a/alebo bezprostredne po príchode do hostiteľskej krajiny by malo byť dostupnejšie a lacnejšie.** Online jazyková podpora (OLS), ktorú Európska komisia poskytuje študentom programu Erasmus, je dobrým príkladom a mohla by sa rozšíriť aj na ďalšie cieľové skupiny (pozri oddiel 3.2). Okrem toho, ako sa navrhuje v bode 3 písm. c) ŠTH, EÚ by mohla využiť európske štrukturálne fondy na poskytovanie osobitných jazykových kurzov v odbornom vzdelávaní a vzdelávaní dospelých. Bolo by to v súlade s odporúčaniami uvedenými v záveroch Rady z 20. mája 2014 o viacjazyčnosti a rozvoji jazykových zručností. Rada ich v tomto dokumente vyzýva, aby „využili potenciál programu Erasmus+ a európskych štrukturálnych a investičných fondov“ na dosiahnutie týchto cieľov.

Lepšie poskytovanie viacjazyčných verejných služieb, aspoň vo veľkých mestách, by mohlo byť užitočné. Poskytovanie štandardizovaných administratívnych formulárov vo viacerých jazykoch môže uľahčiť hospodársku činnosť a koordináciu systémov sociálneho zabezpečenia. Dosiahol sa určitý pokrok, existuje však priestor na pokrok²⁵. Strojový preklad pre orgány verejnej správy (MT@EC), ktorý vypracovala Európska komisia, môže byť v tejto oblasti veľmi užitočný (pozri oddiel 3.4). To zdôrazňuje význam prekladu a tlmočenia pri riadení viacjazyčnej komunikácie v Európe. V tejto súvislosti možno dospieť k záveru, že **všeobecné ciele uvedené v THZ sú relevantné, pretože sú v súlade s problémami, ktoré má THZ vyriešiť. Jazykové zručnosti prinášajú jednotlivcom, spoločnosti a inštitúcii EÚ niekoľko druhov výhod (alebo „prínosov“). Niektoré z týchto prínosov boli (alebo môžu byť) kvantifikované. Niektoré inovačné opatrenia by však mali byť navrhnuté tak, aby ešte viac zmiernili napätie medzi mobilitou a začlenením.**

Treba poznamenať, že v tejto štúdii sa vykonalo hodnotenie relevantnosti THZ na základe obmedzených empirických dôkazov. Takéto dôkazy sa týkajú len niekoľkých európskych krajín vrátane krajín, ktoré nie sú členmi EÚ, ako je Turecko alebo Švajčiarsko. **Chýbajú nám primerané a spoľahlivé údaje na štúdium vplyvu jazykových zručností na hospodársku prosperitu jednotlivcov, čím sa porovnáva význam rôznych jazykov na trhu práce a zohľadňujú regionálne účinky (napríklad jazykové znalosti v taliančine nie sú pravdepodobne rovnako odmeňované vo francúzskych regiónoch Rhône-Alpes a Bretónsko).** Podľa našich vedomostí jeprieskum o vzdelávaní dospelých, ktorý zverejňuje Eurostat, v súčasnosti jediným súborom údajov, ktorý možno

25 Napríklad normy EÚ v oblasti koordinácie systémov sociálneho zabezpečenia stanovujú, že na poberateľov sa vzťahujú právne predpisy jednej krajiny a v tejto krajine dostávajú bonusy a že organizácie sociálneho zabezpečenia rozhodujú o právnej jurisdikcii, ktorou podliehajú príjemcovia (toto sa označuje ako zásada „jednotného uplatniteľného práva“). Napríklad osoba, ktorá má sídlo a pracuje v Rakúsku s dodatočnou hospodárskou činnosťou na Slovensku, by mala platiť celé svoje sociálne zabezpečenie v Rakúsku. Každá národná organizácia však používa rôzne formy v rôznych jazykoch, ktorým úradníci pracujúci v organizáciách v zahraničí nemusia nevyhnutne rozumieť. V dôsledku toho európski občania pracujúci vo viac ako jednom členskom štáte čelia administratívnym prekážkam, ktoré zvyšujú náklady na mobilitu.

použiť na transeurópske analýzy vzťahu medzi jazykovými zručnosťami a zamestnateľnosťou a/alebo individuálnym príjmom. Napriek tomu by sa mala zlepšiť kvalita zozbieraných údajov, najmä pokiaľ ide o premenné opisujúce príjem respondentov. Jedným z možných riešení je uverejnenie niektorých ad hoc prieskumov alebo v pravidelných intervaloch zahrnutie špecifických otázok o jazykových zručnostiach do rozsiahlych reprezentatívnych dlhodobých štúdií, ako je napríklad *nemecká sociálno-ekonomická* odborná štúdia (SOEP). Nie sú k dispozícii údaje na preskúmanie prínosu jazykových zručností k HDP EÚ. Na posúdenie prínosu jazykových zručností ku konkurencieschopnosti a vytváraniu pridanej hodnoty potrebujeme **kvantitatívne** údaje o používaní jazykov v procesoch nákupu, výroby a predaja európskych spoločností (pozri napríklad oddiel 2.1.2). Táto myšlienka nie je úplne nová. Pracovný dokument útvarov Komisie o *posúdení vplyvu: sprievodný dokument k oznámeniu o viacjazyčnosti: výhodou pre Európu a spoločným záväzkom* je zber údajov z prieskumov o jazykových stratégiách prijatých podnikmi, poskytovateľmi a miestnymi orgánmi a zber údajov o tom, ako médiá zohľadňujú jazykovú a kultúrnu rozmanitosť (Európska komisia 2008c:32). **Údaje zozbierané vo Švajčiarsku sú príkladom.**

Z hodnotenia opatrení a činností, ktoré Komisia zaviedla na vykonávanie THZ, vyplynulo, že hoci mnohé opatrenia boli relevantné (vzhľadom na výsledky uvedené v oddiele 2), **informácie o nákladoch a účinnosti programov a opatrení EÚ pri dosahovaní cieľov ŠTH sú často neúplné. Ukazovatele na posúdenie výsledkov jazykovej politiky by sa mali lepšie vymedziť.** Uverejnené údaje sa týkajú vstupov (investovaných EUR) a niekedy výrobkov (napr. počet podporovaných programov), ale väčšia pozornosť by sa mala venovať hodnoteniu konečných výsledkov (alebo dôsledkov) takýchto programov na cieľovú populáciu. Dobrý model hodnotenia účinnosti/účinnosti financovania jazykových politik EÚ na podporu menšinových jazykov poskytuje správa, ktorú napísal Grin a kol. (2003). Metódy hodnotenia možno upraviť na základe usmernení, ktoré už uverejnila Komisia (Európska komisia 1999, Európska komisia 2008a). Ukazovatele výkonnosti by mali byť lepšie koncipované (pozri oddiel 1.2).

Výsledky finančnej podpory EÚ na jazykové vzdelávanie medzi Erasmusom a medzinárodnými študentmi by sa mohli lepšie monitorovať. Treba poznamenať, že priama finančná podpora je len jednou z hybných síl, ktoré môže EÚ využiť na dosiahnutie cieľov THZ. **Stimuly môžu byť aj účinným spôsobom podpory viacjazyčnosti.** Napríklad výber jazyka jednotlivcov a inštitúcií vysokoškolského vzdelávania reaguje na stimuly začlenené do systémov hodnotenia kvality výskumných a vyučovacích činností (napr. poradie univerzít). Prepojenie verejného financovania univerzít alebo podpory mobility študentov s jednoduchým počtom zapísaných zahraničných študentov môže byť stimulom pre univerzitné programy vykonávané len v angličtine bez toho, aby sa venovala dostatočná pozornosť výučbe študentom úradného jazyka hostiteľskej krajiny. Použitie ukazovateľa, ako napríklad „počet zapísaných zahraničných študentov, ktorí na konci štúdia dosiahnu úroveň C1 v miestnych jazykových znalostiach“, namiesto jednoduchého počtu zahraničných študentov by mohlo byť podnetom pre inštitúcie vysokoškolského vzdelávania, aby účinnejšie podporovali jazykové vzdelávanie medzi medzinárodnými študentmi. Vo všeobecnosti by sa **osobitná** pozornosť mala venovať súdržnosti medzi ŠTH a ostatnými politikami EÚ, ktoré majú nepriamy vplyv na jazykovú rozmanitosť a uplatňovanie vzorca LM+ 2, ako je „internacionalizácia“ politiky vysokoškolského vzdelávania, patentov a inovácií a používanie jazykov na webových stránkach inštitúcií EÚ. Niekedy v takýchto oblastiach politiky prevláda jednojazyčnosť alebo *de*

*factotroj*jazyčnosť, čo môže mať vplyv na motiváciu jednotlivcov a rodín, ktoré jazyky sa učia a používajú. Ako sa uvádza v uvedenom dokumente *útvarov Komisie: sprievodný dokument k oznámeniu o viacjazyčnosti: aktívum pre Európu a spoločný záväzok*: „viacjazyčnosť je prierezovou otázkou, ktorá má vplyv na konkurencieschopnosť a európske občianstvo a mala by sa začleniť do celej škály politik nad rámec vzdelávania“ (Európska komisia 2008c:5).

Záverečná pripomienka ku konečnému cieľu THZ je tu. Rada vyzýva Komisiu, aby „v rámci nového komplexného politického rámca pre viacjazyčnosť a v rámci svojich právomocí prijala opatrenia s cieľom zohľadniť jazykové potreby občanov a inštitúcií, pričom osobitnú pozornosť bude venovať i) vzťahom medzi európskymi inštitúciami a verejnosťou a ii) vzťahom medzi európskymi inštitúciami a vnútroštátnymi inštitúciami, s osobitným dôrazom na poskytovanie informácií vo všetkých úradných jazykoch a podporu viacjazyčnosti na webových stránkach Komisie“. Komisia sa touto otázkou nezaoberala v správe o vykonávaní ani v súvisiacich dokumentoch. Z svedectiev uvedených v oddiele 2.3 však vyplýva, že viacjazyčnosť by sa mohla lepšie propagovať na webových stránkach Komisie. Okrem toho, že webové stránky Komisie sú archívom správ alebo všeobecných informácií, obsahujú aj materiál, ktorý môže mať strategický význam pre hospodárske subjekty, ako sú malé a stredné podniky, združenia a mimovládne organizácie reagujúce na výzvy na predkladanie ponúk, programy financovania alebo postupy verejného obstarávania.

5 Referencie

- Aldashev, Alisher, Johannes Gernandt, a Stephan L. Thomsen (2009). „Využívanie jazyka, účasť, zamestnanosť a príjmy Dôkazy pre cudzincov v západnom Nemecku s viacerými zdrojmi výberu“, *Labour Economics*, 16, s. 330 – 341.
- Ammon, Ulrich (2015). *Die Stellung der deutschen Sprache in der Welt* Berlin: Od Gruytera.
- Aparicio Fenoll, Ainhoa a Zoë Kuehn (2016). „Podporuje znalosť cudzích jazykov migráciu mladých ľudí v rámci Európskej únie?“, v Gazzole, Michele a Bengt-Arne Wickströmovej (eds.) *Ekonomika jazykovej politiky*, s. 331 – 356. Cambridge: Tlačová správa MIT.
- Araújo, Luísa, Patrícia Dinis da Costa, Salvo Flisi a Elena Soto Calvo (2015). *Jazyk a zamestnateľnosť*. Luxembursko: Európska komisia – Spoločné výskumné centrum.
- Bane Mullarkey, Ltd. (2009). *Ekonomické výhody spojené s írskym jazykom, ktoré sa zvýšili na Galway City a Galway Gaeltacht*. Galway: Gaillimh Gaeilge.
- Beadle, Shane, Martin Humburg, Richard Smith a Patricia Vale (2015). *Štúdiá o znalosti cudzích jazykov a zamestnateľnosti*. Brusel: Európska komisia.
- Budría, Santiago a Pablo Swedberg (2012). *Vplyv jazykovej spôsobilosti na príjmy prisťahovalcov v Španielsku*, diskusný dokument IZA č. 6957. Bonn: Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit.
- CILT (2006). *ELAN: Vplyv nedostatku znalostí cudzích jazykov v podnikoch na európske hospodárstvo*. Londýn: CILT, Národné jazykové centrum.
- Rada Európskej únie (2008a). „Závery Rady z 22. mája 2008 o viacjazyčnosti“, *Úradný vestník Európskej únie*, C 140, s. 14 – 15.
- Rada Európskej únie (2008b). Uznesenie Rady z 21. novembra 2008 o európskej stratégii pre viacjazyčnosť, *Úradný vestník Európskej únie*, C 320 (16.12.2008), s. 1 – 3.
- Rada Európskej únie (2010). Závery Rady o jazykových zručnostiach na posilnenie mobility, *Úradný vestník Európskej únie*, C 372, s. 27 – 30.
- Rada Európskej únie (2012). Nariadenie Rady (EÚ) č. 1260/2012 zo 17. decembra 2012, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca na účely vytvorenia jednotnej patentovej ochrany so zreteľom na uplatniteľný režim prekladov, *Úradný vestník Európskej únie*, L 361, s. 89 – 92.
- Cullen, Joe, Clare Cullen, Véronique Maes a Gigliola Paviotti (2008a). *Viacjazyčnosť: medzi cieľmi politiky a vykonávaním*. Brusel: Európsky parlament.
- Cullen, Joe, Clare Cullen, Véronique Maes a Gigliola Paviotti (2008b). *Viacjazyčnosť: medzi cieľmi politiky a vykonávaním – prílohy*. Brusel: Európsky parlament.
- Danguy, Jérôme a Bruno Van Pottelsberghe de la Potterie (2011). „Analýza nákladov a prínosov patentu Spoločenstva“, *Journal of Benefit-Cost Analysis*, 2 (2), s. 1 – 41.
- Di Paolo, Antonio a Aysit Tansel (2015). Návrat k znalostiam cudzích jazykov v rozvojovej krajine: Prípád Turecka, *Journal of Development Studies* 51, s. 407 – 421.
- Dustmann, Christian (1994). „Hovorenie plynulosť, písanie plynulosť a príjmy migrantov“, *Journal of Population Economics*, 7 (2), s. 133 – 156.
- Dustmann, Christian a Francesca Fabbri (2003). Jazyková spôsobilosť a trh práce. Výkonnosť prisťahovalcov vo Veľkej Británii“, *The Economic Journal*, 113, s. 695717.
- Egger, Peter H. a Andrea Lassman (2016). „Kultúrna intergácia a rozmanitosť vývozu v jednotlivých krajinách“ v Gazzole, Michele a Bengt-Arne Wickströmovej (eds.) *The Economics of Language Policy*, pp. 357 – 380. Cambridge: Tlačová správa MIT.
- Egger, Peter H. a Andrea Lassmann (2012). „Jazykový efekt v medzinárodnom obchode:

Metaanalýza", *ekonomické listy*, 116, s. 121 – 124.

- Egger, Peter H. a Farid Toubal (2016). „Spoločný hovorený jazyk a medzinárodný obchod“, v Ginsburghu, Victor a Shlomo Weber (eds.) *Palgrave Handbook of Economics and Language*, pp. 263 – 289. Basingstoke: Palgrave.
- EPO-OHIM (2013). *Priemyselné odvetvia intenzívne využívajúce právaduševného vlastníctva: príspevok k hospodárskej výkonnosti a zamestnanosti v Európskej únii. Správa o analýze úrovne priemyslu, september 2013*. Munchen-Alicante: Európsky patentový úrad (EPÚ) a Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu (OHIM).
- Eureval (2010). *Prínos prekladu do viacjazyčnej spoločnosti v Európskej únii*, Štúdie o preklade a viacjazyčnosti. Brusel: Generálne riaditeľstvo pre preklad. Európska komisia.
- Európska komisia (1999). *Zber prostriedkov – Hodnotenie sociálno-ekonomických programov* (6 objemov). Luxembursko: Úrad pre vydávanie úradných publikácií Európskych spoločenstiev.
- Európska komisia (2003). *Podpora jazykového vzdelávania a jazykovej rozmanitosti: Akčný plán na roky 2004 – 2006*, KOM(2003) 449 v konečnom znení. Brusel: Európska komisia.
- Európska komisia (2005). *Nová rámcová stratégia pre viacjazyčnosť*, KOM(2005) 596 v konečnom znení. Brusel: Európska komisia.
- Európska komisia (2007). *Mobilita, nástroj na zvýšenie počtu a kvality pracovných miest: Európsky akčný plán pracovnej mobility (2007 – 2010)*, KOM(2007) 773 v konečnom znení. Brusel: Európska komisia.
- Európska komisia (2008a). *EVALSED: Zdroj na hodnotenie sociálno-ekonomického rozvoja*. Luxembursko: Úrad pre vydávanie úradných publikácií Európskych spoločenstiev.
- Európska komisia (2008b). *Zelená kniha – Migrácia & mobilita: výzvy a príležitosti pre vzdelávacie systémy EÚ*, KOM(2008) 423. Brusel: Európska komisia.
- Európska komisia (2008c). *Posúdenie vplyvu. Sprievodný dokument k oznámeniu "Viacjazyčnosť: devíza pre Európu a spoločný záväzok"*, KOM(2008) 2444. Brusel: Európska komisia.
- Európska komisia (2008d). *Súpis opatrení Spoločenstva v oblasti viacjazyčnosti a výsledkov verejnej online konzultácie. Sprievodný dokument k oznámeniu Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Viacjazyčnosť: devíza pre Európu a spoločný záväzok*, SEK(2008) 2443. Brusel: Európska komisia.
- Európska komisia (2008e). *Viacjazyčnosť: devíza pre Európu a spoločný záväzok*, KOM(2008) 566 v konečnom znení. Brusel: Európska komisia.
- Európska komisia (2009). *Integrácia detí prisťahovalcov do škôl v Európe*. Brusel: Eurydice – Európska komisia.
- Európska komisia (2011a). *Súpis opatrení Spoločenstva v oblasti viacjazyčnosti – aktualizácia z roku 2011*, SEK(2011) 926. Brusel: Európska komisia.
- Európska komisia (2011b). *Jazyková príručka pre európske podniky. Úspešná komunikácia vo Vašom medzinárodnom obchode* Brusel: Európska komisia.
- Európska komisia (2011c). *Jazykové vzdelávanie na úrovni predškolských škôl: zabezpečiť jeho efektívnosť a udržateľnosť. Politická príručka*, SEK(2011) 928 v konečnom znení. Brusel: Európska komisia.
- Európska komisia (2011d). *Jazyky pre pracovné miesta. Poskytovanie viacjazyčných komunikačných zručností pre trh práce*. , Správa tematickej pracovnej skupiny „Jazyky pre pracovné miesta“. Európsky strategický rámec pre vzdelávanie a odbornú prípravu. Brusel: Európska komisia.

- Európska komisia (2011e). *Mapovanie najlepších viacjazyčných obchodných postupov v EÚ*. Brusel: Generálne riaditeľstvo pre preklad. Európska komisia.
- Európska komisia (2011f). *Správa o vykonávaní uznesenia Rady z 21. novembra 2008 o európskej stratégii pre viacjazyčnosť*, SEK(2011) 927. Brusel: Európska komisia.
- Európska komisia (2012a). *Európania a ich jazyky*, osobitný prieskum Eurobarometra č. 386. Brusel: Európska komisia.
- Európska komisia (2012b). *Prvý európsky prieskum jazykových kompetencií*. Brusel: Európska komisia.
- Európska komisia (2012c). *Jazykové zručnosti pre zamestnateľnosť, mobilitu a rast*, sprievodný dokument. Oznámenie Komisie. „Vzdelávanie v oblasti zmeny myslenia: Investovanie do zručností na dosiahnutie lepších sociálno-ekonomických výsledkov“. SWD(2012) 372 final. Brusel: Európska komisia.
- Európska komisia (2012d). *Jazykové zručnosti pre zamestnateľnosť, mobilitu a rast. Sprievodný dokument „Prehodnotenie Education:Investing v oblasti zručností pre lepšie sociálno-ekonomické výsledky“*, SWD(2012) 372 final. Brusel: Európska komisia.
- Európska komisia (2012e). *Prehodnotenie vzdelávania: analýza krajiny Časť I. Sprievodné prehodnotenie dokumentu Education:Investing v oblasti zručností pre lepšie sociálno-ekonomické výsledky*, SWD(2012) 377 final. Brusel: Európska komisia.
- Európska komisia (2012f). *Prehodnotenie Education:Investing v oblasti zručností na dosiahnutie lepších sociálno-ekonomických výsledkov* COM(2012) 669 final. Brusel: Európska komisia.
- Európska komisia (2015). *Jazykové znalosti v škole a v práci. Nové dôkazy o národných jazykových testoch a o hodnote jazykových zručností na trhu práce*. Brusel: Európska komisia.
- Európsky parlament (2008). „Uznesenie Európskeho parlamentu z 24. marca 2009 o viacjazyčnosti: devíza pre Európu a spoločný záväzok (2008/2225(INI)), *Úradný vestník Európskej únie*, C 117 E, s. 59 – 64.
- Eurostat (2016). *Štatistika výučby cudzích jazykov*, Štatistika vysvetlená, Eurostat.
- Fidrmuc, Jan a Jarko FIDRMUC (2015). „Zahraničné jazyky a obchod: dôkazy z prirodzeného experimentu“, *Empirical Economics*, DOI 10.1007/s00181 – 015 – 0999 – 7.
- Fidrmuc, Jan, Victor Ginsburgh, a Shlomo Weber (2010). „Scenári nad rámec jednomyselnosti: Mohla by kvalifikovaná väčšina členských štátov zmierniť záťaž viacjazyčnosti v Európe?“, v Hanf, Dominik, Klaus Malacek a Elise Muir (eds.) *Jazyky a európska integrácia*, s. 259 – 279. Brusel: Peter Lang.
- Gazzola, Michele (2014a). *Hodnotenie jazykových režimov. Teória a aplikácia pre viacjazyčné patentové organizácie*. Amsterdam: John Benjamins.
- Gazzola, Michele (2014b). „Partecipazione, esclusione languagea e traduzione: Una valutazione del regime languageo dell'Unione europea“, *Studi Italiani di Linguistica Teorica e Applicata*, 43 (2), s. 227 – 264.
- Gazzola, Michele (2015). „Identifikácia a zmierňovanie jazykových nerovností pri správe informácií o patentoch v Európe“, *World Patent Information* (40), s. 43 – 50.
- Gazzola, Michele (2016). *Viacjazyčná komunikácia pre koho? Jazyková politika a spravodlivosť v Európskej únii*“, *Politika Európskej únie*, DOI: 10.1177/1465116516657672.
- Gazzola, Michele (2016, nadchádzajúce). *Jazykové znalosti a zamestnanecké postavenie dospelých migrantov v Európe*“, v Beacco, Jean-Claude, Hans-Jürgen Krumm, David Little a Philia Thalgot (eds.) *Jazyková integrácia dospelých migrantov. Niektoré ponaučenia z výskumu*. Berlín/Boston: Z Gruyter-Mouton.

- Gazzola, Michele (2016, v tlači). „Documenti e Orientamenti dell'Unione europea in materia di multilinguismo“, in Caretti, Paolo a Giuseppe Mobilio (eds.) *La lingua come fattore di integrazione sociale e politica*, pp. 99 – 131. Turín: Giappichelli.
- Gazzola, Michele a François Grin (2013). Je ELF účinnejší a spravodlivejší ako preklad? Hodnotenie viacjazyčného režimu EÚ,“ *International Journal of Applied Languages*, 23 (1), s. 93 – 107.
- Gazzola, Michele, François Grin, and Bengt-Arne Wickström (2016). Stručná bibliografia jazykovej ekonómie, v Gazzole, Michele a Bengt-Arne Wickströmovej (eds.) *Ekonomika jazykovej politiky*, s. 53 – 92. Cambridge (MA): Tlačová správa MIT.
- Ginsburgh, Victor a Juan Prieto (2011). „Návraty do cudzích jazykov domorodých pracovníkov v EÚ“, *Priemyselné a pracovné vzťahy*, 64 (3), s. 599 – 618.
- Ginsburgh, Victor a Shlomo Weber (2005). „Jazykové zbavenie volebného práva v Európskej únii“, *Journal of Common Market Studies*, 43 (2), s. 273 – 286.
- Gobierno vasco (2016). *Hodnota a ekonomický vplyv baskického jazyka*. San Sebastian: Baskická vláda – Katedra vzdelávania, jazykovej politiky a kultúry.
- Grin, François (1999). *Zručnosti a odmeny. Hodnota jazykov vo Švajčiarsku*. Fribourg: Univerzitné vydanie Fribourg.
- Grin, François (2003). „Jazykové plánovanie a ekonómia“, *Aktuálne otázky v jazykovom plánovaní*, 4 (1), s. 1 – 66.
- Grin, François, László Marác, Nike K. Pokorn a Peter A. Kraus (2014). „Mobilita a začlenenie do viacjazyčnej Európy: Pozičný dokument k projektu MIME“. Ženeva: Univerzita v Ženeve <http://www.mime-project.org/resources/MIME-POSITIONPAPER-V4.pdf>
- Grin, François, Tom Moring, Durk Gorter, Johan Häggman, Dónall Ó Riagáin a Miguel Strubell (2003). *Podpora menšinových jazykov v Európe*. Brusel: Európska komisia.
- Grin, François, Claudio Sfreddo a François Vaillancourt (2009). *Cudzie jazyky v odbornej činnosti*, projekt č. 405640 – 108630. Ženeva: Univerzita v Ženeve www.elf.unige.ch
- Grin, François, Claudio Sfreddo a François Vaillancourt (2010). *Ekonomika viacjazyčného pracoviska*. Londýn: Routledge.
- Grin, François a François Vaillancourt (1997). Ekonomika viacjazyčnosti: Prehľad a analytický rámec, " *Výročné preskúmanie aplikovanej lingvistiky*, 17, s. 4365.
- Hagen, Stephen (2010). *Štúdia ELAN-CAT: Štúdia o používaní jazykov pre obchod a obchod v Katalánsku*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.
- Hagen, Stephen (2011). *Správa o stratégiách riadenia jazykov a osvedčených postupoch v európskych MSP: Projekt Pimlico*. Brusel: Európska komisia.
- Hanf, Dominik, Klaus Malacek a Elise Muir (eds.) (2010). *Jazyky a európska integrácia*. Brusel: Peter Lang.
- Harhoff, Dietmar, Karin Hoisl, Bettina Reichl a Bruno Van Pottelsberghe (2009). „Potvrdenie patentu na úrovni krajiny – úloha poplatkov a nákladov na preklad“, *Výskumná politika*, 38, s. 1423 – 1437.
- Hornberger, Nancy H. (2006). „Rámce a modely jazykovej politiky a plánovania “ v Ricente, Thomas (ed.) *Úvod do jazykovej politiky. Teória a metódy*, pp. 24 – 41. Oxford: Blackwell.
- ICF Consulting Services (2015). *Výučba a výučba jazykov vo viacjazyčných triedach*. Brusel: Generálne riaditeľstvo pre vzdelávanie a kultúru. Európska komisia.
- ICF GHK (2014). *Jazyky vo vzdelávaní a odbornej príprave: Konečná porovnávací analýza jednotlivých krajín*. Brusel: Európska komisia.
- Knoepfel, Peter, Corinne Larrue, Frédéric Varone a Michael Hill (2007). *Analýzaverejnej*

politiky. Bristol: Tlač pre politiku. [Originál: *Analýza a riadenie verejných politík* (2. vyd.), Ženeva-Bazilej: Helbing & Lichtenhahn, 2006].

- Kraus, Peter A. (2008). Jednorozmerná rozmanitosť? European integration and the challenge of language policy (Európska integrácia a otázka jazykovej politiky), Arzo, Xabier (ed.) Rešpektovanie jazykovej rozmanitosti v Európskej únii, s. 86 – 103. Amsterdam: John Benjamins.
- Krzyzanowski, Michal a Ruth Wodak (2011). Politické stratégie a jazykové politiky: Lisabonská stratégia Európskej únie a jej dôsledky pre jazykovú politiku a politiku viacjazyčnosti EÚ, *Jazyková politika*, 10, s. 115 – 136.
- Lacey, Joseph (2013). „Musí byť Európa švajčiarsky? On the Idea of a Voting Space and the possible of a Multilingual Demos, " *Britský vestník politických vied*, s. 1 – 22.
- Leslie, Derek a Joanne Lindley (2001). „Vplyv jazykových schopností na zamestnanosť a príjmy britských etnických spoločností“, *Economica*, 68, s. 587606.
- Marsh, David a Richard Hill (2009). *Štúdiá o prínose viacjazyčnosti k tvorivosti*. Brusel: Európska komisia.
- McCormick, Christopher (2013). „Krajiny s lepšou angličtinou majú lepšie ekonomiky“, *Harvard Business Review*, 15. novembra.
- Mediálna konzultačná skupina (2011). *Štúdiá o používaní titulok. Potenciál titulkovania na podporu výučby cudzích jazykov a zlepšenie ovládania cudzích jazykov*. Brusel: Generálne riaditeľstvo pre vzdelávanie a kultúru. Európska komisia.
- Melitz, Jacques (2008). „Jazyk a zahraničný obchod“, *European Economic Review*, 52, s. 667 – 699.
- Ó Riagáin, Pádraig (2015). „Porovnávací analýza miery jazykovej spôsobilosti v EB a národných prieskumoch“, dokument predložený na sympóziu *Eurobarometra @ GESIS. Štyri desaťročia prieskumu Európy – perspektívy akademického výskumu spolu s prieskumami Eurobarometra Európskej komisie*, piatok 10. júla 2015, Kolín Nemecko, http://www.gesis.org/fileadmin/upload/events/EBSymposium/Poster/ORiagain_Poster.pdf
- Phillipson, Robert (2003). *Len preangličtinu? Náročná jazyková politika*. Londýn: Routledge.
- Priegnitz, Frauke (2014). „Zwischen englischsprachigem Studium und Landessprachigem Umfeld. International Absolventen deutscher und Dänischer Hochschulen“ PhD. práca, Fakultät für Geisteswissenschaften Fachbereiche Sprache, Literatur, Medien & Europäische Sprachen und Literaturen der Universität Hamburg, Hamburg.
- Pym, Anthony, François Grin, Claudio Sfreddo a Andy Lung Jan Chan (2012). *Status prekladateľskej profesie v Európskej únii*, Štúdie o preklade a viacjazyčnosti. Brusel: Generálne riaditeľstvo pre preklad. Európska komisia.
- Rendon, Sílvio (2007). „Táto prémia: jazyk a zamestnanosť v Katalánsku“, *Journal of Population Economics*, 20, s. 669 – 686.
- Rinsche, Adriane a Nadia Portera-Zanotti (2009). *Veľkosť jazykového priemyslu v EÚ*. Brusel: Generálne riaditeľstvo pre preklad, Európska komisia.
- Saville, Nick a Esther Gutierrez Eugenio (2016). *Výskum pre výbor CULT – Vykonávanie Európskej stratégie viacjazyčnosti – politika a vykonávanie na úrovni EÚ*. Brusel: Európska únia.
- Stevens, Anne (2010). *Štúdiá o vplyve informačných a komunikačných technológií (IKT) a nových médií na jazykové vzdelávanie*. Brusel: Európska komisia.
- Stöhr, Tobias (2015). Návrat k pracovnému používaniu cudzieho jazyka: Dôkazy z Nemecka, *Labour Economics*, 32, s. 86 – 98.
- Troussel, Jean-Christophe a Julien Debussche (2014). *Preklady a práva duševného vlastníctva*. Brusel: Generálne riaditeľstvo pre preklad. Európska komisia.

- Van der Jeught, Stefaan (2015). *Jazykové právo* EÚ. Groningen: Publikácia práva Európa.
- Van Parijs, Philippe (2000). Prízemie sveta: O sociálno-ekonomických dôsledkoch jazykovej globalizácie," *International Political Science Review/International Review of Political Science*, 21 (2), s. 217 – 233.
- Van Pottelsberghe, Bruno a Didier François (2009). „Nákladový faktor v patentových systémoch“, *Journal of Industry Competition and Trade*, 9, s. 329 – 355.
- Van Pottelsberghe, Bruno a Malwina Mejer (2010). London Agreement and the cost of Patenting in Europe (Londýnska dohoda a náklady na patentovanie v Európe), *European Journal of Law and Economics*, 29 s. 211237.
- Vandenbrande, Tom (2006). *Mobilita v Európe. Analýza prieskumu Eurobarometra z roku 2005 o geografickej mobilite a mobilite na trhu práce*. Dublin: Európska nadácia pre zlepšovanie životných a pracovných podmienok.
- Williams, Donald R. (2011). „Multiple language use and earnings in Western Europe“, *International Journal of Manpower*, 32 (4), s. 372 – 393.
- Zhang, Weiguo a Gilles Grenier (2013). „Ako možno jazyk prepojiť s ekonomikou?“, *Jazykové problémy & Jazykové plánovanie*, 37 (3), pp. 203 – 226.

6 Prílohy

6.1 Úrovně vzdelania podľa ISCED/ISCED 2011

V porovnaní s ISCED (International Standard Classification of Education) = ISCED (International Standard Classification of Education) 1997, ktorá mala 7 stupňov vzdelania alebo výučby, má ISCED 2011 9 úrovní vzdelania alebo výučby, medzi 0 a 8 (vysokoškolské vzdelanie je podrobnejšie):

- CITES 0: vzdelávanie matiek = vzdelávanie v ranom detstve (menej ako základné)
- CITES 1: základné vzdelávanie
- CITES 2: nižšie stredoškolské vzdelanie (francúzska vysoká škola)
- CITES 3: vyššie stredoškolské vzdelanie (francúzska stredná škola)
- CITES 4: nevyššie postsekundárne vzdelanie
- CITES 5: krátkodobé vysokoškolské vzdelávanie (2 roky: BTS, DUT vo Francúzsku)
- CITES 6: úroveň licencie alebo rovnocennejlicencie
- CITES 7: základná úroveň alebo rovnocenná úroveň
- CITES 8: doktorandská úroveň alebo rovnocenná úroveň

6.2 Korešpondencia medzi úrovňami ISCED 2011 a ISCED 1997

ISCED 2011 (od 2014)	ISCED 1997(od roku 2013)
CITÁCIA 01	*
CITÁCIA 02	CITÁCIA 0
CITÁCIA 1	CITÁCIA 1
CITÁCIA 2	CITÁCIA 2
CITÁCIA 3 *	CITÁCIA 3
CITÁCIA 4 *	CITES 4
CITES 5	CITES 5
CITES 6	
CITES 7	
CITES 8	CITES 6
* obsah kategórie bol mierne upravený	
Zdroj:	Eurostat: http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/International_Standard_Classification_of_Education_(ISCED)#Correspondence_ISCED_2011—.3EISCED_1997

6.3 Anglické zručnosti medzi občanmi EÚ vo veku 15 rokov a viac, 2012

Krajina	počet obyvateľov > 15	Úroveň znalosti anglického jazyka ako cudzieho jazyka			Spolu
		veľmi dobré	dobré	Basi,že	
	a)	B)	C)	D)	e)°
Nemecko	64 409 146	9,00 %	26,00 %	21,00 %	56,00 %
Rakúsko	7 009 827	15,00 %	31,00 %	26,00 %	73,00 %
Belgicko	8 939 546	14,00 %	24,00 %	15,00 %	52,00 %
Bulharsko	6 537 510	7,00 %	13,00 %	5,00 %	25,00 %
Cyprus	6 604	31,00 %	31,00 %	12,00 %	73,00 %
Dánsko	4 561 264	38,00 %	34,00 %	15,00 %	86,00 %
Estónsko	945 733	9,00 %	27,00 %	14,00 %	50,00 %
Fínsko	4 440 004	18,00 %	25,00 %	27,00 %	70,00 %
Francúzsko	47 756 439	3,00 %	16,00 %	20,00 %	39,00 %
Grécko	8 693 566	19,00 %	19,00 %	13,00 %	51,00 %
Maďarsko	8 320 614	4,00 %	7,00 %	8,00 %	20,00 %
Írsko	3 522 000	LN	LN	LN	100,00 %
Taliansko	51 862 391	4,00 %	21,00 %	8,00 %	34,00 %
Lotyšsko	1 447 866	7,00 %	18,00 %	20,00 %	46,00 %
Litva	2 829 740	5,00 %	17,00 %	15,00 %	38,00 %
Luxembursko	404 907	18,00 %	27,00 %	10,00 %	56,00 %
Malta	335 476	46,00 %	30,00 %	12,00 %	89,00 %
Holandsko	13 371 980	28,00 %	52,00 %	10,00 %	90,00 %
Poľsko	32 413 735	7,00 %	15,00 %	11,00 %	33,00 %
Portugalsko	8 080 915	2,00 %	13,00 %	11,00 %	27,00 %
Česká republika	9 012 443	8,00 %	16,00 %	4,00 %	27,00 %
Rumunsko	18 246 731	7,00 %	14,00 %	10,00 %	31,00 %
Spojené kráľovstvo	51 848 010	LN	LN	LN	100,00 %
Slovensko	4 549 955	7,00 %	13,00 %	5,00 %	26,00 %
Slovinsko	1 759 701	17,00 %	25,00 %	18,00 %	59,00 %
Švédsko	7 791 240	34,00 %	34,00 %	18,00 %	86,00 %
Spolu	408 879 069				
% občanov EÚ hovoriacich anglicky (zahraničný jazyk) podľa úrovne spôsobilosti		7 %	17 %	12 %	37 %
V prípade niektorých krajín sa súčet percentuálnych podielov v stĺpcoch b), c) a d) nerovná 100 % z dôvodu chýbajúcich odpovedí.					
LN = rodení hovoriaci. Pre jednoduchosť sme stanovili 100 % počet rodených rečníkov alebo rovnocenných rečníkov v Spojenom kráľovstve a Írsku (pozri Gazzola a Grin 2013: 105 na diskusiu). Naše odhady sa preto musia považovať za hornú hranicu.					
Zdroj: Gazzola a Grin (2013)					

6.4 Miera jazykového vylúčenia v 25 krajinách EÚ, osoby s pobytom vo veku 25 – 64 rokov, 2013

Krajina	Jazykový režim							
	Slovenčina seul		3 jazyky		6 jazykov		viacjazyčnosť spolu	
	ALTERNATÍVNE RIEŠENIE SPOROV	RDR	ALTERNATÍVNE RIEŠENIE SPOROV	RDR	ALTERNATÍVNE RIEŠENIE SPOROV	RDR	ALTERNATÍVNE RIEŠENIE SPOROV	RDR*
Rakúsko	33	82	0	7	0	6	0	6
Belgicko	51	87	22	47	21	46	1	4
Bulharsko	77	95	72	94	71	94	8	8
Cyprus	20	65	20	64	20	64	0	11
Česká republika	64	92	46	90	45	90	0	1
Dánsko	9	66	8	64	8	63	0	3
Estónsko	42	88	36	87	36	87	10	26
Fínsko	11	74	10	73	10	73	0	2
Francúzsko	52	93	1	5	1	5	1	4
Nemecko	34	89	0	6	0	5	0	5
Grécko	48	89	46	88	46	88	1	6
Maďarsko	76	94	66	92	66	92	0	0
Írsko	0	0	0	0	0	0	0	0
Taliansko	55	95	43	92	0	3	0	3
Lotyšsko	51	92	41	91	40	91	3	36
Litva	63	93	52	92	41	85	0	9
Luxembursko	14	84	2	11	2	10	2	9
Malta	11	50	11	49	10	48	0	0
Poľsko	68	95	57	93	0	0	0	0
Portugalsko	57	90	47	86	42	84	0	1
Slovinsko	36	81	23	77	21	74	1	10
Slovensko	66	95	49	92	48	92	0	0
Španielsko	69	94	62	91	0	6	0	6
Švédsko	12	62	12	61	11	60	1	8
Spojené kráľovstvo	0	0	0	0	0	0	0	0

Výsledky sú uvedené v percentách

S cieľom kompenzovať nedostatok primeraných údajov v Írsku a Spojenom kráľovstve sme predpokladali, že všetci obyvatelia týchto dvoch krajín sú buď rodení hovoriaci v angličtine alebo veľmi kompetentní v angličtine ako cudzí jazyk. Z tohto dôvodu je miera vylúčenianulová.

Pozitívna hodnota relatívnej miery vylúčenia spojenej s viacjazyčnou politikou v rôznych krajinách je spôsobená prítomnosťou menších alebo obyvateľov cudzieho pôvodu s obmedzenou kapacitou v úradnom jazyku krajiny pobytu.

Zdroj: Eurostat AES 2013, Gazzola (2016)